

Lähisuhdeväkivaltaa käyttäneiden naisten avun hakeminen ja saaminen

Laura Purhonen

Pro Gradu -tutkielma

Sosiaalityö

2022

Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Lähisuhdeväkivaltaa käyttäneiden naisten avun hakeminen ja saaminen

Tekijä: Laura Purhonen

Tutkinto-ohjelma/oppiaine: Sosiaalityö

Työn laji: Pro gradu -työ _x_ Sivulaudaturtyö__ Lisensiaatintyö__

Sivumäärä: 77

Liitteiden lukumäärä: 6

Vuosi: 2022

Tiivistelmä

Tutkimus käsittelee väkivaltaa käyttäneiden naisten kokemuksia avun hakemisesta ja saamisesta. Tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa naisten avun hakemiseen vaikuttavia tekijöitä, palveluissa kohtaamaa vastaanottoa ja kokemuksia saadusta avusta. Tavoitteena on helpottaa väkivaltaa käyttäneiden naisten avun hakemista ja saamista lisäämällä ymmärrystä naisten lähisuhdeväkivallan ilmiöstä sekä avun hakemista estävistä ja edistävästä tekijöistä. Tutkimus nojaa hermeneuttis-fenomenologiseen tutkimusperinteeseen eli kyseessä on laadullinen kokemuksen tutkimus. Tutkimusprosessissa apuna on käytetty feminististä viitekehystä. Tutkimuksen aineisto koottiin haastatteleamalla yhtä apua hakenutta naista ja viittä ehkäisevän väkivaltatyön asiantuntijaa. Kaikissa haastatteluissa kerättiin tietoa naisten kokemuksista apua hakiessa ja saadessa.

Tutkimuksen tulokset on jaettu avun hakemisen ja avun saamisen kokemuksiin. Osa naisista on apua hakiessa tullut hyvin kohdatuksi ja kuulluksi, mutta monet naiset ovat kokeneet tulleen ohitetuksi tai torjutuksi tuodessaan esiin huolen omasta väkivallastaan. Naisten tekemää väkivaltaa on myös vähätelty tai selitetty pois. Merkittävä avun hakemista estävä tekijä on naisten väkivallan tabuluonteisuus, joka näyttäytyy paitsi naisten kokemana häpeänä ja pelkoina, myös työntekijöiden ennakoasenteina. Lapsiin väkivaltaa kohdistaville naisille esteenä avun hakemiselle näyttäytyy huoli lastensuojelun väliintulosta. Avun hakemista väkivallan käyttöön puolestaan edistää naisten tiedostavuus, ymmärrys väkivallasta sekä hyvät tiedonhakutaidot. Avun hakemista voidaan tukea panostamalla naisten kohtaamiseen ja palveluohjaukseen.

Naisten kokemukset saadusta avusta ovat pääasiassa positiivisia. Avun saamisessa merkittäväksi koetaan arvostava kohtaaminen, luottamus ja väkivallasta avoimesti puhuminen. Työskentely voidaan kokea vaikeaksi ja tunteita herättäväksi, mutta helpottavaksi. Naisille tärkeää on vertaistuen saaminen ja kokemusten jakaminen vertaisryhmätyöskentelyssä. Avun saaminen näkyy naisten elämässä kohonneena itsearvostuksena, parantuneena tunnesäätelynä ja omasta jaksamisesta huolehtimisena. Naisten käyttämä väkivalta usein vähenee tai loppuu avun saamisen myötä. Väkivaltaa käyttäneiden naisten avun hakemista voidaan helpottaa lisäämällä ymmärrystä naisten väkivallan ilmiöstä, kouluttamalla työntekijöitä, sekä varmistamalla riittävät resurssit työn tekemiselle.

Avainsanat: lähisuhdeväkivalta, naisten tekemä väkivalta, avun hakeminen, avun saaminen, kokemuksen tutkimus

Sisällys

1 Johdanto.....	1
2 Lähisuhdeväkivalta.....	3
2.1 Lähisuhdeväkivalta ilmiönä.....	3
2.2 Naisten tekemä lähisuhdeväkivalta.....	6
2.3 Avun hakeminen ja saaminen.....	14
3 Tutkimuksen toteutus.....	19
3.1 Tutkimustehtävä.....	19
3.2 Metodologiset valinnat.....	20
3.3 Aineisto ja analyysi.....	24
3.4 Tutkimusetiikka.....	28
4 Avun hakeminen.....	33
4.1 Palvelukohtaiset apua hakiessa.....	33
4.2 Avun hakemista estävät ja edistävät tekijät.....	40
5 Avun saaminen.....	53
5.1 Kokemukset Maria Akatemian ehkäisevästä väkivaltatyöstä.....	53
5.2 Avun saamisen vaikutukset ja palveluiden kehittäminen.....	61
6 Pohdinta.....	70
Lähteet.....	75
Liite 1 Haastattelupyyntö naisille.....	78
Liite 2 Infokirje tutkimukseen osallistuvalla.....	79
Liite 3 Haastattelurunko naisille.....	80
Liite 4 Kirjoituspyyntö naisille.....	82
Liite 5 Haastattelupyyntö väkivaltatyöntekijöille.....	83
Liite 6 Haastattelurunko väkivaltatyöntekijöille.....	84

1 Johdanto

Naisten tekemä lähisuhdeväkivalta on edelleen huonosti tunnistettu ja tunnustettu ilmiö. Kuitenkin myös naiset käyttävät lähisuhteissaan väkivaltaa. Naisten tekemä väkivalta on tabu, ja avun hakeminen niin naisen käyttämän väkivallan kohteena kuin itse väkivaltaa käyttävänä naisena on vaikeaa (Mm. Bowen 2009, 13; Ellonen ym. 2015, 72; Keiski ym. 2018, 144; Lattu 2016, 188). Tässä tutkimuksessa tarkastelen lähisuhdeväkivaltaa käyttäneiden naisten kokemuksia avun hakemisesta ja avun saamisesta. Naisten kokemuksia ovat minulle kuvanneet itse apua hakenut nainen sekä väkivaltaa käyttäneiden naisten kanssa työskentelevät ehkäisevän väkivaltatyön asiantuntijat.

Tutkimuksen tarkoitus on kartoittaa naisten avun hakemiseen vaikuttavia tekijöitä, palveluissa kohtaamaa vastaanottoa ja kokemuksia saadusta avusta. Kyseessä ei ole väkivaltatyötä vaan naisten kokemuksia palveluissa tarkasteleva tutkimus. Tutkimuksen tavoitteena on lisätä tietoa avun hakemista ja avun saamista edistävistä sekä estävistä tekijöistä. Kuuntelemalla naisten kokemuksia voimme tarkastella, mikä tarjolla olevissa palveluissa toimii ja mikä kaipaa kehittämistä. Avun hakemisen ja saamisen helpottaminen auttaa niin väkivallan uhreja kuin väkivaltaa käyttäviä naisia. Tutkimusta tehdessäni olen saanut apua haastateltavien tavoittamiseen Maria Akatemialta. Maria Akatemia on valtakunnallinen naisten parissa tehtävään ennaltaehkäisevään väkivaltatyöhön keskittynyt järjestö, jonka toiminnassa keskeistä on naisten kasvun ja itsetuntemuksen tukeminen.

Alun perin tarkoitukseni oli kerätä aineisto tutkimukseen haastattelemalla useampia väkivallan käyttöönsä apua hakeneita naisia. Haastateltavien löytäminen osoittautui kuitenkin ennakoituakin vaikeammaksi ja vain yksi tavoittamani nainen oli halukas antamaan aiheesta haastattelun. Myöskään Maria Akatemian kanssa toteuttamaani kirjoituspyyntöön ei saapunut vastauksia. Näin ollen olen laajentanut aineistoa haastattelemalla viittä Maria Akatemian ehkäisevän väkivaltatyön asiantuntijaa. Näissäkin haastatteluissa tavoitteena on ollut selvittää apua hakeneiden naisten kokemuksia. Ehkäisevän väkivaltatyön asiantuntijoiden antamat haastattelut ovat tarjonneet minulle laajan ja monipuolisen näkymän väkivaltaa käyttäneiden naisten avun hakemiseen ja saamiseen.

Asiantuntijoiden haastattelujen lisäksi kuljetan tutkimuksessa rinnalla yhden haastattelemani naisen kokemuksia. Tässä tutkimuksessa käytän hänestä nimeä Elina. Peilaan Elinan jakamia kokemuksia muusta aineistosta nouseviin havaintoihin tapausesimerkkinä.

Johdannon jälkeen toisessa luvussa käyn läpi aiempaa tutkimusta lähisuhdeväkivallasta. Avaan lähisuhdeväkivaltaan liittyvää keskustelua ja väkivallan eri muotoja. Keskityn tutkimuksen aiheen mukaan erityisesti naisten tekemään lähisuhdeväkivaltaan ja sen tutkimukseen. Tarkastelen myös väkivaltaa käyttäneiden naisten avun hakemista ja avun saamista. Kolmannessa luvussa esittelen tutkimuksen toteutusta ja metodologisia valintoja. Taustoitan tutkimuksessani käyttämäni hermeneuttis-fenomenologista tutkimusperinnettä ja feminististä viitekehystä. Avaan tarkemmin myös tutkimustehtävää ja tutkimuskysymyksiä sekä aineiston keräämistä ja analysointia. Lisäksi pohdin tutkimuksen eettisiä kysymyksiä ja tutkimusprosessin aikana tekemiäni eettisiä valintoja.

Neljännessä ja viidennessä luvussa esittelen tutkimukseni tulokset. Olen jakanut tulokset kahteen lukuun, joista ensimmäinen käsittelee avun hakemista ja jälkimmäinen avun saamista. Avun hakemista käsittelevässä luvussa tuon ensin esiin apua hakeneiden naisten palvelukohtaamisia. Lisäksi avaun naisten kokemuksia avun hakemista estävistä ja edistävistä tekijöistä. Avun saamista käsittelevässä luvussa korostuu aineistosta johtuen erityisesti naisten kokemukset Maria Akatemian työskentelystä. Kirjoitan myös naisten avun saamiselle antamista merkityksistä ja avun vaikutuksista. Lopuksi esittelen aineistosta löytyneitä toiveita palvelujen kehittämisestä. Viimeisessä eli kuudennessa luvussa pohdin tutkimuksen tuloksia ja tutkimusprosessia, sekä naisten avun hakemisen ja saamisen tulevaisuutta.

2 Lähisuhdeväkivalta

2.1 Lähisuhdeväkivalta ilmiönä

Väkivaltaa voi määritellä monin tavoin, ja kaiken kattava määrittely on vaikeaa. Maailman terveysjärjestö WHO määrittelee väkivallan fyysisen voiman tai vallan tahalliseksi käytöksi tai sillä uhkailuksi. Väkivalta kohdistuu ihmiseen, ihmisryhmään tai yhteisöön ja se voi johtaa kuolemaan, fyysiseen tai psyykkiseen vammautumiseen, kehityksen häiriytymiseen tai perustarpeiden täyttymättä jäämiseen. Määritelmän katsotaan sisältävän laiminlyönnin, psyykkisen vallan käytön, seksuaalisen väkivallan ja itsetuhoisuuden. ”Tahallinen” erottaa väkivallasta erilaiset onnettomuudet, vaikka tahallisuuden määritelmä onkin hieman hankala. Vauvan ravistelu itkun hiljentämiseksi on vakavaa väkivaltaa, vaikkei tarkoitus olekaan vauvan vahingoittaminen. (Krug ym 2005, 21–22.)

Lähisuhdeväkivalta on nimensä mukaisesti läheisissä ihmissuhteissa tehtävää väkivaltaa. Lähisuhdeväkivalta kohdistuu nykyiseen tai entiseen kumppaniin, lapseen, perheenjäseniin tai muihin läheisiin. (Bildjuschkin ym. 2020, 7; Lidman 2015, 57.) Väkivalta ymmärretään usein vallan ja sosiaalisen kontrollin kautta. Väkivalta voidaan nähdä keinona, toimintana, jolla on jonkinlaisia seurauksia. Väkivallalla vaikutetaan ihmisten keskinäisiin asemiin ja yhteiseen sosiaaliseen tilaan. Väkivaltaan liitetään yleensä pakottaminen ja painostus. Fyysinen väkivalta tai jo sen uhka on painostava keino vaikuttaa toisen ihmisen toimintaan ja olemiseen. Läheisyydessä käytetty väkivalta värittää myös tulevia tilanteita ja vaikuttaa uhrin vapauteen silloinkin, kun hetkessä ei ole läsnä akuuttia väkivaltaa tai sen suoraa uhkaa. (Ronkainen 2017, 22; 26.)

Väkivalta jaetaan toisinaan fyysiseen, henkiseen ja seksuaaliseen väkivaltaan. Helpoimmin tunnistetaan fyysinen väkivalta, joka voi olla esimerkiksi lyömistä, potkimista, kuristamista tai muuta fyysistä voimankäyttöä. Fyysinen väkivalta voi jättää jälkiä, esimerkiksi ruhjeita ja murtumia ja se saattaa johtaa väkivallan kohteen kuolemiseen. Seksuaalista väkivaltaa on esimerkiksi raiskaus ja pakottaminen seksuaalisiin tekoihin. Henkinen väkivalta on esimerkiksi verbaalista alistamista, sosiaalista eristämistä,

kontrollointia tai uhkailua. Myös fyysiseen ja seksuaaliseen väkivaltaan liittyy useimpien henkisen väkivallan ulottuvuus ja väkivallan uhka katsotaan myös henkiseksi väkivallaksi. Henkinen väkivalta ei tee ruhjeita, mutta sen seuraukset voivat olla vähintään yhtä pahoja kuin fyysisen väkivallan. Väkivalta on traumatisoivaa ja voi aiheuttaa ahdistusta, masennusta sekä erilaisia psykosomaattisia oireita. (Ojuri 2006, 17.)

Väkivalta osuu ihmisen perustarpeeseen luoda yhteyksiä muihin ihmisiin, välittää toisista ja luottaa toisiin. Eri väkivallan muodot pohjaavat erilaisiin ihmisten välisiin valtasuhteisiin ja ihmisten jaettuihin resursseihin. Epätasaisesti jakautuvaa valtaa ja resursseja käytetään väkivallan toteutukseen. Fyysinen väkivalta edellyttää kykyä ja voimaa satuttaa. Hengellinen väkivalta edellyttää jaettua uskoa ja hengellisen yhteisön tai auktoriteetin. Taloudellinen väkivalta edellyttää taloudellista epätasa-arvoa tai riippuvuutta. Emotionaaliossa väkivallassa käytetään hyväksi ihmisen tunnesiteitä. (Ronkainen 2017, 22–24.)

Väkivalta ei ole ilmauksena neutraali, vaan sisältää kannanoton toiminnan negatiivisuudesta. Kun jokin teko nimetään väkivallaksi, se samalla kuvataan vääräksi, haitalliseksi teoksi. Siksi asian tai teon kutsuminen väkivallaksi on myös poliittista ja vaikuttaa siihen, millaisena teko nähdään. Toiminnan määrittely väkivallaksi on myös retoriikkaa. Perheväkivalta tuomitaan herkemmin, kuin joku, mitä kuvaillaan rajuiksi riidoiksi, perheen sisäiseksi konfliktiksi tai temperamenttiseksi luonteeksi. Ikään kuin väkivallan rajalla, joskus väkivallaksi ja joskus joksikin muuksi määriteltynä voidaan nähdä esimerkiksi stalkkaaminen, kiusaaminen ja häirintä (Ronkainen 2017, 19; 24). Myös perustarpeiden laiminlyönti tai niiden täyttämisen estäminen voi olla väkivaltaa (Krug ym. 2005, 24). Väkivallalle annetaan merkityksiä myös esimerkiksi kriminalisoimalla eli määrittelemällä rikokseksi tietynlainen väkivalta. Väkivallan määrittelyssä onkin kulttuurillisia ja paikallisia eroja. (Ronkainen 2017, 20.)

Väkivalta on moniulotteinen materiaallinen ja diskursiivinen ilmiö. Materiaalisena ilmiönä väkivalta aiheuttaa konkreettisia seurauksia kuten vammautumisia, kuolemia, huostaanottoja ja vankilatuomioita. Materiaalisen ulottuvuuden lisäksi väkivallalla on diskursiivinen ulottuvuus. Mitkä haavoittamiset ja voimankäytöt määritellään väkivallaksi, mitä taas ei? (Virolainen 2018, 495.) Väkivallan määrittely onkin tulkintakysymys.

Etenkin henkisen väkivallan ja vallankäytön kysymykset sekä väkivallan lievyys tai vakavuus haastavat määrittelijöitä. Mitä on lievä väkivalta, missä menee riidan ja henkisen väkivallan rajat? Eroja on paitsi itse määritelmässä, myös väkivaltatutkimusten näkökulmissa. Toisissa tutkimuksissa korostetaan väkivallan sukupuolistuneisuutta, toisissa naisia ja miehiä pidetään yhtä väkivaltaisina. Toiset korostavat yksilöllisiä selitysmalleja, toiset yhteiskunnallisista asioista nousevia syitä. Väkivaltaa selitetään biologisilla lähtökohdilla, psykologisilla ja sosiaalipsykologisilla teorioilla sekä sosiokulttuurisilla näkemyksillä. Väkivallassa vaikuttaisi kuitenkin limittyvän yhteen niin yksilölliset tekijät kuin yhteiskunnalliset ja kulttuuriset rakenteet. (Notko 2011, 91–93.)

Perheissä, parisuhteissa ja läheisissä ihmissuhteissa on aina esiintynyt henkisesti ja fyysisesti väkivaltaista käytöstä, mutta yhteiskunnallisena ilmiönä ja sosiaalisena ongelmana sitä ei ole tunnistettu ja tunnustettu kuin vasta muutama vuosikymmen sitten. Lähisuhdeväkivallan uhri on yleisimmin tekijän puoliso tai lapsi. Ensin 1960-luvulla julki-suuteen nousi lapsiin kohdistuva väkivalta, sitten naisiin kohdistuva väkivalta. Parikymmentä vuotta myöhemmin 80-luvulla esiin nostettiin iäkkäiden ihmisten kokema lähisuhdeväkivalta. Vähimmälle huomiolle on jäänyt edelleen keskustelu miehistä väkivallan kohteina ja naisista väkivallan tekijöinä, sekä väkivalta sisarusten välisissä suhteissa. (Ruohonen 2006, 9.)

Perheväkivallan uhreja on toki jo aiemmin näkynyt esimerkiksi terveyskeskuksissa ja sairaaloissa, mutta kynnyksen puuttua perheen sisäisiin asioihin on ollut liian korkea. Rajanvetoa lasten ”kasvatuksen” ja pahoinpitelyn välille ei ollut tehty ja vanhemmilla katsottiin olevan oikeus fyysiseen kuritukseen lapsen kasvattamiseksi. Perheväkivallan vastaisen työn sai liikkeelle lastensuojelu ja naisliike. Ensimmäinen turvakoti on perustettu Lontooseen 1971 naisten vapaa-ajan talona, joka pian muuntui kuin itsestään väkivaltaa perheissään kokeneiden naisten ja lasten turvapaikaksi. Suomessa turvakotien tarpeeseen vastasi Ensi Kotien Liitto 1978 perustamalla Suomen ensimmäisen turvakodin Turkuun. (Mt., 10–12.)

Väkivaltaa käyttäneiden miesten kanssa työskentely on Suomessa aloitettu 80-luvulla turvakodeissa ja seuraavalla vuosikymmenellä on aloitettu Jussi-työ ja Lyömätön linja (mt., 13). Miestyön tavoite on auttaa sekä väkivaltaa tehnyttä miestä että väkivaltaa

kokenutta perhettä. Miestyö on nimensä mukaisesti suunnattu miehille, koska turvakohtien kokemusten perusteella perheväkivalta katsottiin nimenomaan miesten väkivaltaongelmaksi. Vuosien mittaan miehille suunnatuissa palveluissa on kuitenkin työskennelty myös väkivaltaa tehneiden naisten kanssa. (Säävälä & Nyqvist 2006, 41.) Väkivallan kulttuuriset merkitykset tulevat näkyväksi suhtautumiseroissa miesten ja naisten tekemään väkivaltaan. Siinä missä miesten tekemä väkivalta nähdään tavallisena, ikään kuin luonnollisena osana maskuliinisuutta, naisten väkivallan katsotaan olevan poikkeuksellista ja ristiriidassa feminiinisen hoivan ja lempeyden kanssa. (Ronkainen 2017, 30.)

Väkivallan tutkimukselle tyypillistä on jonkin rajatun näkökulman valinta. Väkivalta on ilmiönä niin laaja, eri tieteenaloille levittyvä ja katsomiskulmasta riippuen muuttuva, että yhden yhtenäisen kokonaisuuden luominen olisi haastavaa. Väkivaltaa tarkastellaan usein joko uhrin tai tekijän näkökulmasta, rikosoikeudellisena tai sosiaalisena ongelmana, huomioimalla tietynlainen väkivalta (fyysinen, psyykinen tai seksuaalinen), tarkastelemalla tiettyä ihmisryhmää (naisiin kohdistuva väkivalta, lapsiin kohdistuva väkivalta) tai keskittymällä tiettyihin aineistoihin (rikostilastot, uhrien tai tekijöiden haastattelut, auttamisorganisaatioiden aineistot). Lisäksi väkivallan mekanismeista ja syistä on olemassa monia eriäviä teorioita, joten väkivaltatutkimus ei ole yhtenäistä. (Mt., 20–21.)

2.2 Naisten tekemä lähisuhdeväkivalta

Naisten tekemää väkivaltaa tunnistetaan edelleen huonosti. Naiset kuitenkin käyttävät väkivaltaa lähisuhteissaan. Naisten tekemä väkivalta on tabu, ja niin uhrien kuin tekijöiden voi olla vaikea hakea apua naisten väkivaltaan (Mm. Bowen 2009, 13; Ellonen ym. 2015, 72; Keiski ym. 2018, 144; Lattu 2016, 188). Julkinen keskustelu naisten tekemästä lähisuhdeväkivallasta on lisääntynyt viime vuosina. Naisten tekemä väkivalta kohdistuu usein nimenomaan läheisiin ihmisiin. Naisten, kuten miestenkin, tekemä väkivalta on monimuotoista, eivätkä kaikki väkivaltaa käyttävät naiset ole samanlaisia. Naisten tekemä väkivalta vaihtelee lievästä ja kertaluontoisesta hyvin vakavaan ja toistuvaan väkivaltaan. Naiset käyttävät niin henkistä kuin fyysistäkin väkivaltaa. (Lattu 2016, 81.)

Naisten tekemä väkivalta on ollut etenkin feministisille tutkijoille haastava aihe. Naisten väkivallan esiintuomisen on pelätty kumoavan feministisen liikkeen aikaansaama muutos suhtautumisessa miesten tekemään, naisiin kohdistuvaan väkivaltaan. Naisten väkivallan käytöstä keskustelemisen on ajateltu vievän huomiota vakavammaksi mielletystä miesten väkivaltaisuudesta. (Flynn 1990, 194; Kelly 1996, 34.) Naisten tekemää väkivaltaa tarkastelevien tutkimusten tuloksia on muun muassa pelätty käytettävän väärin oikeudenkäynneissä pahoinpideltyjä naisia vastaan (Flynn 1990, 194). Feministisen liikkeen keskuudessa muiden tutkijoiden tuottamat tutkimustulokset naisten väkivallan yleisyydestä nähtiin vastahyökkäyksinä taistelussa naisiin kohdistuvaa väkivaltaa vastaan. Liz Kelly (1996) nostaa kuitenkin esiin, että jättämällä naisten tekemän väkivallan feministisistä tutkimuksista pois ei itseasiassa estä aiheen käsittelyä, vaan luovuttaa keskustelun kokonaan muiden, kuin feministien käsiin. Kelly näkee tärkeänä feministisen analyysin ja keskustelun naisten väkivallan käytöstä, koska vaikeneminen vaikeista asioista ei hyödytä feminististä liikettä. (Kelly 1996, 34–35.)

Naisten tekemästä lähisuhdeväkivallasta keskusteltaessa nostetaan lähes poikkeuksetta esiin miesten tekemä lähisuhdeväkivalta ja näiden määrällinen ja laadullinen vertailu. Keskustelu väkivallan määrästä ja laadusta on jakautunut kahteen leiriin, jotka eroavat toisistaan metodologiselta ja teoreettiselta painotukseltaan, sekä osittain myös ideologisilta orientaatioiltaan. Sukupuolisymmetristä perheväkivaltatutkimusta kannattavat tutkimukset nojaavat usein Straus Murrayn kehittämällä CTS-asteikolla (the Conflict Tactics Scale) saatuihin tuloksiin, jotka usein indikoivat naisten olevan parisuhteissa yhtä väkivaltaisia kuin miesten. Asymmetristä, naisiin kohdistuvaa väkivaltaa esillä pitävät tutkijat nojaavat esimerkiksi naisuhritutkimuksiin sekä käytännön kokemuksiin esimerkiksi turvakotien asiakkaista. (Lattu 2016, 26–28.)

CTS-tutkimuksiin kohdistetaan kritiikkiä erityisesti siksi, ettei CTS-asteikko ota huomioon seksuaalista väkivaltaa tai ex-puolisoiden tekemää väkivaltaa, jotka useimmissa tutkimuksissa näyttävät olevan pääsääntöisesti miesten naisiin kohdistamia väkivallan muotoja. CTS-tutkimuksessa ei huomioida myöskään väkivaltatilanteiden kontekstia, jolloin pahoinpitelyn uhrin väkivaltainen puolustautuminen lasketaan samaksi määräksi väkivaltaisuutta, kuin pahoinpitelijän oma-aloitteinen väkivalta. (Mt., 29–30.) Naisuhritutkimukset taas keskittyvät vain naisiin kohdistuvaan väkivaltaan, joten niiden tuottama

tieto on siksi rajallista. Suomessa tehdyssä miesuhritutkimuksessa näkyy selvästi myös miehiin kohdistuva parisuhdeväkivalta. Noin 15 prosenttia tutkimukseen osallistuneista miehistä ilmoittivat kokeneensa parisuhdeväkivaltaa nykyisessä parisuhteessaan. Sek-suaalista väkivaltaa ja eron jälkeistä väkivaltaa miehet ovat tutkimusten mukaan koke-neet selvästi naisia vähemmän. (Heiskanen & Ruuskanen 2011, 16–17).

Erilaiset tutkimusmenetelmät tuottavat aiheesta erilaista tietoa ja yksittäinen tutkimus pal-jastaa aina vain rajatun näkökulman parisuhdeväkivallan laajasta ilmiöstä (Flinck & Paa-vilainen 2010, 187). Ei-tappavaa lähisuhdeväkivaltaa miehet ja naiset tekevät todennä-köisesti kutakuinkin yhtä paljon, mutta lähisuhdeväkivaltaan kuolleista suurempi osa on naisia. (Törrönen 2009a, 31.) Kaikista tietoon tulevista henkirikoksista 83 prosentissa syyllinen on mies. Naisuhreista kotona tapettiin 55 prosenttia, kun miesuhreilla vastaava luku on 34 prosenttia. (Lehti 2020, 18; 22.) Suomessa naisvankien rikokset ovat tyypilli-sesti väkivaltarikoksia, joissa uhrit ovat tekijän tuttuja, erityisesti miespuolisia kumppa-neita (Virolainen 2018, 495). Naisten tekemissä henkirikoksissa uhri on naisen kumppani 43 prosentissa tapauksia ja naisen lapsi 25 prosentissa tapauksista (Lehti 2020, 28). Miesten ja naisten väkivallalla näyttää olevan sekä yhtäläisyyksiä että eroja, enkä tutki-muksellani pyri viemään huomiota naisiin kohdistuvalta väkivallalta.

Väkivallan käyttö on sosiaalisesti normatiivisempaa miehille, kuin naisille (Putkonen 2011, 1213). Miesten väkivaltaa pidetään monesti tavallisena, mieheyteen kuuluvana, kun taas väkivaltaa käyttävää naista kummastellaan (Ronkainen 2017, 30). Naisten väki-vallasta puhuttaessa se halutaan usein asettaa johonkin tiettyyn lokeroon, rajattuun määritelmään. *Väsynyt äiti voi olla väkivaltainen. Nuoret naiset ovat väkivaltaisia. Nai-nen on väkivaltainen vain puolustautuessaan. Nainen katu tekemäänsä väkivaltaa enemmän kuin mies.* Todellisuudessa väkivaltaa käyttävät naiset ovat moninainen joukko, eikä kaikkia koskevia yleistyksiä voi tehdä. Väkivaltaa käyttävät naiset ovat eri-laisia keskenään. (Törrönen 2009a, 34.)

Suomessa naisten tekemää väkivaltaa ovat tutkineet viime vuosina muun muassa Emmi Lattu (2016) ja Pia Keiski (2018). Latun väitöskirja on perustutkimus naisten tekemästä väkivallasta naisten kokemana. Keskiössä ovat konkreettisten väkivallantekojen eritte-lyn lisäksi naisten väkivallalle antamat oikeutukset ja väkivallan herättämät tunteet.

(Lattu 2016.) Pia Keiski tutkii väitöskirjassaan väkivaltaa käyttäneiden naisten minuutta ja analysoi perheväkivaltakäyttäytymisen vähenemiseen tähtäävän intervention toivuutta. (Keiski 2018.) Myös Ensi- ja Turvakotien liitto on työskennellyt naisten tekemän väkivallan parissa esimerkiksi Vaiettu naiseus -projektissa (Törrönen 2009b, 98–103).

Latun (2016) väitöskirjatutkimuksessa eniten väkivaltaa kohdistui naisten puolisoihin, Keiskin (2018) väitöskirjatutkimuksessa lapsiin kohdistunutta fyysistä väkivaltaa oli hieman enemmän kuin puolisoihin kohdistunutta fyysistä väkivaltaa. Latun aineistossa oli myös viisi miespuolisen kumppaninsa tappanutta naista (Lattu 2018, 83). Jakaumaan on todennäköisesti vaikuttanut aineistonkeruu, sillä Keiskin aineisto on kerätty naisten ehkäisevää väkivaltatyötä tekevän organisaation kautta, kun taas Latun aineisto koostuu vankilasta, perheneuvolasta sekä lehti-ilmoituksen kautta kerätystä materiaalista. Varmaa tietoa lähisuhdeväkivallan jakautumisesta ja määrästä ei ole, sillä väkivalta jää usein piilorikollisuudeksi (Piispa & Heiskanen 2017, 74; Putkonen 2011, 1213). Puolisoiden ja lasten lisäksi lähisuhdeväkivaltaa kohdistetaan myös muihin perheenjäseniin, kuten sisaruksiin tai vanhempiin sekä ystäviin (Bildjuschkin ym. 2020, 7; Lattu 2016, 81; Lidman 2015, 57).

Emmi Lattu (2016, 92) jakaa tutkimuksessaan naisten puolisoihinsa kohdistaman väkivallan kolmeen kategoriaan:

1. Välitön itsepuolustus tai väkivallan vastustaminen väkivallalla.
2. Jälkikäteinen reaktio koettuun väkivaltaan tai hyväksikäyttöön.
3. Naisen itse aloittama väkivalta.

Kategoriat eivät sulje toisiaan pois, ja monien naisten kertomuksissa kuvataan sekä puolison toiminnasta irrallista, oma-aloitteista väkivaltaa että puolison väkivaltaista vastustamista.

Lähes kaikissa tutkimuksissa osa naisten tekemästä parisuhdeväkivallasta todetaan itsepuolustukseksi tai väkivaltaiseksi vastustamiseksi (Bowen 2009, 7; Lattu 2016, 92; Nyqvist 2001, 121). Naisten itsepuolustuksellista väkivaltaa on pidetty vähemmän haitallisena väkivallan muotona (Nyqvist 2001, 121), mutta myös itsepuolustuksesta tai vastustuksesta kumpuava väkivalta voi ottaa vakavia muotoja. Väkivaltainen vastustaminen näyttää Latun (2016) aineistossa useammassa tapauksessa puolison tappona

tai tapon yrityksenä, joten aivan lievästä puolustautumisesta ja väkivallasta ei ole kyse. Näihin tapauksiin yhdistyy miespuolisen kumppanin tekemä pitkään jatkunut raju väkivalta, jota naiset ovat joutuneet sietämään. Väkivaltaisen vastustamisen kuvauksista löytyy myös lievempiä väkivaltaisia vastustuksia, joissa naiset itse kuvaavat onnistuneesti asettaneensa rajat miehen käytökselle (Lattu 2016, 92–100.)

Jälkikäteinen reaktio aiemmin koettuun väkivaltaan tai hyväksikäyttöön kuvataan kertomuksissa naisen väkivaltaisena kostona tai patoumien purkuna. Tyypillistä kuvauksissa on miehen naiseen kohdistama pitkään jatkunut väkivaltaisuus, alistaminen, hyväksikäyttö tai kontrollointi. Kuvauksissa nainen oikeuttaa tekonsa puolison aiemmalla käytöksellä, toiset myös katuivat tekoaan jälkikäteen. (Mt., 102–103; 105.) Väkivaltaisessa parisuhteessa nainen ei välttämättä uskalla ilmaista omaa vihaansa silloin, kun mies itse käyttäytyy aggressiivisesti. Nainen saattaa purkaa tukahdutettua aggressiotaan myöhemmin rauhallisemmassa, itselleen turvallisemmaksi kokemassaan tilanteessa väkivaltaisesti. (Nygqvist 2001, 120.) Jälkikäteisissä väkivaltaisissa reaktioissa keskiössä ovat naisen kokemus väärin kohdelluksi tulemisesta ja sitä seuraavat arvostuksen puutteen ja pettymyksen tunteet (Lattu 2016, 106).

Naisen itse aloittama väkivalta on väkivaltaa, joka ei ole tulkittavissa puolison väkivaltaisuuden vastaukseksi. Nainen saattaa käyttää väkivaltaa erityisesti riitatilanteissa. Lattu (2016) aineistossa naisen oma-aloitteisen väkivallan kuvaukset ovat lievempiä ja harvemmin tapahtuvia väkivaltatilanteita, kuin kahdessa aiemmassa kategoriassa. Naiset kuvaavat kokeneensa tilanteissa turhautuneisuutta, arvostuksen puutetta tai ettei heitä ole kuunneltu tai ymmärretty. (Lattu 2016, 107.) Naisen aloittamaa väkivaltaa voi varsinaisen riidan lisäksi edeltää esimerkiksi puolison esittämä verbaalinen hännääminen ja kiusaaminen, lasten- ja kodinhoidosta aiheutunut uupumus tai muu epäreiluksi koettu tilanne. Naiset saattavat kuvata jonkin naksahdaneen ja aiheuttaneen spontaanin väkivaltaisen reaktion. Naisen aloittama väkivalta voi myös kirvoittaa väkivaltaisen vastauksen puolisolta. (Nygqvist 2001, 117–118.)

Parisuhdeväkivalta, kuten muukin lähisuhdeväkivalta, jää useimmiten piilorikollisuudeksi, eli siitä ei ilmoiteta viranomaisille. Miehet ilmoittavat naispuolisen kumppanin tekemästä väkivallasta vielä harvemmin, kuin naiset mieskumppanien tekemästä. Miehet

voivat hävetä parisuhdeväkivallan kohteeksi joutumista naisia enemmän. Lisäksi miehet eivät välttämättä miellä itseensä kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa rikolliseksi toiminnaksi. (Putkonen 2011, 1213.) Miehet ilmoittavat herkemmin tuntemattoman kuin tutun ihmisen tekemästä väkivallasta. Nykyisen kumppanin tekemästä väkivallasta ei ilmoiteta poliisille juuri koskaan, entisenkin puolison tekemästä väkivallasta harvoin. Ilmoitushaluttomuuteen yhdistetään pelko kasvojen menettämisestä ja haavoittuvuuden myöntämisestä erityisesti, kun väkivallan tekijänä on nainen. (Heiskanen & Ruuskanen 2010, 36–37.)

Tilastokeskuksen mukaan vanhempien lapsiinsa kohdistamasta väkivallasta kolmannes on äitien tekemää (Tilastokeskus 2014). Tilastokeskuksen raportin aineistona on kaikki tilastovuonna ilmoitetut rikokset, joten tilaston ulkopuolelle jää ilmoittamatta jääneet tapaukset. Vanhempien lapsiin kohdistamasta väkivallasta viranomaistietoon tulee vain murto-osa. Tällaisen väkivallan esiintyvyydestä saadaan paremmin tietoa esimerkiksi itseilmoittamiseen perustuvilla kyselytutkimuksilla. Avoimemman julkisen keskustelun myötä väkivallan tunnistaminen ja esille tulo on parantunut, mutta etenkin äitien lapsiin kohdistama vakava väkivalta on vieläkin tabu. (Ellonen ym. 2015, 72.) Äitiyteen yhdistetään hoiva, turva ja lempeys. Äitiyteen kohdistetaan niin paljon keskenään ristiriitaisia vaatimuksia, että täydellisestä äitiydestä tulee mahdoton tehtävä, jonka täyttämiseksi on jatkuvasti tasapainoitettava. Väkivaltainen äiti rikkoo tämän äitimyytin ja uhkaa käsitystä kollektiivisesta perusturvasta. (Hurtig 2013, 163.) Ajatus väkivaltaisesta äidistä koetaan niin hankalaksi, että aiheesta monesti vaietaan.

Äitien tekemää väkivaltaa pelätään ja paheksutaan, mutta samalla sitä selitetään äitiyden vaatimuksista käsin. Äitien lapsiin kohdistaman väkivallan taustalla kuvataan usein olevan äitien väsymys, rankka elämäntilanne ja kohtuuttomat vaatimukset. Miesten tekemää väkivaltaa harvemmin puolustetaan tällaisilla tekijöillä, vaan väkivalta nähdään suuremmin tuomittavana, miehen vikana. (Hurtig 2013, 162–163; Lattu 2016, 121.) Toisaalta äidin oletettu asema perheen ensisijaisena hoivaajana tuottaa vanhemmille keskenään erilaiset roolit perheessä. Erot väkivallan käytössä ja syissä voivat juontaa juurensa isän ja äidin väliseen työnjakoon ja äidin vastuulle jäävään hoivarooliin. (Lattu 2016, 123.)

Vanhempien lapsiin kohdistamasta väkivallasta osa on kurin pitoon ja lapsen rankaisuun liittyvää väkivaltaa. Vanhan sananlaskun mukaan ”joka vitsaa säästää, se lastaan vihaa”. Aikoinaan lasten ruumiillisen kurittamisen katsottiin olevan edellytys kunnan kansalaisten kasvattamiselle. Lasten ruumiillinen kuritus on kielletty vuonna 1984 (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983) §1). Lakimuutoksen jälkeen kurituksena käytettävä väkivalta on vähentynyt huomattavasti (Putkonen 2011, 1215). Kurin pitoon liittyvä väkivalta kuitenkin mielletään edelleen lievemmäksi ja vähemmän haitalliseksi kuin muu lapsiin kohdistuva väkivalta (Ellonen 2010, 47). Lastensuojelun Keskusliiton tekemän kyselyn mukaan vuodesta 2017 vuoteen 2021 on tapahtunut jopa kasvua tiettyjen kuritusväkivallan muotojen yleisyydessä. Myös tietoisuus fyysisen kurittamisen laittomuudesta vaikuttaa olevan heikentynyt. (Paasivirta 2021, 15; 26.)

Äärimmillään vanhempien lapsiin kohdistaman väkivallan seuraus on lapsen kuolema. Lapsiin kohdistuvat henkirikokset ovat Suomessa merkittävästi vähentyneet viimeisten vuosikymmenten aikana. Vuosina 1995–2005 Suomessa tietoon tuli 50 tapausta, joissa vanhempi tappoi yhden tai useamman lapsen. Yhteensä vanhempien tappamaksi tuli 66 lasta. (Putkonen ym 2009, 992–993.) Vastasyntyneen vauvan tappaminen on lähes aina äidin tekemä rikos. Tyypillisiä piirteitä vastasyntyneen surmaamisessa on ei-toivottu raskaus ja raskauden piilottaminen, tilanteen herättämä pelko ja kehittymättömät selviytymiskeinot. Ainakin kansainvälisesti tarkasteltuna vastasyntyneiden tapot jäävät helposti piilorikollisuudeksi, ja Suomessakin tapausten sattumanvaraiset esiintulot viittaavat siihen, että tapauksia jää myös selviämättä. (Putkonen 2011, 1216.) Kaikkiaan Suomessa tietoon tulleista alaikäisten lasten surmista noin puolet ovat äitien, puolet isien tekemiä. Äitien uhreiksi joutuneiden lasten keski-ikä oli tapauksissa 3 vuotta 6 kuukautta, kun taas isien uhrien keski-ikä oli korkeampi, 6 vuotta 11 kuukautta. Aineiston 26 äidistä vain kolme oli teon aikaan päihtynyt, kun taas 24 isästä 14 oli alkoholin, päihteiden tai monempien vaikutuksen alainen. (Putkonen ym 2009, 991–993.)

Kuten väkivaltaa käyttävillä miehillä, myös naisilla väkivallan käytön todennäköisyyttä lisäävät muun muassa työttömyys, masennus- ja ahdistusoireet, antisosiaalinen persoonallisuus sekä sosiaalisen tuen puute (Flinck 2010, 189). Riskitekijöitä ovat myös lapsuudesta jatkunut huono-osaisuus, alhainen koulutustaso, aikaisempi rikollisuus ja päihteiden käyttö (Putkonen 2011, 1212–1213). Kuitenkin esimerkiksi Ensi- ja

turvakotien liiton Vaiettu naiseus -projektin asiakkaiksi tulleista naisista suurin osa oli koulutettuja ja työssäkäyviä (Törrönen 2009b, 101). Väkivaltaa lähisuhteissa käyttäneistä naisista suuri osa ovat olleet myös väkivallan uhreja, joko lapsuudessaan tai aikuisena. Naisvangeista kolmasosa on kokenut itse lapsena seksuaalista väkivaltaa ja neljäsosa fyysistä väkivaltaa. Kaksi kolmesta on kokenut väkivaltaa parisuhteissaan. (Virolainen 2018, 495.) Riittävän tuen ja ammattiavun puuttuessa väkivaltaa käyttävät naiset eivät onnistu katkaisemaan väkivallan kierrettä, vaikka haluaisivat (Virolainen 2020, 2). Lähes kaikissa naisten väkivaltaisuutta koskeissa tutkimuksissa osan naisten tekemästä väkivallasta todetaankin olevan väkivaltaista puolustautumista puolison tekemää väkivaltaa vastaan. (Mm. Swan & Sullivan 2009, 941; Lattu 2016, 92; Flynn 1990, 195; Keiski 2018, 27.)

Väkivaltaa sekä omassa elämässään kokeneet että sitä itse käyttäneet naiset kertovat oman väkivallan käytön syiksi paitsi omat väkivallan kokemukset, myös muun muassa oman kontrollin pettämisen, kateellisuuden, kunnioituksen tavoittelun ja vihaisuuden. Näissäkin narratiiveissa tyypillistä on ongelmien kasautuminen. Lapsuudessa koettu väkivalta voi johtaa päihteiden käyttöön, mielenterveyden ongelmiin, hankaliin ympäristöihin ja kaveripiireihin, väkivaltaisiin parisuhteisiin ja kasautuessaan ongelmat aiheuttavat tilanteen, jossa nainen päätyy käyttämään väkivaltaa. (Virolainen 2020, 2; 7.) Feministisessä tutkimuksessa naisen väkivallan syyksi esitetään tyypillisesti itsepuolustusta miehislä väkivallalta (Lattu 2016, 101), tai toisaalta parisuhteiden miesten eduksi kallistuvaa valta-asetelmaa ja rooliodotuksia, jotka saavat naiset tukahduttamaan vihansa, kunnes se lopulta purkautuu väkivaltana (Nygqvist 2001, 120).

Naisten tekemää väkivaltaa kuvataan eniten uhriskurssilla. Uhriskurssi painottaa naisen väkivallan kokemuksia, jotka ovat edeltäneet naisen omaa väkivallan käyttöä. Uhriskurssissa nainen esiintyy passiivisena ja avuttomana, ja naisen väkivalta reaktiona naisen kokemaan väkivaltaan. Tämä diskurssi korostuu myös väkivaltaa käyttäneiden naisten omista kertomuksista. Vahvasta uhriskurssista huolimatta naiset tarjoavat myös toisenlaisia kertomuksia, jotka lisäävät diskurssin vivahteita. Vaihtoehtoiset, etenkin muiden kuin naisten itsensä käyttämät diskurssit ovat etenkin psykologian ja psykiatrian kentältä nousevat hulluus- ja pahuusdiskurssit. (Virolainen 2018, 495–496.)

Toisenlaisiakin kuvauksia naisten väkivallasta löytyy. 13–16-vuotiaiden väkivaltaa käyttävien tyttöjen vertaisryhmässä väkivallan käyttöä perusteltiin esimerkiksi kostona. Mikäli tyttöä oli aiemmin haukuttu, hän koki oikeudekseen ja jopa velvollisuudekseen puolustaa omaa kunniaa ja kostaa loukkaus. Kosto toteutettiin esimerkiksi sovitulla tappelulla. Tappelusta karkaaminen tai sovittuun tappeluun tulematta jättäminen koettiin tyttöjen viiteryhmässä nolona ja raukkamaisena. (Lesojeff 2010, 67.) Uhidiskurs- sin ja ongelmien kasautumisenarratiivin lisäksi väkivaltaa käyttäneiden naisten kerto- muksista onkin erotettavissa myös sisuuntumis- ja alakulttuurinarratiivit. Sisuuntumis- narratiiville tyypillistä on uhriroolista tietoisesti irrottautuminen ja oman toimijuuden haltuunotto väkivallan käytöllä. Kertomuksen sävy voi olla sankarimainen, uhrista vah- vaksi puolustautujaksi nousu. Alakulttuurinarratiivi esittää väkivallan itsestään selvänä toimintatapana naisten sosiaalisissa ympyröissä. Väkiältä kuvataan rationaalisena toi- mintakeinona esimerkiksi huume- ja rikollispiireissä, joissa omalla väkivallalla voi estää muiden pahempia väkivallantekoja. (Virolainen 2018, 498–499.)

2.3 Avun hakeminen ja saaminen

Perheessä tapahtuvan väkivallan katsottiin pitkään kuuluvan perheen sisäisiin asioihin, joihin ulkopuolisilla ei ollut puuttumista. Vasta noin 1960-luvulla käynnistyi keskustelu perheväkivallasta yhteiskunnallisena ongelmana, ensin lapsiin kohdistuvasta ja sen jäl- keen naisiin kohdistuvasta väkivallasta. (Ruohonen 2006, 9.) Edelleen monet mieltävät lähisuhdeväkivallan perheen omaksi ongelmaksi. Monilla väkivaltaa käyttävillä naisilla on omia kokemuksia väkivallasta lapsuudenperheessään, ja malli pitää väkiältä pii- lossa ulkopuolisilta on kotoa opittu. Osa naisista lykkää avunhakemista ja yrittää itse ratkaista ongelman ensin. (Keiski 2018, 54.) Keskeistä avunhakemisen helpottamisessa onkin stigman vähentäminen lähisuhdeväkivallan ympäriltä. Leimautumisen pelko saa niin väkivallan tekijät kuin uhrinkin vaikenemaan väkivallasta. (Putkonen 2011, 1216.)

Pohjois-Amerikassa toteutetun tutkimuksen mukaan väkivaltaa käyttävä nainen hakee todennäköisemmin apua omaan väkivaltaan, mikäli väkivallan käytön motiivina on ol- lut väkivallalta puolustautuminen. Kyseisessä tutkimuksessa avun hakemiseksi

laskettiin paitsi viranomaisten ja järjestöjen apu, myös ystävien ja sukulaisten apuun turvautuminen. Eniten apua haettiin ystäviltä ja perheeltä, seuraavaksi eniten poliisilta. Myös esimerkiksi asumispalveluita, perheneuvontaa ja päihdepalveluita käytettiin. Varsinaisia väkivaltaa ehkäiseviä palveluja, kuten kriisipuhelimia ja turvakoteja käytettiin selvästi vähemmän. (Swan & Sullivan 2009, 949–450.) Kyseisen tutkimuksen tulokset eivät kerro avun hakemisesta tai palveluiden käytöstä Suomessa, eivätkä tulokset ole suoraan verrattavissa tai käytettävissä yhteiskunnallisten erojen ja erilaisten palvelurakenteiden vuoksi. Tutkimus nostaa kuitenkin esiin kiinnostavia kysymyksiä esimerkiksi väkivallan motivaation vaikutuksesta avun hakemiseen. Lisäksi huomionarvoista on se, että apua haetaan monesti muualta kuin varsinaisista väkivaltapalveluista.

Valtaosa naisten tekemästä väkivallasta jää tämänhetkisen käsityksen mukaan piiloon. Väkivaltarikoksien kohdalla uhrin tekevät harvemmin rikosilmoituksen, kuin esimerkiksi omaisuusrikosten kohdalla, ja erityisesti lähisuhdeväkivalta jätetään usein ilmoittamatta. Väkivallan ilmoittamista hävetään helposti. (Piispa & Heiskanen 2017, 70–74; Putkonen 2011, 1213.) Etenkin miespuoliset uhrin pelkäävät joutuvansa naurunalaiseksi kertoessaan naisen tekemästä väkivallasta. Monet epäröivät myös siksi, etteivät ole varmoja uskotaanko heitä. Lisäksi lähisuhdeväkivallan erityinen piirre on tekijän ja uhrin suhde. Rakasta puolisoa tai perheenjäsentä halutaan suojella väkivaltaisuudesta huolimatta. Väkivaltaa kokevat isät saattavat jättää väkivallan ilmoittamatta myös huoltajuuden menettämisen pelossa. (Bowen 2009, 12–13.)

Myös väkivaltaa käyttävien naisten itsensä voi olla vaikeaa hakea apua. Keskeisenä tekijänä avunhakemisen vaikeudessa on naisten kokema häpeä väkivallasta. Naisten on hankala sanoittaa omaa väkivaltaa, sillä naisen väkivalta on monelle vierasta. Yhteiskunta tunnistaa jo melko hyvin miehen naiseen kohdistaman lähisuhdeväkivallan olemassaolon, mutta naisten väkivaltaisuus usein vielä yllättää. Moni apua hakenut onkin kohdannut ammattilaisten epäuskoa ja joutuneet toistuvasti painottamaan olevansa itse se väkivaltainen osapuoli. Tällaiset kokemukset herättävät naisissa lisää häpeää, koska syntyy kokemus itsestä ainoana väkivaltaisena naisena koskaan. (Keiski 2018, 53.) Kuten Ensi- ja turvakotien liiton Vaiettu naiseus -hankkeen tiimoilta palautetta antanut nainen totesi: ”Jos minulla olisi ollut sanat, olisin kertonut” (Törrönen 2009b, 96).

Omaa väkivallan käyttöä ei välttämättä pidetä niin vakavana ongelmana, että apua tulisi haettua. Toisaalta moni tunnistaa oman väkivallan käytön vakavuuden, muttei kuitenkaan hae apua muista syistä. Lapsiin väkivaltaa kohdistaneiden äitien kynnystä avun hakemiseen nostaa pelko lastensuojeluilmoituksesta ja huostaanotosta. Lastensuojeluun turvautumisessa nähdään olevan liian suuri riski lasten menettämisellä, vaikka todellisuudessa huostaanotto on lastensuojelussa viimesijainen toimenpide. (Lattu 2016, 198–199.)

Kuten naisten käyttämä väkivalta, myös avun hakemiseen liittyvät kokemukset ovat moninaisia. Väkivallan käyttöönsä apua hakeneista naisista moni kuvaa jonkinlaisen käännekohdan tai pohjakosketuksen, jonka jälkeen päätös avun hakemisesta on syntynyt. Käänteentekevä kokemus saattaa olla erityisen raju väkivallanteko tai esimerkiksi väkivallan kohdistaminen omaan lapseen ensimmäistä kertaa. Toisaalta väkivallan toistuminen voi lopulta saada naisen huomaamaan oman avuntarpeensa. Sysäyksenä voi toimia myös läheisen reaktio väkivaltaan. (Mt., 182–183.)

Väkivaltaa käyttävät naiset hakevat apua usein muihin ongelmiin kuin omaan väkivaltaisuuteen. Apua voidaan hakea muun muassa terveysongelmiin, päihteiden käyttöön, parisuhteeseen tai väkivallan kokemisesta johtuviin oireisiin. Omasta väkivaltaisuudesta puhuminen koetaan hankalaksi, eivätkä ammattilaisetkaan monesti kysy naisasiakkaan omasta väkivallan käytöstä. (Flinck & Paavilainen 2010, 196.) Joskus naisen väkivaltainen käytös nousee esiin muissa asiakkuuksissa esimerkiksi perheneuvolassa ja päihde- ja mielenterveyspalveluissa, jolloin sitä voidaan käsitellä muiden ongelmien ohessa. (Lattu 2016, 188–189.)

Nimenomaan väkivallan käyttöön naiset hakevat apua muun muassa terveydenhuollosta, perheneuvoloista, A-klinikoilta, päihdepalveluista ja kolmannen sektorin toimijoista kuten Alkoholistien aikuiset lapset ry:stä ja miehille suunnatuista väkivaltaspesifeistä organisaatioista (Lattu 2016, 189). Nykyään väkivaltatyötä tarjotaan myös väkivaltaa käyttäneille naisille. Googlatessa ”nainen väkivalta” tai ”nainen käyttää väkivaltaa” ensimmäisenä tuloksena tulee Maria Akatemian ylläpitämä nettisivu www.naisen-vaakivalta.fi ja sivuston avatessa etusivulla on ohjeet yhteydenottoon ja avunhakemiseen. Tällaisen avun löytäminen vaatii tietysti tiedonhakutaitoja ja oman väkivallan

käytön tunnistamista.

Ensi- ja turvakotien liiton Vaiettu naiseus -projektiin ohjattiin useita naisia, joilla oli takanaan tai meneillään pitkiä asiakkuuksia ja terapioita. Näissä asiakkuuksissa väkivaltaa ei koskaan ollut otettu esiin, tai naisen puheisiin omasta väkivallasta ei ollut tartuttu. Vaikka erityiselle väkivaltatyölle on oma paikkansa, ei ole mielekästä ohjata jo pitkässä terapiasuhteessa olevaa asiakasta keskustelemaan esille tulevasta väkivallasta uuden erillisen työntekijän kanssa. Tietoisuutta ja tietoa naisten tekemästä väkivallasta tulisi lisätä myös muiden kuin naisväkivaltatyöntekijöiden keskuudessa, ettei naisen väkivallasta luotaisi kuvaa niin poikkeuksellisenä ongelmana, että vain erikoisväkivaltatyöntekijä voi aiheesta keskustella. Naiselle ammattilaisen ohje puhua asiasta ennemmin jossain muualla kertoo siitä, ettei kyseinen ammattilainen halua kuulla väkivallasta, että väkivalta on niin paha asia, ettei edes terapeutti kestä siitä puhua. Pois lähettäminen on naiselle hylkäyskokemus. (Törrönen 2009b, 101.)

Apua hakeva nainen ei aina tule autetuksi. Useilla naisilla on kokemuksia avun hakemisen vaikeudesta ja epäonnistumisesta. Miehillä tarkoitetuista palveluista naiset voidaan käännättää pois, kun taas naisille suunnatusta väkivaltatyöstä valtaosa on tarkoitettu väkivaltaa kokeneille naisille. Mielenterveyspalveluista ei saa apua, jos ongelmat eivät ole riittävän vakavia. (Törrönen 2009b, 102.) Useampi nainen kokee tulleen vähätellyksi ja käännetyksi pois terveydenhuollosta hakiessaan apua omaan väkivallan käyttöön ja sen aiheuttamaan ahdistukseen. Myös tiukat pääsyvaatimukset psykoterapiaan katsotaan olleen esteenä itselle sopivan avun saamisessa. Kun väkivallasta kertominen on ollut naiselle vaikeaa ja sitä on ehkä harkittu pitkäänkin, torjutuksi tuleminen voi tuntua musertavalta. (Lattu 2006, 191; 195.)

Palvelujärjestelmän ja ammattilaisten vaikeus kohdata naisten tekemää väkivaltaa voi ainakin osittain johtua valmiin ammatillisen mallitarinan puuttumisesta. Naisen käyttämä väkivalta voi tuntua ilmiönä vieraalte, joten suhtautuminen ja toimiminen on hankalampaa. Vaikea tai vieras asia on helpompaa ohjata jonnekin muualle, kuten kolmannen sektorin pariin. (Mt., 197.) Naisten väkivallan kohtaaminen vaatii ammattilaisilta uskallusta kohdata hankalalta tuntuva aihe. Naisten vihaa, aggressiota ja väkivaltaa kohdatessa ammattilainen voi joutua kohtaamaan näitä samoja teemoja myös

itsessään. Ammattilaisten oma reflektointi ja kasvu ammattilaisina auttavat kohtaamaan myös vaikeita aiheita. (Keiski 2018, 77.)

Swanin ja Sullivanin (2009, 952) mukaan väkivaltaa parisuhteessaan käyttävien naisten avun hakeminen ja erilaisten resurssien käyttäminen vähensi naisen väkivallan käyttöä. Valtaosa kyseiseen tutkimukseen osallistuneista naisista oli köyhiä ja moni kärsi parisuhdeväkivallan vuoksi mielenterveysongelmista tai päihteiden ongelmakäytöstä. Naisten käyttämät palvelut ja resurssit liittyivät pääasiassa muihin ongelmiin, kuin suoraan väkivaltaan, mutta silti palveluiden käyttö vähensi väkivallan käyttöä. (Swan & Sullivan 2009, 952–954.) Naisten väkivallan käyttöä ja avun hakemista tarkastellessa onkin hyvä miettiä myös muita palveluita kuin suoranaista väkivaltatyötä. Esimerkiksi onnistuneilla päihde- ja mielenterveyspalveluilla on todennäköisesti mahdollista vähentää myös lähisuhdeväkivaltaa.

3 Tutkimuksen toteutus

3.1 Tutkimustehtävä

Lähisuhdeväkivaltatutkimus on vahvasti painottunut miestekijöiden ja naisuhrien tutkimukseen. Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa on tutkittu paljon, kun taas naisten tekemän väkivallan tutkiminen on jäänyt marginaaliin. Etenkin väkivaltaa käyttäneiden naisten avun hakemista ja avun saamista on tutkittu todella vähän. Aiempien aihetta koskevien tutkimusten (ks. mm. Lattu 2016; Flinck & Paavilainen; Keiski 2018) pohjalta minulle on syntynyt käsitys, että naiset kokevat avun hakemisen vaikeaksi ja kohtaavat apua hakiessa esteitä. Olen tässä tutkimuksessa halunnut tarkastella avun hakemista ja saamista naisten omasta näkökulmasta; millaiseksi avun hakeminen ja saaminen on koettu?

Tutkimuksessa keskitytään naisten, eli väkivallan tekijöiden omaan avun hakemiseen, eikä käsitellä väkivallan uhrien avun hakemista. Tutkimus oli alun perin tarkoitus toteuttaa haastattelemalla naisia heidän omista kokemuksistaan avunhakemisen ja saamisen suhteen. Haastateltavien löytäminen osoittautui kuitenkin odotettuakin vaikeammaksi, joten aineisto on kerätty haastattelemalla yhtä apua hakenutta naista ja viittä Maria Akatemian ehkäisevän väkivaltatyön asiantuntijaa. Aineiston keräämisessä keskiössä on kuitenkin ollut apua hakeneiden naisten kokemukset. Avaan aineiston keräämistä vielä tarkemmin seuraavassa luvussa.

Tutkimuksen tarkoitus on tehdä näkyväksi väkivaltaa käyttäneiden naisten kokemuksia apua hakiessa ja saadessa. Kuuntelemalla naisia, jotka ovat itse kokeneet avun hakemisen ja saamisen, on mahdollista löytää tärkeää tietoa palveluiden kehittämistäkin varten. Aiheen tutkiminen on merkittävää, jotta naiset eivät jää yksin oman väkivallan käyttönsä kanssa. Tutkimuksen tavoitteena on saada lisää tietoa avun hakemista ja saamista edistävistä sekä estävistä tekijöistä. Tällaisen tiedon lisääntyminen auttaa niin väkivallan uhreja kuin väkivaltaa käyttäviä naisekin, sillä sitä kautta avun hakemisen mahdollisuuksia ja annettavaa apua voidaan kehittää.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisia kokemuksia naisilla on avun hakemisesta?
2. Millaisia kokemuksia naisilla on avun saamisesta?

Tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti tutkimuskysymykset kohdistuvat naisten kokemuksiin avun hakemisesta ja avun saamisesta. Myös tulokset ovat jakautuneet selkeästi kahteen pääluokkaan; neljäs luku käsittelee avun hakemista ja viides luku avun saamista. Avun hakemisen kokemuksia käsitellessä tarkastelen sekä aikaa ennen avun hakemista, että varsinaista avun pyytämistä palveluissa. Avun saamiseen katson kuuluvaksi johonkin palveluun tai tukimuotoon osallistumisen, avun hakemisesta seuranneen avun. Avun saamisen osiossa käsitteelen myös avun saamisen vaikutuksia ja naisten toiveita avun saamiselle. Naisten kokemusten pohjalta nousee esiin myös ehdotuksia palveluiden ja kohtaamisen kehittämiseksi, ja esittelen ne viidennen luvun lopussa.

3.2 Metodologiset valinnat

Tämä tutkimus on laadullinen tutkimus, joka nojaa hermeneuttis-fenomenologiseen tutkimusperinteeseen. Fenomenologinen tutkimus pyrkii hahmottamaan ilmiöitä keräämällä tietoa ilmiön kohdanneilta ihmisiltä kokemuksia ilmiöstä. Keskiössä on nimenomaan kokemusten tutkimus. (Creswell 2013, 76.) Hermeneutiikka taas tarkoittaa teoriaa tulkitsemisesta ja ymmärtämisestä. Tulkinnan tekeminen on keskeisessä roolissa tutkimuksen onnistumisessa. Haastatteleamalla kerätty aineisto muodostuu haastateltavan kuvaamista kokemuksista, joita tutkija sitten pyrkii ymmärtämään ja tulkitsemaan. Kokemuksen välittymiseen vaikuttaa siis kokijan taito kuvata kokemuksiaan sekä tutkijan taito ymmärtää ja tulkita haastateltavan ilmaisuja. (Laine 2018, 33.)

Kerään tutkimuksen aineiston haastatteleamalla yhtä apua hakenutta naista ja apua hakenneiden naisten kanssa työskennelleitä ehkäisevän väkivaltatyön asiantuntijoita naisten kokemuksista. Olen valinnut kerätä aineiston naisten kokemuksista, koska fenomenologisen perinteen mukaisesti katson, että maailmasta ja ilmiöistä on mahdollista saada tietoa tarkastelemalla asianosaisten kokemuksia valitusta ilmiöstä. Näin ollen tarkastelemalla naisten kokemuksia avun hakemisesta ja avun saamisesta ja tulkitsemalla

näitä kokemuksia, on mahdollista tavoittaa tietoa ja ymmärrystä avun hakemisen ja avun saamisen ilmiöistä.

Tutkija lähestyy omaa tutkimustaan omista ennakkokäsityksistä, uskomuksista ja maailmankuvastaan käsin. Käsitukset ovat tarttuneet mukaan esimerkiksi omista elämäkokemuksista, luetuista kirjoista ja saadusta koulutuksesta osittain huomaamatta, ja kaikkien omien oletusten tiedostaminen ja tunnistaminen onkin haastavaa. Oletukset ja käsitukset ohjaavat yleensä tutkimusaiheen, metodin ja teorian valintaa. (Creswell 2013, 15.) Minun ennakkokäsityksiini sosiaalityön tutkimuksen tekemisestä ja naisten väkivallan ilmiöstä on vaikuttaneet erilaiset artikkelit, tutkimukset ja kirjat, joiden kautta olen perehtynyt näihin aiheisiin. Myös sosiaalityön opintoni ovat ohjanneet minua tutkimusvalinnoissani.

Filosofiset uskomukset ja käsitukset tutkimuksen tekemisestä koskevat ontologiaa eli todellisuutta ja sen luonnetta, epistemologiaa eli sitä, miten ymmärrämme tiedon ja sen muodostumisen, aksiologiaa eli arvojen merkitystä tutkimuksessa sekä metodologiaa eli itse tutkimusprosessia ja tutkimuksen toteutusta (Creswell 2013, 20). Myös omassa tutkimuksessani nämä neljä filosofisen ajattelun aspektia näyttävät tekemissäni tutkimusvalinnoissa. Fenomenologisen ajattelun mukaan ymmärrän, että todellisuutta voi kokea ja tietoa todellisuudesta voidaan kerätä ihmisten kokemuksia kuuntelemalla ja tarkastelemalla. Arvoilla on tutkimuksessani merkittävä rooli, joka näyttää muun muassa tutkimusaiheen ja feministisen näkökulman valinnassa, sekä naisten omia kokemuksia korostavan aineiston keräämisessä. Asetan myös tutkimukseni tavoitteeksi parantaa väkivaltaa käyttäneiden naisten kohtaamista ja auttamista palveluissa, jolloin on selvää, että tutkijana pidän sitä tärkeässä arvossa.

Fenomenologia on alun perin ollut filosofian suuntaus, joka on ajan myötä jakautunut erilaisiin koulukuntiin ja painotuksiin. Keskiössä on kiinnostus ihmiselämän kokemuksiin. Kokemuksia tarkastelemalla katsotaan saatavan tietoa koetusta asiasta. (Smith ym. 2009, 11–12.) Kokemuksellisuus nähdään elämän perusmuotona, elämä muodostuu ensisijaisesti juuri kokemuksista, eikä esimerkiksi käsitteellisen ajattelun kautta (Laine 2018, 30–31). Olisin voinut tutkia naisten avun hakemisen ja saamisen aihetta myös esimerkiksi tarkastelemalla tilastoja tai kirjoittamalla kirjallisuuskatsauksen

aiemmista tutkimuksista. Olen kuitenkin halunnut painottaa naisten kokemusten ja itse tuottaman tiedon merkitystä.

Fenomenologiassa korostetaan yksilön näkökulmaa, koska kokijana on aina yksilöitä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita yhteisö- ja yhteiskunnallisten näkökulmien poissulkemista. Vaikka jokainen ihminen kokee maailman yksilönä, saman yhteisön jäsenten suhteet maailmaan ovat usein samankaltaisia. Yhteisöt ja yhteiskunta muokkaavat yksilöiden tapoja kokea maailmaa. Yksilöiden kokemukset pystyvät myös paljastamaan jotain yleistä. Yksilölliset kokemukset eivät kuitenkaan ole yleistettävissä, ja kokemusten tutkimus pyrkiikin yleensä kuvaamaan tai tulkitsemaan jonkin ihmisjoukon tai yksilön silloista merkity maailmaa. (Laine 2018, 32.) Myöskään tämä tutkimuksen tulokset eivät ole sen laajemmin yleistettävissä, vaikka toki monilla apua hakevalla naisella onkin samansuuntaisia kokemuksia. Syntyvään kokemukseen vaikuttaa kuitenkin niin moni tekijä, että valmista mallia ei voida tai ole tarkoituksenmukaistakaan luoda.

Olen käyttänyt tutkimusprosessini kaikissa vaiheissa apuna feminististä viitekehystä. Olen valinnut sisällyttää feministisen ajattelun tutkimukseen, jotta pystyn tavoittamaan naisten kokemukset oikeasta perspektiivistä. Naisten tekemä väkivalta ei ole ollut helppo aihe feministisille tutkijoille (Flynn 1990, 194; Kelly 1996, 34). Koen kuitenkin naisten tekemän väkivallan ja avunhakemisen tutkimisen ilman feminististä otetta jäävän vajaaksi. Naisten kokemuksia on tutkittava naisista lähtien, naiset keskiössä. Naisten väkivaltaa ja siihen suhtautumista tarkastellessa on ymmärrettävä ympäröivän yhteiskunnan naisiin kohdistamat vaatimukset, rajoitukset ja epäoikeudenmukaisuudet. Minulle feminismi on nimenomaan nais erityisyyden tunnistamista, yhteiskunnan rakenteiden ja asenteiden tiedostamista sekä omien tutkijan velvollisuuksieni pohtimista.

Feministisessä tutkimuksessa ei ole olemassa vain yhtä yhtenäistä epistemologiaa tai metodologiaa. On monenlaista feminististä tutkimusta, jota yleensä yhdistää käsitykset sorron vastustamisesta sekä naisten ja miesten erilaisista asemista yhteiskunnassa. (Hesse-Biber 2007, 4.) Monet feministiset tutkijat katsovat paitsi tuottavansa uutta tietoa, myös muokkaavansa perinteisiä akateemisen tietämisen malleja ja kehyksiä (Peireira 2012, 284). Feministisen tutkimuksen ytimessä on käsitys tutkimuksen ja tieteen mieskeskeisyydestä. Feministisen tutkimuksen tarkoituksena on haastaa tieteen

mieskeskeisyyttä ja perinteistä deduktiivista tapaa tuottaa tietoa. Feministinen tutkimus pyrkii tuomaan esiin sen, kuinka vanhoilla metodeilla aiempiin tutkimuksiin nojaten tuotettu tieto ja tutkimus vain toistaa mieskeskeisyyden harhaa. Harhasta eroon pääsemiseksi myös tapaa tuottaa tietoa on tarkasteltava kriittisesti. Mieskeskeistä harhaa pyritään feministisessä tutkimuksessa haastamaan muun muassa tieteeseen ja akateemiseen maailmaan liittyvää vallanjakoa, auktoriteetteja, etiikkaa ja tutkimuskäytäntöjä kyseenalaistamalla. (Gringeri 2010, 392.)

Feministitutkijat ovat nostaneet esiin asenteiden ja arvojen vaikutusta tutkimustietoon ja sitä kautta yleiseen ymmärrykseen tutkimusaiheista. Arvot ja ennakkokäsitykset ovat suoraan heijastuneet kysytyihin ja kysymättä jätettyihin tutkimuskysymyksiin sekä toisaalta siihen, mitä tutkimuksia on rahoitettu ja julkaistu. Osana prosessia on käyty myös laajempaa keskustelua tieteestä instituutiona, joka ei ole vapaa rakenteellisista eriarvoisuuksista. Tieteellistä tietoa valvotaan, luokitellaan ja hallinnoidaan ja sen kautta vaikutetaan laajasti ihmisten käsityksiin asioista, muista ihmisistä ja maailmasta. (Wigginton & Lafrance 2019, 4.) Naisten tekemää väkivaltaa käsittelevien tutkimusten vähäisyys johtunee osittain vahvasta ennakkokäsityksestä naisten ja väkivallan suhteen. Naisia on perinteisesti pidetty lempeinä ja hoivaavina, eikä naisten väkivaltaa ole edes haluttu nähdä. Tutkimus naisten käyttämästä lähisuhdeväkivallasta on kuitenkin naisten asialla. Ei ole naisten edun mukaista, että omaan väkivaltaiseen käytökseen avun hakeminen pelottaa, ja apua hakiessa tulee vähätellyksi tai torjutuksi. On feminististä vaatia väkivaltatyötä myös naisille ja purkaa stereotypiaa perheväkivallasta aina vain miesten tekemänä.

Feministisen tutkimuksen on oltava feminististä kauttaaltaan, ei vain valituilta osilta. Minulla feministinen viitekehys näkyy jo aiheen ja näkökulman valinnassa. Minulle oli selvää, että haluan tarkastella naisten omaa avun hakemista ja saamista naisten kokemana. Olen myös pyrkinyt keräämään aineistoa suoraan naisilta itseltään, mutta sen osoittautuessa liian vaikeaksi olen edelleen pyrkinyt kunnioittamaan naisten kokemusten merkitystä. Tuntuu sopivalta, että naisten kokemuksia välittämään ovat asettuneet Maria Akatemian ehkäisevän väkivaltatyön ammattilaiset, jotka selvästi ovat tarkasti kuunnelleet kokemuksiaan jakaneita naisia ja jakoivat arvostavasti näitä kokemuksia nyt minulle. Vaikken haastatellut Maria Akatemian asiakkaita itse, koen heidän

erilaisten kokemustensa välittyneen minulle onnistuneesti. Tarkastelen aineistoa feministisellä otteella ja pyrin huomaamaan myös rakenteiden ja ympäröivän yhteiskunnan vaikutukset avun hakemisessa ja saamisessa.

3.3 Aineisto ja analyysi

Suunnitelmani aineiston keräämisen suhteen ovat menneet tutkimusprosessin aikana uusiksi useamman kerran. Alun perin ajatuksenani oli haastatella useampia väkivaltaa käyttäneitä ja siihen apua hakeneita naisia. Tavoitteena oli päästää ääneen juuri naiset itse, jotta avun hakemisen ja saamisen kokemukset pääsisivät esiin mahdollisimman autenttisesti. Pyrin käyttämään luovuutta haastateltavien etsimisessä; haastattelupyynnöitä jaettiin Maria Akatemiassa ehkäisevän väkivaltatyön asiakkaille ja jaoin sitä itse omissa sosiaalisen median kanavissani sekä Facebookin yli 176 000 henkilön Naistenhuone-ryhmässä. Sain pari yhteydenottoa haastattelusta alustavasti kiinnostuneilta naisilta, mutta lopulta vain yksi nainen, tässä tutkimuksessa Elina, oli halukas haastateltavaksi.

Kun aineistonkeruuta oli yritetty toteuttaa useamman kuukauden ajan alkuperäisen suunnitelman mukaan, neuvottelimme Maria Akatemian kanssa muista mahdollisuuksista aineiston täydentämiseksi. Maria Akatemialta tarjottiin mahdollisuutta toteuttaa kirjoituspyyntö Maria Akatemian Webropol-kyselyalustalla. Kirjoituspyyntöön saapuvat vastaukset muodostaisivat Maria Akatemialle tietokannan ja tekisi Maria Akatemiasta aktiivisesti osallisen tutkimusaineiston keräämiseen, joten allekirjoitimme yhteistyösopimuksen aineiston keräämisestä kirjoituspyynnöllä. Kirjoituspyyntö koostui viidestä avoimesta kysymyksestä ja vastaaminen tapahtui jaettavan linkin kautta anonyymisti. Toivoin anonyymin kirjoituspyynnön madaltavan naisten kynnystä osallistua tutkimukseen. Kirjoituspyynnöitä jaettiin ehkäisevän väkivaltatyön asiakkaille. Kirjoituspyyntöön ei kuitenkaan saapunut ollenkaan vastauksia useamman kuukauden aikana.

Koska aineiston kerääminen suoraan väkivallan käyttöönsä apua hakeneilta naisilta osoittautui tällä kertaa näin haastavaksi, ja oma aikatauluni pro gradu -tutkielman valmiiksi saamiselle oli rajallinen, siirryin täydentämään aineiston haastatteleamalla ehkäisevän väkivaltatyön asiantuntijoita. Hain Maria Akatemialta tutkimusluvan heidän

ehkäisevän väkivaltatyön asiantuntijoiden haastattelemiseksi ja tällä kertaa sain haastattelupyyntöön nopeasti riittävän määrän vastauksia. Haastattelin tutkimukseen viittä työntekijää Maria Akatemialta, pitäen keskiössä edelleen naisten avun hakemisen ja saamisen kokemukset. Tietoa kokemuksista kerättiin näin välikäden kautta, mutta ehkäisevää väkivaltatyötä tehneillä asiantuntijoilla oli selvästi laaja käsitys naisten jakamista kokemuksista avunhakemisprosessin eri vaiheissa. Asiantuntijahaastattelut täydensivät aineiston hyvin ja osoittautuivat sisällöltään monipuolisiksi.

Tutkimuksen aineisto koostuu siis yhdestä väkivaltaa käyttäneen naisen ja viidestä ehkäisevän väkivaltatyön ammattilaisen haastattelusta. Yhteensä haastatteluja on siis kuusi. Haastatellun naisen nimi on muutettu Elinaksi ja käytän tätä nimeä merkitessäni hänen haastattelusta nostamiani havaintoja ja aineistolainauksia. Nimeämällä haastatellun naisen pyrin erottamaan hänen haastatteluotteensa työntekijöiden haastatteluista selkeästi. Käyttämällä etunimeä korostuu myös se, että siinä missä ehkäisevän väkivaltatyön ammattilaisten tuomat kokemukset ja esimerkit koostuvat suurelta määrältä työssä kohdattuja naisia, Elinan kertoma on yhden naisen kokemus aggression ja väkivallan haasteista ja avun hakemisesta.

Väkivaltatyön ammattilaisten haastattelut olen numeroinut yhdestä viiteen ja viittaan näihin haastateltaviin merkinnöillä H1, H2, H3, H4 ja H5. Ammattilaisten haastatteluissa esiin tuomat kokemukset tulevat laajalta joukolta Maria Akatemiasta apua hakeneilta väkivaltaa käyttäneiltä tai sitä pelkääviltä naisia. Perinteisesti fenomenologisessa tutkimuksessa tietoa kokemuksista on kerätty usein kokijalta itseltään. Fenomenologiassa yksilön perspektiivi korostuu, sillä vain yksilöiden katsotaan suoraan kokevan maailmaa (Laine 2018, 32). Myös tässä tutkimuksessa kokijat ovat yksilöitä, apua hakeneita naisia. Kuitenkin heidän kokemuksensa avun hakemisesta välittyvät nyt ammattilaisten kertoman kautta. Ehkäisevän väkivaltatyön ammattilaiset osasivat erinomaisesti vastata esittämiini kysymyksiin ja olivat selvästi keskustelleet asiakkaidensa kanssa paljon näistä kokemuksista.

Toteutin sekä apua hakeneen naisen että ehkäisevän väkivaltatyön asiantuntijoiden haastattelut puolistrukturoituina temahaastatteluina. Väkivaltansa apua hakeneille naisille suunniteltu haastattelurunko on kolmiteemainen (ks. liite 2), kun taas

asiantuntijoiden haastattelurunko on jaettu vain kahteen teemaan (ks. liite 5). Molemmissa on kartoitettu kuitenkin pitkälti samat aiheet. Kaikki haastattelut järjestettiin Teams-videopuhelun välityksellä johtuen aikataulullisista kysymyksistä sekä haastateltavien etsimisestä koko Suomen laajuudelta. Koin videopuheluvälitteisen haastattelun sopivaksi myös aiheen vuoksi etenkin omista kokemuksistaan kertoville naisille, sillä etäyhteys mahdollistaa haastateltavalle omassa kotiympäristössä tai muussa valitsemassaan tilassa pysymisen ja tietyn etäisyyden tuoman suojan. Myös asiantuntijoiden haastattelut onnistuivat videopuheluna hyvin ja etäyhteyden ansiosta nopealla aikataululla.

Etsin haastateltavia haastattelupyynnöillä (liitteet 1 ja 4), joissa on kuvattu tutkimuksen tarkoitusta, toteutusta ja käsiteltäviä aiheita. Elinalle olen lähettänyt tarkentavan info-kirjeen, jotta haastateltavalla on ollut mahdollisuus valmistautua tutkimukseen osallistumiseen riittävästi etukäteen. Haastateltaville on korostettu heidän vapaaehtoisuuttaan osallistua tutkimukseen ja oikeuttaan kieltäytyä tutkimuksesta tai keskeyttää tutkimukseen osallistuminen missä tahansa vaiheessa. Valitsin olla keräämättä osallistujilta kirjallisia suostumuslomakkeita tietoturvasyistä. Haastattelujen toteutuksesta on kuitenkin sovittu kunkin osallistujan kanssa kirjallisesti sähköpostin välityksellä ennen haastattelujen toteuttamista. Aloittaessani haastattelua olen vielä sanallisesti varmistanut haastatteluun osallistumisen ja pyytänyt suostumuksen haastattelun äänittämiselle.

Äänitin kaikki haastattelut haastateltavien suostumuksella ja jälkikäteen litteroin ne tekstimuotoon sanasta sanaan. En ole litteroinut puheen taukoja tai äännähdyksiä, koska ne eivät ole olennaisia valitsemani analyysin kannalta. Litteroitua aineistoa kertyi haastatteluista yhteensä hieman reilut 85 sivua käyttäen Calibri-fonttia koossa 12 ja rivivälillä 1,5. Olen pyrkinyt kaikissa aineistonkeruun ja käsittelyn vaiheissa huolehtimaan tietoturvasta tarkasti. Poistin haastatteluista litterointivaiheessa kaikki tunnistetiedot, kuten puheessa mahdollisesti mainitut nimet ja paikkakunnat. Litteroinnin valmistuttua poistin haastattelun äänitallenteen ja tutkimuksen valmistuessa poistan myös litteroidut haastattelut.

Olen analysoinut aineistoni sisällönanalyysin keinoin. Analyysin tavoitteena on ollut järjestää, kuvailla ja tulkita naisten kokemuksia avun hakemisesta ja sen saamisesta.

Analyysin pohjana on avoin lukutapa ja pyrkimys kuulla naisten kertomat kokemukset sellaisina, kuin naiset ovat ne kokeneet. Aineistoa lukiessa pyrin huomaamaan kohdat, jotka vastaavat tutkimuskysymyksiin, mutta pidän silmät auki myös niille vastauksille, joita en ole huomannut kysyä. Analyysissa olen seurannut aineistolähtöisen sisällönanalyysin mallia. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa aineistosta löytyvät havainnot pelkistetään, eli pilkotaan merkittäviin osiin. Seuraavaksi pelkistetyt havainnot ryhmitellään ja lopuksi kootaan yhdistäviin luokkiin ja kootaan yhteisen käsitteen alle. Analyysi ei kuitenkaan ole puhtaasti aineistolähtöinen, sillä tutkijan perehtyminen aiempaan tutkimukseen ja teoriaan ohjaa väistämättä aineistosta tehtyjä tulkintoja (Tuomi & Sarajärvi 2018, 109; 122–123).

Joidenkin fenomenologisten menetelmien mukaan ennakkokäsityksistä ja esiymmärryksestä tulisi pyrkiä kokonaan eroon, mutta toisten mukaan ennakkokäsityksistä luopuminen ei ole tarpeen, kunhan ne tiedostetaan (Judén-Tupakka 2007, 84). Oma esiymmärrykseni tutkimusaiheesta on muodostunut pitkälti aiemmasta tutkimuksesta, sekä aiheesta lukemistani artikkeleista, haastatteluista ja muista lehtijutuista. Tulkitoihin vaikuttaa myös suuren osan aineistoa kerääminen ehkäisevän väkivaltatyön ammattilaisilta. Ammattilaisten välittämään tietoon vaikuttaa paitsi heidän asiakkaidensa kertomat puhtaat kokemukset, myös ammattilaisten oma asiantuntijuus.

Analyysissa tarkoitukseni on ollut löytää haastatteluista toistuvia teemoja. Analyysissa pyrin löytämään aineistosta vastauksia tutkimuskysymyksiin. Olen aloittanut analyysin litteroimalla haastattelut ja samalla korostamalla ensimmäisellä lukukerralla esiin nousevia havaintoja. Litteroituani haastattelut olen lähtenyt syventymään aineistoon lukemalla sitä läpi useamman kerran. Varsinaisen järjestelmällisen analyysin olen aloittanut koodaamalla kaikki merkittävät ilmaukset ja kokemukset erilliselle Word-dokumentille yksinkertaisin sanoin ja lausein. Koodattuja havaintoja kertyi noin 35 sivun lista. Koodauksen jälkeen olen etsinyt listatuista havainnoista toistuvia aiheita ja muodostanut aiheista ryhmiä ja alaluokkia. Alaluokkia olen yhdistänyt suuremmiksi kokonaisuuk- siksi ja järjestellyt näistä pääluokkia.

Ryhmittelyssä ja luokkien muodostamisessa olen käyttänyt apuna useiden ajatuskartto- jen piirtämistä. Osa havainnoista löysi sopivat luokkansa helpommin, kun taas toisten

ryhmittelyä sai pohtia pidempään. Olen päätenyt jakamaan tulokset viiteen yhdistävään luokkaan: 1. palvelukohtaamiset apua hakiessa, 2. avun hakemista estävät ja edistävät tekijät, 3. kokemukset Maria Akatemian ehkäisevästä väkivaltatyöstä, 4. avun saamisen vaikutukset ja 5. palvelujen kehittäminen. Kolme ensimmäistä luokkaa esittelen omina alalukuinaan tutkimuksen empiirisessä osiossa, kun taas kaksi viimeistä luokkaa yhdistyy yhdeksi alaluvuksi.

Tutkimuksessa tuotetun tiedon ei ole tarkoitus olla yleistettävää, vaan ilmiötä esiin tuovaa ja esimerkinomaista. Tavoitteena on tuoda esiin haastattelun antaneen Elinan ja Maria Akatemiassa asiakkaana olleiden naisten yksittäisiä kokemuksia, ei luoda kattavaa mallia kaikista väkivallankäyttöön apua hakevista naisista ja heitä ammattilaisista. Haastatteluissa esiin tuotujen kokemusten kautta tarkoitus on löytää mahdollisesti yhdistäviä ja erillisiä kokemuksia, tietynlaisille kohtaamisille annettuja merkityksiä ja niitä tekijöitä, mitkä naisten mukaan ovat vaikuttaneet tietynlaisen kokemuksen syntymiseen. Tutkimuksen tulokset eivät muodosta, eikä niiden ole tarkoituskaan muodostaa täydellistä kuvaa väkivaltaa käyttäneiden naisten avun hakemisesta.

3.4 Tutkimusetiikka

Tutkimuksen tekeminen sisältää lukuisia eettisiä kysymyksiä. Eettisiin kysymyksiin ei usein ole suoraviivaisia oikeita vastauksia. Mikäli asia olisi jo itsestään selvästi oikea tai väärä, hyvä tai huono, ei varsinaista pohdintaa edes tarvittaisi. Sen sijaan eettiset valintatilanteet ovat usein monitahoisempia. Joudutaan pohtimaan kyseessä olevan asian hyötyjä ja haittoja ja punnitsemaan eri tekijöille annettavaa painoarvoa. Tutkimuksen eettisiä kysymyksiä ratkaistaessa merkittävään rooliin nouseekin usein tutkijan arvot ja tavoitteet. (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 22–23.)

Eettisissä kysymyksissä tutkijaa ohjaa esimerkiksi Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimat tutkimuksen eettiset periaatteet. Ihmiseen kohdistuvia tutkimuksia ohjaaviksi eettisiksi periaatteiksi neuvottelukunta linjaa muun muassa tutkimukseen osallistuvien henkilöiden itsemääräämisoikeuden ja tutkijan velvollisuuden olla merkittävästi vahingoittamatta tutkimuskohteitaan. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 7.) Mitkään

eettiset ohjeet eivät kuitenkaan tarjoa vastauksia kaikkiin tutkimusprosessin aikana eteen tuleviin valintatilanteisiin. Eettisiä kysymyksiä ei pystytä ratkaisemaan kaavamaisesti säännöillä ja rutiineilla (Pohjola 2003, 7).

Ennen tutkimuksen aloittamista on mietittävä, onko tutkimusta mahdollista toteuttaa eettisesti. Etenkin sensitiivisiä tutkimusaiheita käsitellessä tutkijan on ratkaistava tutkimusta koskevat eettiset kysymykset perusteellisesti ennen tutkimuksen toteuttamista. (Kallinen ym. 2015, 145–147.) Eettisen tutkimuksen toteuttaminen vaatii paitsi yleisten tutkimuseettisten periaatteiden noudattamista, myös syvempää pohdintaa tutkimusratkaisuista ja tutkimuksen tuottamista vaikutuksista (Pohjola 2003, 6–7). Varsinkin yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa tutkijan on pohdittava, minkä katsoo tutkimuksensa tavoitteeksi. Moni tutkija katsoo pyrkivänsä selvittämään objektiivisen totuuden tutkimuskohteestaan. Kuitenkin ihmistieteissä totuus yleensä näkökulmasidonnainen. Tutkijan on valittava ja perusteltava oma näkökulmansa. (Rolin 2006, 116–118.)

Feministisessä tutkimuksessa on pitkään keskusteltu tieteen arvovapaudesta ja arvosidonnaisuuksista. Feministisen tutkimuksen mukaan tiede ei ole arvovapaata, vaan arvojen merkitys näkyy kaikilla tutkimuksen tekemisen tasoilla ja tutkimusprosessin eri vaiheissa. (Wigginton & Lafrance 2019, 2–3.) Yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen tulokset voivat vaikuttaa ympäröivään yhteiskuntaan ja tutkimuskohteisiinsa. Tutkija voikin asettaa tutkimukselleen vaikuttamis- ja kehittämistavoitteita. Vaikuttamaan pyrkivän tutkimuksen taustalla näkyy emansipatorinen tiedonintressi eli pyrkimys arvioida yhteiskunnassa ilmeneviä valtasuhteita ja korjata epäoikeudenmukaiseksi koettuja käytäntöjä. (Rolin 2006, 117–119.) Oman tutkimukseni tavoite on paitsi lisätä tietoisuutta naisten väkivallasta ja avun hakemisesta, myös parantaa naisten mahdollisuuksia hakea ja saada apua omaan väkivallan käyttöön.

Naisten tekemä lähisuhdeväkivalta on jo aihevalintana eettisiä kysymyksiä herättävä. Keiski (2018) kirjoittaa väitöstutkimuksessaan pohtineensa, onko aiheen tutkiminen eettistä, mutta päätyneensä kääntämään kysymyksen ympäri: onko eettistä olla tutkimatta tätä aihetta? Keiskin mukaan myös naisilla on oltava oikeus kertoa käyttämästään lähisuhdeväkivallasta. Lisäksi väkivaltaa todistavien lasten kannalta olisi eettisesti kyseenalaista sulkea silmät naisten tekemältä väkivallalta. (Keiski 2018, 62.) Allekirjoitan tämän

näkemyksen itsekin. Niin väkivallan tekijöiden kuin väkivallan kohteeksi joutuvien puolisoitten, lasten ja muiden läheisten kannalta on oikein, että asiasta puhutaan ja avun hakemista tuetaan.

Tutkimuksen toteuttaminen näin sensitiivisestä aiheesta vaatii kuitenkin eettisten valintojen huolellista punnitsemista. Olen pohtinut tarkasti etenkin aineiston keräämistä, käsittelyä ja analysointia koskevia valintoja. Koin alun perin parhaaksi tavaksi kerätä tietoa naisten kokemuksista haastatteleamalla naisia suoraan. Harkitsin tarkasti, olisiko naisten haastatteleminen heidän etunsa mukaista vai ottaisin riskin naisten ehkä ahdistavienkin muistojen nostamisesta uudestaan pintaan. Tulin kuitenkin siihen tulokseen, että sensitiivisellä otteella ja haastateltavien itsemääräämisoikeutta korostamalla haastattelut olisivat eettisesti toteutettavissa. Olen tuonut haastateltavia etsiessä ja haastattellessa selkeästi esiin oikeuden kieltäytyä osallistumisesta ja olla vastaamatta mihin tahansa kysymyksiin sekä vapauden keskeyttää tutkimus missä tahansa vaiheessa.

Haastateltavien löytämisen osoittaututtua ennakoituakin hankalammaksi jouduin pohtimaan aineiston keräämistä uudelleen. Kirjoituspyyntökään ei tuottanut hyvää yrityksestä huolimatta tuloksia, joten päädyin arvioimaan joko aiheen tai näkökulman vaihtamista, tai jotakin vaihtoehtoista tapaa kerätä aineisto tällaiseen tutkimukseen. Halusin säilyttää näkökulman naisten avun hakemisen ja saamisen kokemuksissa, mikäli se vain olisi mahdollista, joten kävi järkeen kääntyä Maria Akatemian ehkäisevän väkivaltatyön asiantuntijoiden puoleen. Kokemusten kerääminen ikään kuin toisen käden lähteestä ei ole tyypillisin tapa aineiston kokoamiselle, mutta näin sen tässä tilanteessa perusteluksi. Tutkimuksen aihe on mielestäni erittäin tärkeä ja asiantuntijoiden haastatteluista saatu aineisto on monipuolista ja välittää hyvin naisten ääntä ja kokemuksia.

Tutkimuksen teossa tärkeää on huolehtia haastateltavien yksityisyydestä ja anonymiteetistä. Huolehdin koko tutkimusprosessin ajan, ettei haastateltavien henkilöllisyys ollut kenenkään muun kuin minun tiedossani. En käyttänyt tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden nimiä edes omissa haastatteluajakataulujen kalenterimerkinnöissä tai muissa muistiinpanoissa. Kun sain haastatteluäänitteet litteroitua, poistin tallennetut äänitteet kokonaan. Tutkimuksen valmistuttua tulen hävittämään myös litteroidut haastattelut, eikä niitä käytetä muihin tarkoituksiin, kuin tämän tutkimuksen toteutukseen. Olen

huolehtinut niin nauhoitetuista kuin litteroiduista haastattelumateriaaleista niin, etteivät ne ole joutuneet muiden saataville.

Haastatteluja suunnitellessa on mietittävä monia konkreettisia järjestelyihin liittyviä kysymyksiä. Tiesin jo tutkimusaihetta valitessa, että haastateltavien löytäminen voi osoittautua hankalaksi. Tämän vuoksi en halunnut rajata paikkakuntaa tai aluetta, jolta haastateltavia etsisin. Harkitsin mahdollisuutta matkustaa tekemään haastatteluja sinne, mistä haastateltavia sattuisikaan löytymään, mutta totesin etähaastattelun monella tavalla sopivammaksi. Paitsi matkabudjetti, myös aiheen sensitiivisyys ja omalta osaltaan myös korona-aika saivat minut kallistumaan videopuheluhaastatteluihin. Videopuhelu tarjoaa haastateltavalle tiettyä etäisyyttä ja mahdollistaa tarvittaessa kameran sulkemisen tai omassa rauhassa tauon pitämisen. Viimeistään pandemian aikana lähes kaikki ovat varmasti osallistuneet johonkin tapahtumaan tai tapaamiseen etänä, joten videopuhelu yhteydenpitovälineenä ei todennäköisesti ole täysin vieras.

Verrattuna pelkkään äänipuheluun koin videonäkymän helpottavan vuorovaikutusta. Haastattellessa pystyin haastateltavan kasvoja ja elekieltä lukemalla päättelemään, aikooko hän vielä jatkaa puhettaan mietintätauon jälkeen, vai odottaako jo minun ottavan vuoron. Itse nyökkäilemällä tai esimerkiksi hymyilemällä pystyin osoittamaan kuuntelevani ja olevani kiinnostunut. Haastateltavalla oli myös mahdollisuus valita, osallistuuko haastatteluun kotoaan, työpaikaltaan vai muusta tilasta. Toki se myös tarkoittaa haastateltavalle vastuuta rauhallisen paikan löytämisestä. Videopuhelut toimivat mielestäni hyvin haastattelujen toteuttamiseen, eikä muutamia lyhyitä äänikatkoksia suurempia haasteita noussut.

Haastateltavan informoidun suostumuksen, anonymiteetin, luottamuksellisuuden ja vahingoittamisen kiellon lisäksi tutkijan on valmistauduttava tapaus- ja tilannekohtaiseen eettiseen arviointiin haastattelujen aikana. Haastattelutilanteessa tutkija voi kohdata ennakoimattomia eettisiä kysymyksiä, joihin tilanteessa on osattava reagoida. Tutkijan on tehtävä tilannekohtaista arviointia paitsi ennen haastattelua, myös haastattelun aikana ja jälkeen. (Kallinen ym. 2015, 142–143.) Pohdin etukäteen esimerkiksi sitä, millälaisissa tilanteissa haastattelu voisi olla tarpeen lopettaa kesken.

Haastattelutilanteessa nousevia eettisiä kysymyksiä voi ennakoida hyvällä suunnittelulla, mutta kaikkea ei voi arvata etukäteen. Haastattelu saattaa jännittää paitsi haastateltavaa, myös aloittelevaa tutkijaa. (Kallinen 2015, 154.) Ainakin omalla kohdalla etukäteen jännittäväksi koin paitsi videopuheluun liittyvät tekniset kysymykset, myös vastuun keskustelun johdattelusta ja ennen kaikkea riittävän turvallisen ja rennon ilmapiirin luomisesta. Olin valmistautunut haastatteluihin pohtimalla paljon erilaisia kysymyksiä, jotta haastattelussa ei jäisi tyhjän päälle. Haastattelutilanteet menivät kuitenkin mukavasti. Etenkin nauhurin käyttö helpotti valtavasti haastatteluihin keskittymistä, sillä muistiinpanojen kirjoittaminen ja keskustelun ohjaaminen ja kuuntelu eivät olisi sujuneet yhtä aikaa.

Myös tutkimusta kirjoittaessani olen huolehtinut haastateltavien tunnistettavuuden häivyttämisestä. Olen poistanut haastatteluissa mainitut nimet, paikkakunnat ja muut tunnistamista tai paikallistamista auttavat tiedot jo aineistoa litteroidessa. Olen myös valikoinut tarkasti käyttämiäni aineistolainauksia ja poistanut niistä nimien lisäksi myös muita tarkentavia tietoja, kuten haastateltujen Maria Akatemian asiantuntijoiden koulustaustan ja tähänastisen työuran pituuden. Osaltaan yksittäisten kokijoiden anonyymiteetin säilymistä on auttanut tietysti suuren osan aineistoa kerääminen Maria Akatemian asiantuntijoilta, jolloin edes minä en tiedä alkuperäisiä tietolähteitä.

Sensitiivistä aihetta tutkiessa kartoitetaan paljon riskejä, arvioidaan eettisiä kysymyksiä ja puhutaan vaikeudesta ja kuormittavuudesta. Sensitiivisen aiheen tutkiminen sisältää kuitenkin ennen kaikkea valtavasti mahdollisuuksia. Sosiaalityön tutkimusperinteelle sensitiiviset aiheet ovat yleisiä ja muodostavat tärkeän tietovarannon ammattilaisille. Tutkimalla sensitiivistä aihetta tutkija antaa äänen usein vaikeita asioita kokeneille ihmisille ja tekee näkyväksi vaiettuja ongelmia. (Kallinen ym. 2015, 194.) Lisäämällä naisten väkivallasta käytävää keskustelua, voidaan aiheeseen liittyvää stigmaa lieventää. Tiedostamalla esimerkiksi naisten väkivallan ja siihen liittyvän avunhakemisen haasteet, voidaan ammattilaisten osaamista ja palveluiden toimivuutta kehittää, ja sitä myötä väkivaltaa käyttävien naisten avun hakemista helpottaa.

4 Avun hakeminen

4.1 Palvelukohtaamiset apua hakiessa

Maria Akatemiasta apua hakevista naisista suuri osa on kohdistanut väkivaltaa tai aggressiota omiin lapsiin. Äidit ovat useimmiten asioineet myös neuvoloissa, joten haastatteluissa tuli paljon esiin naisten kokemuksia neuvolakäynneistä ja avun hakemisesta neuvoloista. Osa naisista oli onnistuneesti saanut keskustella huolistaan ja väkivallastaan, ja saanut myös apua, tukea ja ohjausta esimerkiksi neuvolapsykologille. Huomattavasti enemmän esiin tulee silti kokemuksia naisten avun hakemisen epäonnistumisista. Osittain kyse on varmasti naisten omista peloista ja varovaisuudesta ottaa asia riittävän suoraan esille. Kuitenkin monella on samanlaisia kokemuksia huomioimatta jättämisestä, ohittamisesta, vähättelystä ja huolen selittämisestä pois.

Aina väkivaltaan ei haeta apua suoraan. Väkivaltaa käyttävät naiset saattavat hakea apua väkivallan käytön sijaan muun muassa terveysongelmiin, päihteiden käyttöön tai itse kokemaansa väkivaltaan. Omasta väkivallasta puhuminen on vaikeaa, mutta avun tarve kuitenkin tunnustetaan. (Flinck & Paavilainen 2010, 196.) Myös haastattelemani Elinalla oli ollut vaikeuksia impulsiivisuuden ja vihanhallinnan kanssa, ja joitakin kertoja suuttumus oli päässyt purkautumaan väkivallan käyttönä. Ongelmia ei kuitenkaan ollut jatkuvasti ja niiden ajattelu tuntui vaikealta, joten Elina oli pyrkinyt sivuuttamaan ne. Väkivalta ei myöskään tuntunut ongelmista akuuteimmalta.

Elina: Ja se ei oo kuitenkaa ollu semmonen asia, mihin mä oisin ite koskaan hakenu apua, et kyllä mä niinku oon sisäistäny sen, että mulla tulee niiku ylilyöntejä sen asian kanssa, mutta se on ollu vaa semmonen asia, mitä on niiku koittanu vähän niiku jotenki vähätellä tai silleen siirtää syrjään. Että okei, että en mä halua niinku mieltä ees tätä asiaa ylipäättään, ja ehkä se ei oo sitte koskaa ollu niistä omista henkilökohtasista ongelmista semmonen päällimmäisin, et sitä on tullu aina vaan silloin tällöin justiin muitten ihmisten kanssa ja sit ku niin käy ni se on ollu tosi hävettävää ja sitä on koittanu olla ajattelematta enää. Et mutta tottakai se on aina kaduttanu, ja ne on ollu niinkun vaikeita kokemuksia myös mulle itselleni.

Elinalle kuitenkin kehittyi töissä burnout, jonka vuoksi hän hakeutui työterveyspalveluihin. Sieltä hänet ohjattiin julkisen terveydenhuollon mielenterveyspalveluihin, jotta

selvitettäisiin burnoutiin johtaneita taustatekijöitä. Mielenterveyspalveluissa tutkittiin erilaisten mielenterveyshäiriöiden mahdollisuutta, mutta ne eivät tuntuneet osuvilta. Lopulta esiin nousi myös ADHD-epäily, jonka myötä palaset tuntuivat lokahtelevan kohdilleen. Elina yhdisti nopeasti myös impulsiivisuuden ja vihanhallinnan haasteet osaksi ADHD-oireita. Diagnoosin saaminen helpotti asioiden ymmärtämistä ja oman toiminnan hallintaa. Vaikka ensisijainen syy hakea apua oli burnout ja ahdistuksen kokeminen, avun saaminen on auttanut myös aggression hallintaan.

Elina: Kaikessa oli yhtäkkiä mulle järkeä, et niinku kaikki palaset lokahteli paikoilleen ja justiin kaikki asiat, mitä mä oon niiku hävenny tosi paljon, et mitä on tullu tehtyä elämän aikana, minkälaisia kokemuksia mulla on ollu, ni niiku kaikki selittyy sillä, että mulla on ollu diagnosoimaton ADHD koko ajan. Ja nyt kun sen diagnoosin on saanu ja sitä lääkettä on syöny ni se on vielä alleviivannu sitä, miten ilmiselvää se on, et mulle justiin se impulsiivisuus on yks pahimmista ADHD-oireista mitä mulla on ollu ja siihen impulsiivisuuteen nimenomaan liittyy se, että on justiin vihanhallinnan ongelmia ja kaikki tunnekokemukset on tosi isoja ja spontaaneja, ja niitä voi olla tosi vaikee käsitellä, tosi vaikee hallita.

Avun hakemisen kuvauksissa tuodaan paljon esiin naisten avun hakemisen aikana kokeimia tunteita. Tunteiden kuvataan vaihtelevan laidasta laitaan prosessin eri vaiheissa ja tietysti palveluissa kohdatusta vastaanotosta riippuen. Eniten aineistosta nousee esiin naisten kokemat häpeän ja pelon tunteet. Sekaan mahtuu kuitenkin myös muun muassa kiitollisuutta ja iloa silloin, kun avun hakeminen onnistuu. Osa väkivaltaa käyttäneistä naisista on pohtinut avun hakemista pitkään, ennen kuin he uskaltavat ottaa asian puheeksi. Avun hakemisen kynnyksen ollessa korkea, olisi erityisen tärkeää varmistaa mahdollisimman onnistuneita kohtaamisia palveluissa. Avun pyytäminen on vaikeaa jo valmiiksi ja huonon kohtaamisen seurauksena nainen voi luopua avun hakemisesta kokonaan.

Väkivallasta kertominen tuntuu vaikealta monille naisille. Taustalla voi olla ajatus siitä, ettei esimerkiksi neuvolassa ole tilaa ja aikaa keskustella tunteista, vaan tarkoitus on ennen kaikkea mitata ja punnita lapsia. Vaikean aiheen esille ottaminen voi ylipäätään tuntua vaikealta, varsinkin jos tapaamisessa ei tule niin sanotusti sopivaa hetkeä. Huoli väkivallasta ja aggression tunteista voi olla helpompi nostaa keskusteluun, mikäli työntekijä kysyy asiakkaan voinnista ja jaksamisesta suoraan.

H1: Aika paljon ylipäättään ihmiset jotenki mieltää neuvolan niinku itsekin päässään, se ei välttämät oo niitten työntekijöiden vika tai syy tai muuta, mutta jotenki siäl on niin paljon sitä semmosta lapsen mittamista ja punnitusta ja sellasta, et jotenki he itte kokee, et se ei oo semmonen niinku et siel ei oo jotenki tilaa semmoselle niinku tunnepuheelle.

Väkivallan kertomista vaikeuttaa oikean sanoituksen löytäminen. Naisten väkivalta tuntuu monille vielä vieraalta, eikä naisten väkivallasta ehkä ole kuullut edes puhuttavan aiemmin. Sanoittamisen vaikeuteen yhdistyy myös kokemus siitä, että on ainoa väkivaltaa käyttänyt nainen, mikä on omiaan lisäämään aiheesta tunnettua häpeää. (Keiski 2018, 53–54.) Varsinkin äideillä väkivallasta kertomisen kynnyks on korkea. Häpeä on voimakasta ja pelko lastensuojelun väliintulosta jarruttaa avun hakemista. Huolta omasta väkivallan käytöstä ja aggressiosta tuodaan usein ilmi varovasti, ehkä vain **vihjaten tai kiertoilmauksia käyttäen**. Vaatiikin toisinaan tarkkuutta työntekijältä huomata pysähtyä asian ääreen ja tarttua kiinni ilmaistuun huoleen.

H4: Moni sanoo sitä, että tota et varsinki jotain tämmösii neuvola, neuvoloissa on aika usein siis se tilanne, että et naiset kokee et heit ei oo otettu vakavasti. Joko siis, siis on mahdollist et he ei oo, et he on ite ollu vihjailevia, eikä oo sanonu suoraan, tai sitten niinku se ne omat huolenilmaisut on niinku kuitattu semmosella niinku pikkulapsiajan väsymyksellä ja tyyppillisyydellä ja semmosel, et sitä hätää ja avun tarvetta ei oo niiku huomattu.

Elinakaan ei ole mielenterveyspalveluissa asioidessaan suoraan puhunut väkivallastaan. Sen sijaan hän on kuvaillut esimerkiksi ärsyyntyvänsä helposti. On tuntunut liian henkilökohtaiselta kertoa tarkemmin omasta väkivallan käytöstä ja tilanteista, joissa vihanhallinta on pettänyt. Elina ei ole myöskään kokenut sitä tarpeelliseksi, sillä terveyspalveluissa on ollut tarkoitus keskittyä löytämään oikea diagnoosi. Kun diagnoosi on saatu ja Elinalla on mahdollisuus hakeutua psykoterapiaan, hän toivoo voivansa käsitellä tarkemmin myös aggression ja väkivallan teemoja.

Elina: Siis mähän en niinku missään vaiheessa ees kertonu tossa tutkimusprosessissa niistä mun kaikkein pahimmista kokemuksista, mitä mulla on. Et niinku ne oli semmosia asioita mitä mä halusin niinku pitää itselläni ja mä ajattelin, et sitku mä pääsen terapiaan ni mä voin jutella

*sielä, et se voi olla sit vähä mukavempaa sitä kautta, ku pääsee kun-
nolla paneutumaan niinku oikeesti terapeutin kanssa sen sijaan, että
mä selitän jollekin sairaanhoitajalle siitä. Et niinku puhuin vaan silleen
yleisemällä tasolla siitä, että okei että mulla on tämmöstä, että mä
niinkun ärsyynnyn tosi herkästi ja tällä tavalla, et sitte enemmän niinku
omassa päässäni yhdistelin tätä, että okei että täähän johtuu tästä
ihan selvästi.*

Auli Ojuri (2004) on määritellyt naisten kokemuksia palvelujärjestelmässä termeillä näennäinen kohtaaminen, ongelman kieltävä kohtaaminen, syyllistävä kohtaaminen ja kohtaamattomuus. Kyseisessä tutkimuksessa on tutkittu naisten kokemuksia avun hakemisesta väkivallan kokijoina, ei tekijöinä. Jaottelu toimii kuitenkin mielestäni myös väkivaltaa käyttäneiden naisten kokemusten tarkastelussa. Myös Emmi Lattu (2016) käyttää väitöskirjatutkimuksessaan Ojurin (2004) nimeämiä kohtaamisen tapoja kuvatesaan väkivaltaa käyttäneiden naisten avun hakemista. Omasta aineistostani tunnistan sekä näennäistä kohtaamista ja kohtaamattomuutta, että ongelman kieltävää kohtaamista. Syyllistävää kohtaamista ei tässä aineistossa kuvata, mutta se ei tarkoita, etteikö väkivaltaansa apua hakeva nainen voisi kohdata myös sellaista vastaanottoa. Ojurin jaottelussa ei nosteta lainkaan esiin onnistuneita kohtaamisia, joita osalla naisista onneksi myös on.

Naisen kokemukseen avun hakemisesta vaikuttaa vahvasti palvelussa saatu vastaanotto. Onnistunut vastaanotto ei oikeastaan vaadi paljon, vaan tärkeää on kokemus nähdyksi ja kuulluksi tulemisesta. Monesti työntekijöillä on kuitenkin kiire, ja naiset kokevat jääneensä sivuutetuiksi tilanteissa, joissa ovat itse yrittäneet ottaa väkivaltaa puheeksi. Väkivallan ja aggression teemojen ohittaminen palveluissa luo naisille käsityksen aiheesta kiellettyä, häpeällisenä ja vääränä. Kokemukset ohittamisesta ja tarttumatta jättämisestä saavat naiset lopettamaan tai viivästyttämään omaa avun hakemistaan.

*H2: Sit tulee semmonen tunne, et täs on jotain niinku kiellettyä tai
tässä on jotain niinku vääränlaista, että tulee niinku torjutuksi sen huolen-
lensa kanssa, et se jotenki mitätöidään niin silloin se tietysti aiheuttaa
usein sen et se kynnyks ottaa uudelleen puheeksi tai pyytää apua niin se
kyllä kasvaa tosi korkeeks.*

Naisilla on kokemuksia väkivallan ja aggression teemojen **ohittamisesta** ja **huomiotta jättämisestä** eri palveluista, erityisesti neuvoloista. Naiset ovat kokeneet jääneensä

ilman apua ja tukea tuodessaan esiin huoltaan omasta vihasta ja väkivallasta. Huolen äärelle ei olla pysähdetty tai sitä ei ole otettu vakavasti. Joillekin naisille on tullut sellainen vaikutelma, ettei työntekijä ole varsinaisesti edes huomannut, mitä nainen yrittää kertoa. Toisinaan taas huolen ilmaus huomataan, mutta sivuutetaan nopeasti eikä apua tai tukea tarjota.

H2: Kyllä me valitettavan usein kuullaan sitä, et tota muiden eri palveluissa niin jotenki tätä viha, aggressio, väkivalta -teemaa ei oikein haluta ottaa käsittelyyn, et jotenkin se onnistutaan kiertämään ja ohittaa ja sivuutetaan tai tota, et siihen ei haluta tarttua. Et se on kyllä valitettavan monen kohdalla, niinkun tämä asia toteutunu näin.

Mikäli nainen uskaltaa häpeästä ja peloista huolimatta kertoa omasta väkivallasta tai sen pelosta työntekijälle, mahdollinen **ohittaminen tai torjutuksi tuleminen** voi kirpaista pahasti. Kun väkivallasta kertomiseen liittyy omat pelot tuomitukseksi tulemisesta ja häpäisystä, on tilanteessa valmiiksi jo herkillä. Naisten vaikeus puhua väkivallastaan tuottaa myös tilanteita, joissa nainen ennemminkin vihjaa, kuin suoraan sanallistaa omaa väkivaltaansa, jolloin työntekijä saattaa aivan vahingossa ohittaa kerrotun huolen. Kun työntekijä ei sitten tartukaan ilmaistuun huoleen tai ohittaa sen puolihuolimattomasti, nainen voi kokea sen suurena hylkäämisenä.

H1: Se on aika semmonen jotenki herkkä kohta tai että aina kun sen ihminen, jos se jotenki jollain tavalla mainitsee käyttämästään tai tietysti toki sama pätee kokemastaan väkivallasta ni mä ajattelen et se on semmonen, jos siit tulee semmonen pieniki vihje, nii se on semmonen kohta, mistä ois hyvä ottaa koppi, koska sitte jos sen kans tulee torjutuksi, ni sit voi olla et meneeki tosi jotenki pitkään, että haen uudelleen apua. (...) Tai jos mä vähän annan vihjeen jostain, ja sit siihen ei tartutakaan ni sit sen voi kokea jotenki suurena hylkäyksenä, koska se on aika usein semmonen iso möykky ihmiselle sitte kertoa siitä asiasta.

Näen aineistosta löytämäni ohittamisen, torjutuksi tulemisen ja huomiotta jättämisen kokemukset Ojurin (2004) määrittelemäksi näennäiseksi kohtaamiseksi ja toisaalta osittain myös kohtaamattomuudeksi. Näennäistä kohtaamista leimaa Ojurin mukaan Leo Nyqvistin (2001) käyttämä ilmaus ”hyväntahtoinen välinpitämättömyys”. Naisen ilmaiseva huoli väkivallan käytöstään ohitetaan minimaalisella huomiolla tai neuvotaan hakemaan apua jostakin muualta, kuitenkin aktiivisesti tukematta tai suoraan

ohjaamatta. Näennäistä kohtaamista lisää palveluissa käytössä olevat rajalliset tapausajajat, vaihtuvat työntekijät ja suuret asiakasmäärät. Vaihtuvuuden ja kiireen vuoksi työntekijä ei sitoudu auttamaan asiakasta, vaan tarjoaa näennäistä apua. (Ojuri 2004, 158–159.)

Moni nainen on kokenut, että väkivallasta ja aggressiosta puhuessa työntekijä pyrkii **vähätteleeseen** ongelmaa. Neuvolassa saatetaan vakuutella, että kaikilla äideillä on samanlaisia huolia, eikä niillä tarvitse vaivata päätään. **Huolta selitetään pois** laittamalla aggressio unen puutteen piikkiin tai kertomalla sen olevan vain tavallista hermojen kirstymistä uhmaikäisen kanssa. Vähättelyllä ja selityksillä pyritään todennäköisesti rauhoittamaan ja lohduttamaan huolestunutta äitiä, mutta apua väkivaltaan ja aggressioon ne eivät tarjoa. Naiselle jääkin helposti olo, ettei ole alkuunkaan tullut ymmärretyksi ja vakavasti otetuksi. Kun väkivaltaa ei oteta tosissaan, vahvistuu myös naisen ajatus väkivallan luonnottomuudesta ja vääränlaisuudesta; äidin väkivallan mahdollisuutta ei edes tunnusteta.

H2: Kyllä aika usein me kuullaan sitä, että ei ole tullu kohdatuksi, ei ole tullu kuulluksi, siihen ei oo tartuttu, kun on yrittäny tuoda vaikka neuvolassa tai jossain muussa palvelussa, ni on yrittäny tuoda sitä huoltansa siitä omasta, omista tunteista ja omasta toiminnoista niin tota se ohitetaan tai sivuutetaan tai se jollain lailla selitetään mielellään pois, et sanotaan että: "No, sä oot vaan niin väsyny" tai "Kaikillehan sellasta niinku sattuu". (...) Ihmiselle jää sellanen kokemus, että nyt mä en tuu, nyt tätä ei oteta vakavasti tai et tää ei oo niin iso asia miltä tää musta tuntuu, ja voi käydä niin, että et tota et ihminen ajattelee, et mä en sit puhu täst enään niinku ollenkaan.

H3: No tosi monilla on sitä kokemusta, että ku tän on ottanu esiin neuvolassa, niin on tullu ohitetuksi tai mitätöidyksi tai jollain tavalla vaan niinku siihen ei olla sillä, niinku riittävällä vakavuudella pysähdytty sen äärelle ja alettu sitä niinku miettimää ja tutkimaa et mistä vois saada, et minkäläist apua siihen tarvis. On vaan jotenki tokastu, että esimerkiksi että: "No ku sä vaan lepäät ni se menee ohi."

Vähättely ja huolen pois selittäminen vertautuvat Ojurin (2004) esittämään ongelman kieltävään kohtaamiseen. Ongelman kieltävässä kohtaamisessa ammattilainen, jolta nainen pyrkii hakemaan apua, ei tunnista tai tunnusta ilmaistua väkivaltaa todelliseksi ongelmaksi. Kyvyttömyys tai haluttomuus nähdä väkivallan ongelmaa voi liittyä

työntekijän kokemaan neuvottomuuteen asian edessä. Tuntuu helpommalta kieltää ongelma kokonaan kuin myöntää, ettei tiedä lainkaan mitä tehdä. Kieltävän kohtaamisen voi aiheuttaa myös työntekijöiden vajavainen ymmärrys väkivallasta. (Ojuri 2004, 159–160.) Varsinkin väsymystä tarjotaan selitykseksi ja ikään kuin oikeutukseksi naisten väkivallalle säännöllisesti. Väkivaltaansa apua hakeva nainen ei kuitenkaan tule autetuksi väkivaltaa vähättelemällä.

Maria Akatemiaan hakeutuvista naisista useimmat löytävät palveluun itse, mutta pieni osa ohjautuu myös muista palveluista neuvottuna. Kaksi haastateltavista kertoi, ettei neuvoloista oikeastaan ohjaudu asiakkaita, kun taas yksi mainitsi, että toisinaan myös neuvoloista naisia osataan ohjata Maria Akatemiaan. Kuitenkin neuvoloista ohjautuvien asiakkaiden määrä on ilmeisesti hyvin pieni. Asiakkaita ohjautuu Maria Akatemiaan jonkin verran esimerkiksi terveysasemilta, lastensuojelusta ja psykiatristen sairaanhoitajien ohjaamana. Toisinaan myös vankilasta koevapauteen siirtyville vangeille suunnitellaan Maria Akatemian palveluihin osallistumista osaksi koevapauden tukitoimia. Maria Akatemian työntekijät kuitenkin katsovat, että parhaisiin tuloksiin työskentelyssä päästään silloin, kun asiakas on oma-aloitteisesti halunnut palveluun, eikä sitä edellytetä osana vapautumista tai esimerkiksi lastensuojelusta veloitettuna toimenpiteenä. Kuitenkin työntekijät toivovat, että muissa palveluissa osattaisiin kertoa tällaisesta mahdollisuudesta.

H5: Neuvoloist vois luulla, et neuvoloista ohjataan, mut sielt ei tuu. Mut sit muualta terveydenhuollosta tulee, et mul on vaik ollu asiakkait, jotka sanoo, et on yrittäny saada aikaa terveysasemalta, ni et siel on jo ajanvarauksessa sanottu, et eiku soita tonne Maria Akatemiaan.

H1: Aina aika ajoin joku voi olla, et tavallaan tulee niinku omast mielestä ainaki niinku vaikka sosiaalityöntekijän lähettämänä, ja sit se ei välttämät oo aina se niinku se hedelmällisin alku sit sille työskentelylle. Että on semmonen olo, et mun täytyi olla tänne niinku yhteydessä, jotta mä vaikka näytän lastensuojelulle, että mä toimin heidän kanssaan yhteistyössä tai et jotenki teen, et se ei välttämät oo aina se niinku paras lähtökohta myöskään. Mut kyl mä aina toivoisin et meistä tavallaa kerrotais tai ammattilaiset osais sitte jotenki kertoa, että ei kyl ihan kauheesti tuu sillee, et vaikka että oon neuvolassa puhunu, että menee hermot ja annettiin Maria Akatemian esite, nii se on kyl tosi harvassa.

Useampi haastateltava mainitsi psykoterapeuttien ohjaavan omia psykoterapia-asiakkaitaan Maria Akatemiaan myös kesken psykoterapiaprosessin. Haastateltavat Maria Akatemian työntekijät pitivät erikoisena sitä, että osa psykoterapeuteista kokee juuri väkivallan niin hankalaksi tai erityiseksi asiaksi, ettei sitä voida käsitellä psykoterapiassa. Myös Ensi- ja turvakotien liiton väkivaltaa käyttäneille naisille suunnattuun Vaiettu naiseus -projektiin havaittiin hakeutuvan asiakkaita, joilla oli joko takana tai parhaillaan meneillään pitkiäkin terapiasuhteita. Terapiassa väkivaltaa ei kuitenkaan ollut käsitelty, tai sen ilmi tullessa nainen oli ohjattu muualle keskustelemaan väkivallastaan. Tällainen toimintamalli luo herkästi naisille hylkäämiskokemuksia, ja luo kuvaa väkivallasta poikkeuksellisenä, epäinhimillisenä ongelmana. (Törrönen 2009b, 101.)

H5: Ja sit jonki verran tulee psykoterapeuttien ohjaamana, mikä sit mun mielest tavallaan on vähän yllättävää, eli että ihmisellä saattaa olla jo psykoterapiaprosessi meneillään, mut sitte tää väkivaltateema koetaan siinä prosessissa ja siinä psykoterapiasuhteessa jotenki sellaks, et siihen pitääki pyytää apua sitte muualta.

Hankalat ja epäonnistuneet palvelukohtaukset estävät naisten avun hakemista ja avun saamista. Moni nainen on jännittänyt aggression ja väkivallan puheeksi ottamista ammattilaisten kanssa, ja siitä huolimatta rohkaistunut avaamaan suunsa saadakseen apua. Torjutuksi tai ohitetuksi tuleminen ja ilman apua jääminen saavat naiset lopettamaan avun tarpeensa ilmaisemisen. Tästä kärsivät tietysti paitsi nainen itse, myös väkivallan kohteeksi joutuvat läheiset. Omasta väkivallasta ja aggressiosta kertovien naisten kohtaamista palveluissa tulee kehittää, jotta naiset ja läheiset saavat tarvitsemansa avun. Avun saamista voidaan helpottaa, kun ensin tunnistetaan avun hakemista estäviä ja edistäviä tekijöitä.

4.2 Avun hakemista estävät ja edistävät tekijät

Aineistosta löytyneet naisten avun hakemista estävät ja edistävät tekijät ovat samansuuntaisia aiemmissä tutkimuksissa ilmenneiden tulosten kanssa. Muun muassa Emmi Latun (2016) ja Pia Keiskin (2018) tutkimuksissa esitellään monia samoja tuloksia avun hakemiseen vaikuttavista tekijöistä. Väkivaltaa käyttäneiden tai sitä pelkävien naisten

avun hakemista estävät ja edistävät tekijät ovat osittain toisiinsa peilautuvia. Siinä missä liiallinen häpeä estää avun hakemista, sopiva määrä syyllisyyttä voi edesauttaa sitä.

Estävät tekijät:	Edistävät tekijät:
Häpeä	Syyllisyys ja katuminen
Lastensuojelun pelko	Lasten edun ajattelu, halu suojella
Rajallinen käsitys väkivallasta	Tiedostavuus ja väkivallan tunnistaminen
Huono tiedotus ja sekava palveluverkosto	Palveluohjaus ja hyvät tiedonhakutaidot
Väkivallan tabuluonteisuus	Läheisten ihmisten tuki
Moniongelmaisuus ja jaksaminen	Riittävät voimavarat ja motivaatio
Välittelevä asenne avun hakemiseen	Tarve avulle, huoli väkivallasta
Epäonnistunut avun hakeminen	Hyvä vastaanotto palvelussa

Avun hakemista estäväksi tekijäksi mainitaan eniten **häpeä**. Väkivallan käyttö ja oma aggressio hävettävät naisia niin valtavan paljon, ettei aiheesta saa kerrottua kenellekään. Häpeä koetaan tunteena eristäväksi. Aggressiota ja väkivaltaa pidetään niin pahoina ja häpeällisinä, ettei niiden kanssa halua paljastua. Häpeä voi vaikeuttaa myös väkivallan myöntämistä itselle. Etenkin lapsiin kohdistuva väkivalta herättää valtavaa häpeää. Naisten väkivaltaa käsittelevissä tutkimuksissa häpeä nousee esiin selkeästi (Mm. Flinck & Paavilainen 2010; Keiski 2018; Lattu 2016). Vaikka nainen tunnistaisi avun tarpeen ja tietäisi, mistä apua voisi hakea, voi häpeä riittää estämään avun pyytämisen.

H3: Tietysti se, että kun, se häpeän tunne, häpeähän on tunteena yks niinku vaikeimmista tunteista ja häpeähän, se eristää ihmiset, ihminen häpeää itseään ni hänän haluaa niinku tavallaan piiloutua kaikilta, vetäytyä niinku silleen omaan maailmaansa, jotta kukaan ei saisi tietää. Niin se vetäytyminen niinku omaan maailmaansa, niin sehän on juuri sitä, että et mä en uskalla tästä kertoa kenellekään, en edes, en vaan yksinkertaisesti kenellekään, tää on niin hävettävä ja just se ajatus siitä, et kukaan muu ei ole näin karmeaa äiti kun minä. Niinku todellakin et semmonen ajatusvääritys, että et tää on jotain mitä kukaan muu ei kykenisi tekemään. Tää on jotain niin kauheata, että et sillohan mieli toimii tavallaan niinku täysin epäloogisesti sinänsä. Niinku suojellakseen sitä minuutta. Et mä sanosin, et se häpeä on kyllä iso tekijä siinä, että ei hae apua.

Toinen vahva este avun hakemiselle on **pelko**. Avun hakemisessa pelottaa väkivallan paljastuminen, julkituleminen ja muiden ihmisten tuomitseminen. Väkivallan julkitulemisessa voi pelottaa naisten väkivaltaan liittyvä vahva stigma (Putkonen 2011, 1216). Avun hakemista harkitsevan naisen pelot voivat paisua irrationaalisiksi kauhuskenaarioiksi kaikista mahdollisista hirveistä seurauksista, joihin asian paljastaminen voisi johtaa. Pelko kietoutuu yhteen häpeän kanssa ja naiset pelkäävätkin usein häpeää ja epäonnistumisen kokemuksia aiheuttavia seurauksia, kuten julkista paljastumista huonoksi äidiksi.

H3: Naiset voi käydä ja joskus käykin mielessä just niinku ihan sellasia pahimpia, niinku täysin irrationaalisia skenaarioita mielessään. Et nyt, ku mä otan yhteyttä niin sit tulee heti lastensuojeluilmoitus ja varmaan ne lapset otetaan multa pois, tai jos se tulee se ilmoitus, ni kaikki saa tietää ja sitte kaikki... Niinku et mieli alkaa niinku luomaan semmosia ihan valtavia kauhuskenaarioita.

Äideillä etenkin **pelko lastensuojelusta** voi nousta esteeksi avun hakemiselle. Monilla on vahva ennakkokäsitys lastensuojelun palveluista ja erityisesti huostaanotoista. Äideille edes ajatus lastensuojelun asiakkuudesta herättää ylitsepääsemättömiä häpeän ja äitinä epäonnistumisen tunteita. Myös Latun (2016) tutkimuksessa useat naiset kertoivat jättäneensä hakematta apua, koska ovat pelänneet lastensuojeluilmoitusta tai lasten huostaanottamista. Naiset nimenomaan ilmaisivat haluavansa apua omaan väkivaltaan, mutta eivät kokeneet voivansa ottaa yhteyttä auttaviin tahoihin lastensuojelun pelon vuoksi. (Lattu 2016, 198–199.)

H5: Ja kyl sit ehkä vähän näkee sellasta, et sit ku meillä toki on ilmoitusvelvollisuus lastensuojelun suuntaan ja poliisin suuntaan, ni nää kennellä väkivalta kohdistuu tai huoli lapseen, niin joskus huomaa sellast vähän varovaisuutta siinä, että mitä he kertoo, miten he muotoilee. Niinku kanssa se viranomaisen pelko.

Naisilla on monesti **rajallinen käsitys väkivallasta** ja sen eri muodoista. Apua ei välttämättä tajua tarvitsevana, jos omaa käytöstä ei miellä väkivallaksi. Mikäli omassa lapsuudessa lasten fyysinen kurittaminen, huutaminen ja nöyryyttäminen on katsottu normaaleiksi lapsen kasvattamisen metodeiksi, niitä ei välttämättä osaa kyseenalaistaa omassakaan vanhemmuudessa. Väkivallaksi mielletään helposti vain raju fyysinen väkivalta, eikä retuuttamista ja kovakouraisia otteita osata laskea mukaan. Toisaalta

edelleen osa vanhemmista pitää kuritusväkivaltaa hyväksyttävänä tapana kasvattaa lasta, jolloin väkivaltaa ei mielletä ongelmaksi. Perheessä saatetaan myös olettaa, että tällaista lapsen kasvattamisen kuuluukin olla, ja muilla on luultavasti aivan samanlaista.

H3: Ja sitte on toki ne äidit, jotka meiltä ei hae apua, jotka edelleenkin normalisoivat kuritusväkivallan käytön. Jotka ei tiedosta. Ja ne voi olla hyvinki niinku myöskin alemman sosiaaliluokan edustajia, joilla edelleenkin on se ajatus, että no näinhän on aina toimittu ja täs ei oo mitään väärää, että tää on... Jotka niinku normalisoivat sen, koska heille, heidän lapsuus on ollu sitä, heidän vanhemprien lapsuus on ollu sitä, niin niinku ei pystytä edes näkemään, et tässä ois jotain satuttavaa tai näin.

Osa naisista on myös etukäteen huolissaan siitä, katsotaanko oma väkivallan käyttö **riittävän vakavaksi**, jotta avun hakeminen otettaisiin tosissaan. Apua ei välttämättä uskalleta hakea, vaikka suuttumus ja viha olisivat jatkuvia arjen haasteita ja väkivaltaiset ajatukset säännöllisiä, koska mitään konkreettista ei kuitenkaan vielä ole tapahtunut. Myös psyykkisen väkivallan pelätään usein olevan liian lievää apua saadakseen. Huolta voi entisestään kasvattaa muissa sosiaali- ja terveystalveluissa tapahtunut väkivallan ohittaminen ja vähättely. Jos esimerkiksi neuvolassa on ensin vakuuteltu, ettei naisen huoli omasta väkivallastaan ole lainkaan aiheellinen, yhteydenotto väkivaltaan apua tarjoavaan tahoon voi tuntua vaikealta.

H5: Nii ja sit se, mitä mielikuvii meil herää väkivallasta ni sehän on monesti sit se, et pitäis olla aivan jo fyysisiä näkyviä vammoja. Ja nii se, että jos se oma väkivaltanen käyttäytyminen on vaik sitä et huutaa lapsille satuttavia sanoja, ni sit se voi tuntuu niiku vähäpätöseltä sen rinnalla, että tietää että jossain lapsia pahoinpidellään ihan fyysisesti.

Myös Keiskin (2018) tutkimuksessa naiset kuvasivat yrittäneensä hakea apua joko puhumalla tai vihjaamalla väkivallasta, mutta kun väkivaltaan ei tartuttu, avun hakeminen oli jäänyt. Ohitettu yritys hakea oli herättänyt ajatuksen, ettei väkivalta ollut riittävän vakavaa. Osa naisista oli myös pohtinut, oliko heidän oma korkea koulutustasonsa tai vahva yhteiskunnassa pärjääminen vaikuttaneet siihen, ettei heidän avun tarvettaan ollut otettu vakavasti. (Keiski 2018, 54.)

Sosiaali- ja terveyspalveluissa väkivallan puheeksi ottamista ja suoraan sanallistamista voi jarruttaa myös tieto siitä, että **asiakastapaamiset kirjataan** asiakastietojärjestelmään. Ajatus siitä, että kuvailu omasta väkivallan käytöstä olisi jatkossa kaikkien ammattilaisten luettavissa ei tunnu miellyttävälle. Toisia voi myös huolestuttaa se, minkälaisia seurauksia tällaisesta merkinnästä voisi tulevaisuudessa olla. Elina kertoo jonkin verran harkinneensa, minkälaisia asioita haluaa suoraan kertoa työntekijöillä. Hän on pyrkinyt mielenterveyspalveluissa asioidessaan antamaan riittävästi tietoa, jotta ongelmien tutkiminen onnistuu, mutta samalla pyrkinyt suojelemaan yksityisyyttään ja pitänyt vaikeimmat kokemukset itsellään.

Elina: Kyllähän sitä pikkusen niinku mieltii, että mitä sanoo jossain, et justinsa, ku ne kirjetetaan sulle sinne Omakantaan ylös, että mitä sä oot puhunu, niin kyllä sitä vähän niinku valikoi sanojaan jossain tilanteessa, et niinku kehtaako sanoa suoraan jostain kokemuksesta, että miten se on todellisuudessa menny vai kertooko siitä jonku semmosen pikkusen muunnellun tai sensuroidun version, et ei niinku halua et siitä jää sit semmonen ikuinen merkintä sinne itelle. (...) Kyllä niinkun sen ymmärtää, et jotkut asiat täytyy sanoo ääneen, et se niinku auttaa saamaan sen oikean diagnoosin ja helpottaa myös tulevaisuudessa, mut justiin se, et jos joku tuntuu silt et okei, et tää ei ehkä oo pakko sanoo ääneen ni sit mieltii justiin sitä, et emmää halua, että jatkossa kaikki terveyshuoltotyypit pääsee lukemaan näitä mun tietoja täältä. Et joo, et ajatuksenaki se on vähä sillee et okei, ehkä ei.

Kaikkiin edellä mainittuihin esteisiin liittyy **väkivallan tabuluonteisuus** (ks. mm. Bowen 2009, 13; Ellonen ym. 2015, 72; Keiski ym. 2018, 144; Lattu 2016, 188). Avun hakeminen hävettää ja pelottaa, koska naisten väkivalta on tabu. Käsitykset väkivallasta perustuvat stereotypioihin miehisestä perheväkivallasta ja toisaalta väkivaltaisista naisista poikkeuksellisina, ”hulluina vankilamuijina”. Naisen potentiaali väkivaltaan näyttäytyy abso luuttisen vääränlaisena, kiellettynä ja ristiriitaisena. Äidin kuuluu äitimyytin mukaisesti olla suojeleva, hoivaava ja elämää kasvattava. Väkivaltaa käyttäneistä naisista moni kokee olevansa ainoa väkivaltainen nainen, täysin kelvoton tapaus, kaikista pahin. Väkivallan tabuluonteisuus luo väkivallasta mahdottoman mörön ja nostaa kynnystä hakea apua.

H2: Ja jotenki se on varmasti se tabuluonteisuus, et kyllähän meillä tosi vahvasti on edelleen aika sisäänrakennettuna se sellanen äitimyytti

jotenki siitä, et liitetään siihen naiseuteen vahvasti semmosia elementtejä, et nainen on luontaisesti jotenki hoivaava ja suojeleva ja elämää synnyttävä ja ylläpitävä hahmo, ja sit et samanaikaisesti tavallaan, et tällänen hahmo vois olla satuttava tai vihainen tai väkivaltainen, ni se ei jotenki mahdu meidän ajatusmaailmaan, et siinä on meille jotain riskitiristä ja pelottavaa. Ja se voi olla tosiaan este naiselle itellensä sen avun hakemiseen.

Vaikka nainen huomaisi tarvitsevänsä apua omaan väkivallan käyttöön, ei **tietoa auttavista tahoista** välttämättä ole. Moni ei ole lainkaan tietoinen, että naisten tekemään väkivaltaan tarjotaan apua. Ajatus avun hakemisesta ja saamisesta tällaiseen asiaan ei välttämättä tule edes mieleen, mikäli siitä ei ole koskaan kuullut mistään. Myös sopivien palveluiden löytäminen on usein vaikeaa. **Palveluverkostossa navigoiminen** koetaan monimutkaiseksi, etenkin jos käytössä olevia palveluja on jo ennestään useilla eri tahoilla. Palvelut eivät välttämättä vastaa koettua avun tarvetta, varsinkin konkreettisten arjen apu- ja tukimuotojen saaminen voi olla haastavaa.

H2: Ja ehkä siis varmaan se tuli mieleen tosta et mitä niinku, mikä tulee viestiä asiakkailta, että on vaikea löytää niinku apua tähän niinku aihepiiriin. Että pitäisi, se tulee useasti palautteissakin, että tämän pitäisi olla osana palvelujärjestelmää selkeämmin ja enemmän tietoa joka paikkaan, et se on vähän tuurista kiinni.”

Suuri haaste avun hakemiselle on yksilön **jaksaminen** ja **moniongelmaisuus**. Maria Akatemian palveluissa on huomattu, että aliedustettuna avun hakijoissa on haastavimmista elämäntilanteista tulevat moniongelmaiset asiakkaat. Tyypillisesti Maria Akatemiaan hakeutuvilla asiakkailla on kuormittava, mutta kuitenkin vakaa elämäntilanne. Mikäli naisella on arjessaan monia erilaisia haasteita, väkivalta voi tuntua vain yhdeltä ongelmalta muiden joukossa ja voi olla edes vaikea hahmottaa, että siihenkin saattaisi tarvita apua. Mikäli käytössä on jo monia erilaisia palveluja erilaisiin ongelmiin ja elämän eri osa-alueille, vielä yhteen uuteen palveluun hakeutuminen ja uuden ongelman työstäminen voi tuntua ylitsepääsemättömälle. Toisaalta voimavaroja ei välttämättä jäisikään enää työskentelyyn.

H2: Ja sit tietenki niin, ku sanoin et voi olla, et on monta muuta haastetta elämässä, et jos on tavallaan sitte, että on taloudellisia haasteita, on vaikka mielenterveyden haasteita tai ylipäätään jotain sairautta tai isoja stressitekijöitä elämässä, ni voi olla sit vaikee ajatella, että tää on

nyt se yksi niinku osa-alue mihin lähden hakeen apua. Et voi olla, et siel on jo paljon palveluita ja se on kauheen sirpaleinen jotenkin se palveluiden verkosto siel ihmisen elämässä, et voi tuntua raskaaltaki se, että nyt pitäis vielä tätäki lähteä työstämään. Tai et ehkä ei osaa edes ajatella sitä.

Moni myös **toivoo väkivallan loppuvan ilman apua**. Moni uskoo voivansa itse lopettaa väkivallan käytön ilman apua. Toisinaan väkivaltaa pidetään vain tilapäisenä, sen hetkisenä ongelmana, jota ulkoiset tekijät aiheuttavat ja sen odotetaan menevän itsestään pois ajan kanssa. Monesti äidit uskovat väkivallan loppuvan heti, kun he vain saavat nukkua kunnolla tai kunhan lapset vähän vielä kasvavat ja arki helpottuu. Naiset, jotka ovat elämässään tottuneet pärjäämään itse ja ilman apua, pyrkivät herkästi ratkaisuun myös väkivallan käyttönsä ongelmat itseksensä (Keiski 2018, 54).

H3: Ja sit varmaan, mä ajattelen, että jotenki aattelee, et no tää menee ohi, että ku mä nyt vaan saan lisää unta ja sit ku nää lapset tästä kasvaa, niin tää nyt ohi, et tää kuuluu tähän vaiheeseen.

Avun hakemiseen vaikuttaa opittu **asenne avun hakemiseen** ylipäänsä. Jos apua ei ole tottunut hakemaan, ennen kuin on pää kainalossa, kynnys hakea apua on korkea. Suomessa vallalla on itsepärjäämisen kulttuuri, jossa heikkoutta ja tarvitsevuuutta ei varsinaisesti arvosteta. Ihmisten katsotaan itse tekevän valintansa ja sen jälkeen pärjäävän niiden kanssa. Moni äiti kokee lapsiperhearjen uuvuttavaksi ja kaipaisi apua, mutta taustalla estää ajatus itsepärjäämisen pakosta. Kun lapset on itse hankkinut, itse ne myös on hoidettava. Avun hakeminen voi myös tuntua turhalta, jos ennakkoajatuksena on, ettei apua kuitenkaan saisi, vaikka yrittäisikin hakea.

H3: Se pärjäämisen kulttuuri on niinku niin massiivinen meillä Suomessa. Ja me ei välttämättä kaikki edes tajuta, et miten syvällä se tuolla soluissa asti on meillä se ajatus siitä, että mun on pärjättävä yksin ja varsinkin, et mä oon nää lapset tänne maailmaan niinku ikäänku saattanut ja ne on tullut ni mun täytyy pärjätä yksin. Piste. Että olkoon tää kuinka niinku suoraan sanoen paskaa tahansa nii mun täytyy pärjätä yksin. Et minä en saa apua pyytää ja vaikka mä pyytäsinkin, ni se ajatus siitä, et emmä kuitenkaa sitä saa, ni emmä sit pyydä.

Joskus esteeksi avun hakemiselle muodostuu **epäonnistuneet avun hakemisen kokemukset**. Kun apua on yritetty hakea, mutta sitä ei syystä tai toisesta ole saanut, se

lannistaa ja estää yrittämästä uudelleen. Naisten väkivallan käyttöön yhdistyvä häpeä ja tabuluonteisuus luovat monelle naiselle **ajatuksen, ettei edes ansaitse apua**. Monella väkivaltaa käyttäneellä tai aggression hallinnan haasteista kärsivällä naisella on todella negatiivinen kuva itsestään. Ajatus itsestä kaikista hirveimpänä äitinä tai puolisona ja kelvottomana ihmisenä nostaa mukanaan ajatuksen siitä, ettei ole ansainnut apua tai myötätuntoa. Osa katsoo jopa rangaistukseen kärsiä yksin ilman apua.

H3: Ja sitte tietysti voi olla ihan sellanen itsensä rankaisemisen niinku asia, että et se on sitte tavallaan sitä sisäänpäin kääntynyttä väkivaltaa, että et mä oon niin huono äiti, että mä en ansaitse mitään, mä en ansaitse edes apua.

Oman tilanteen ja väkivallan käytön **tunnistaminen** puolestaan edistää avun hakemista. Moni Maria Akatemiasta apua hakeva nainen opiskelee tai työskentelee sosiaali- ja terveysalalla ja ymmärtää väkivallan satuttavuuden ammattinsa kautta. Monella on myös aiempaa kokemusta jonkinlaisesta itsetuntemustyöskentelystä, ja riski omaan väkivallan käyttöön tunnistetaan. Maria Akatemian työntekijät kuvaavat apua hakevien naisten olevan pääsääntöisesti hyvin **tiedostavia**. Suuri osa Maria Akatemiaan hakeutuvista naisista on korkeasti koulutettuja, usein ammattikorkeakoulun tai yliopiston käyneitä. Naisilla on ajantasainen ymmärrys väkivallasta, ja väkivallaksi tunnistetaan muutkin väkivallan muodot selkeän fyysisen väkivallan lisäksi. Naiset tiedostavat myös väkivallan vaikutukset ja sen haavoittavuuden. Maria Akatemiasta apua hakevat naiset ovat myös kyvykkäitä, mikä näkyy esimerkiksi tiedonhakutaidoissa.

H5: Sellanen, et meiltä hakee apua, ni vaatii mun mielestä siis aika paljon jo kyvykkyyttä ja valmiuksia, et meiltä apua hakevat naiset on melko korkeesti koulutettuja, saattavat itse olla sosiaali- ja terveysalalla, et on se kyky hakea apua. Sit mä en tiä miten sellaset ryhmät, jotka ei oo niin hyvässä asemassa, niin en usko, että he päätyy sitte meille. Ja ei heitä meillä tosiaan näykkään sillä tavalla. Ei se tietenkää ihan homogeeninen tää meidän porukka oo, mut kyl valtaosa on sellasta aattelen et aika kyvykästä väkeä.

Avun hakemista edesauttaa **tiedonsaanti**. Valtaosa Maria Akatemiasta apua hakevista naisista on itse löytänyt tiedon palveluista netin kautta. Väkivaltaa käyttäville ja sitä pelkääville naisille suunnatut palvelut ovat edelleen monille ennalta vieraita. Tunnetummista väkivaltapalveluista useimmat on suunnattu väkivaltaa käyttäville miehille ja

väkivaltaa kokeneille naisille. Maria Akatemian pääasialliset tiedotuskanavat ovatkin nettisivujen lisäksi erilaiset sosiaalisen median alustat, koska niillä tavoittaa potentiaalista asiakaskuntaa parhaiten. Yhteistyötä on pyritty tekemään myös oppilaitosten, lastensuojelun ja neuvoloiden kanssa tiedon lisäämiseksi. Vaikka suuri osa naisista löytää Maria Akatemiaan itse, osa ohjautuu myös muista sosiaali- ja terveyspalveluista. Toimiva palveluohjaus edesauttaa osaltaan naisten pääsyä oikeanlaisiin palveluihin.

Elina on kokenut merkittäväksi työterveyshuollostaan saamaansa **palveluohjausta**. Elinan hakeuduttua työterveyshuoltoon burnoutin vuoksi tarvitsemaansa sairauslomaansa varten, hänet otettiin hyvin vastaan ja tilanne otettiin riittävän vakavasti. Elinan suositeltiin hakeutuvan julkiselle puolelle mielenterveyspalveluihin, jotta burnoutiin johtaneita syitä voitaisiin tutkia tarkemmin. Elina sai selvät ohjeet ja tukea jatkotutkimuksiin hakeutumiselle, eikä jäänyt yksin selvittämään asiaa. Hän kokee ohjauksen olleen tarpeellinen ja hyödyksi avun saamiselleen.

Elina: Kyllä se sitten suhteellisen helposti lähti liikenteeseen, et justiin ku mä menin ensin työterveyteen niin mulla siellä työterveydessä neuvottiin ihan silleen step-by-step, että mitä mun kannattaa tehdä ja miten se prosessi sitte etenee. Ni en sillee jääny yksin sen kanssa, mut jos ois niinku omin päin ilman sitä työterveyden tukea pitäny lähtee hakemaan apua, ni emmää tiiä mitä mulla ois pitäny ees tehdä. Emmä tiiä, mihin mun ois pitäny soittaa tai mihin mun ois pitäny ottaa yhteyttä tai mitä mun ois pitäny tehdä, että koko homma ois päässy ees alkuun.

Osa naisista on kuullut Maria Akatemian palveluista ystäviltä tai tutuilta. Apua hakeneet naiset ovat myös kertoneet, että avun hakemiseen rohkaisi se, että tiesi jonkun muunkin ”normaalin” naisen hakeneen ja saaneen apua. Eri medioissa julkaistut jutut ja lehtiartikkelit tuovatkin yleensä Maria Akatemiaan asiakaspiikin. Merkityksellisiksi koetaan varsinkin julkaisut, joihin on haastateltu omaan väkivaltaansa apua hakenutta ja saanutta kokemusasiantuntijaa. Haastateltavan tilanteeseen **samaistuminen** ja esimerkki avun saamisen vaikuttavuudesta inspiroi monia ottamaan itsekkin yhteyttä.

H1: Monella onki ollu niin, et vaik et mun naapuri kerto, et hänkin on ollu teilä asiakkaana ja sit mäki hain, et semmosta niinku ihmiseltä toiselle jotenki leviää se tieto, ja et sit ku mä kuulen, et siäl on ollu joku muuki ikään ku semmonen ”normaali” ihminen. (...) Mutta mut joo, et se et mä kuulen, et jollain muulla on ollu jotain samanlaista. Sit kaikki

semmoset lehtijutut ja median näkyvyys tuo aika usein meille myös uutta asiakaskuntaa, tai jotenki et mä samaistuin tohon juttuun ja tunnistin siitä itseni, nii siksi sitte jotenki päätin hakea tai uskalsin hakea.

Toisten naisten jakamat kokemukset avun hakemisesta ja saamisesta rohkaisevat muita naisia hakeutumaan avun piiriin. Myös Elina on halunnut puhua avoimesti ADHD-epäilystään ja diagnoosin saamisesta, jotta asia normalisoituisi. Vastaanotto on Elinan mukaan ollut todella kannustavaa ja ihmiset ovat osoittaneet Elinalle tukeaan. Osa on kertonut myös samaistuvansa hänen kokemuksiinsa ja ryhtyneensä pohtimaan avun hakemista itsekin. Elinaa on kiitetty impulsiivisuuden ja vihanhallinnan ongelmien esiin tuomisesta. Vaikkei Elina olekaan kertonut tarkkoja yksityiskohtia kokemistaan tilanteista, jo asiasta ääneen mainitseminen on ollut monille tärkeää.

Elina: Moni on tullu mulle kertomaan siitä, et niinkun samaistuu niihin mun kokemuksiin tosi paljon, eikä oo niinku hoksannu aikasemmin ajattelakaa, et vois olla joku ADHD ja on sitte niinku päättäny, et hakeutuu itekki tutkimuksiin. (...) On tullu myös suoraan sanomaan tyyppejä justiin, et okei et mulla on kans näitä vihanhallinnan ongelmia, että kiitos, ku puhut näistä avoimesti. Et vaikka mä en oo yksityiskohtasesti kertonukkaa välttämättä, et mitä kokemuksia mulla on, mut ees se et mä sanon ääneen siitä, ni seki on ollu monille tosi tärkeetä.

Avun hakemista edistää myös **hyvä vastaanotto palveluissa**. Väkivalta on helpompi ottaa puheeksi esimerkiksi neuvolassa, mikäli työntekijä onnistuu luomaan asiakkaalle turvallisen, hyväksytyin ja arvostetun olon. Ammattilaisen avoimuus ja rauhallisuus kannustaa asiakasta tuomaan esiin huoliaan. Palveluissa on mahdollista edistää asiakkaiden avun piiriin pääsemistä ottamalla rohkeasti puheeksi myös vaikeampia teemoja. Asiakkaalta voi kysyä vihan, suuttumuksen ja väkivallan teemoista suoraan. Asioista oikeilla nimillä puhuminen vähentää myös häpeää hankalien teemojen ympäriltä.

Läheisillä ihmisillä on vaikutusta naisen avun hakemiseen. Mikäli kumppani vähättelee vihan ja väkivallan haasteiden merkitystä, naisen kynnyks hakea apua voi nousta. Avun hakemiseen kannustava kumppani taas voi rohkaista naista eteenpäin. Myös ystäviltä saatu tuki ja käydyt keskustelut voivat olla merkittäviä avun hakemisen kynnyksen yltämisessä. Naisen, jolla on ollut jo mahdollisuus keskustella huolestaan esimerkiksi

ystävän kanssa, on usein myös helpompaa kertoa siitä myös ammattilaiselle. Elinakin on käynyt keskusteluja vihanhallinnastaan esimerkiksi kumppaninsa kanssa.

H3: Sit tietysti kans niille, joilla ikään kuin on niinku sitä jonkun näköstä turvaverkostoa tai jotain ystäviä kenen kanssa tästä asiasta on niinku saanu jo puhua, niin tottakai heillä alkaa mun mielestä alkaa jo syntyä semmonen kokemus siitä, että et ku on jo jolleki saanu siitä puhua ni et se koko ajan tavallaan se puhumisen kynnyks laskee ylipäättään siitä asiasta. Ja sitte voi niinku googlata, et josko tähän olis jotain apua tarjolla.

Elina: Ei mulla niinku kukaan oo koskaan silleen ohjannu, että hei että hankippa apua, mut tottakai niinku on tullu semmosia keskusteluja vaikka kumppanin kanssa, että hei että tää ei oo ok, et sä et voi käyttää tällä tavalla, et semmosta on kyllä ollu.

Monelle naiselle syy avun hakemiseen on huoli omasta vihasta, aggressiosta ja jaksamisesta. Apua haetaan siis usein jo ennen kuin väkivaltaa on käytetty. Avun hakemiseen tällaisissa tilanteissa motivoi **pelko tulevasta väkivallasta** tai muunlaisesta tilanteen pahenemisesta. Jo vihan ja suuttumuksen tunteet ovat monelle pelottavia, etenkin niiden kohdistuessa omaan lapseen. Avun hakemista edistää selvästi **jo tapahtunut väkivalta**. Osa naisista hakee apua jo ennen kuin on itse katsonut tehneensä väkivaltaa, mutta osa odottaa avun hakemisen kanssa pidempään, vaikka huoli on jo herännyt. Monesti avun hakemisen kimmokkeena toimiikin jokin tilanne, jossa nainen ylittää omat rajansa. Ensimmäisellä yhteydenottokerralla nainen usein kuvaa jonkin tilanteen, jossa kokee toimineensa väkivaltaisesti. Myös **väkivallan toistuminen** voi edesauttaa avun hakemista. Kerran tai kahdesti tapahtunut väkivallan käyttö voi olla helppoa selittää itselleen vahingoksi, vain kertaluontoiseksi ylilyönniksi, mutta tilanteiden toistuessa syntyy ymmärrys avun tarpeesta.

H4: Se, et se väkivalta toistuu tai et ne tilanteet toistuu, ni se on varmasti se pääponnin (avun hakemiselle), koska aika monestihan sitte, ku ne tilanteet on ohi ja tulee vähän seesteisempää, ni sit aattelee, et no ehkä tää nyt oli ja ehkä tää täst menee. Kun se häpeä on niin suurta, ettei haluais oikee uskokaan, että itessä tämmönen potentiaali on ja et nää tilanteet vois toistuu, ni sitä aattelee, et se on jotain tilapäistä, et sitä mieluummin niinku selittää sitä kautta. Et se toistuminen siinä kyl on varmasti sit se tekijä meidän asiakaskunnassa.

Vahvana motivaationa avun hakemiselle toimii monesti **halu suojella muita**. Aggression säätelyn haasteiden ja väkivallan käytön kanssa kamppailevat naiset kokevat syyllisyyttä muille aiheuttamastaan haitasta. Naiset haluavat luoda lapsilleen turvallisen kasvuym-
päristön ja suojella heitä aggression purkausten ja väkivallan seurauksilta. Toisinaan apua haetaan myös parisuhteen pelastamiseksi, etenkin jos puoliso on asettanut rajoja naisen väkivallan käytölle ja ilmaissut sen olevan ongelma suhteen jatkumisen kannalta. Pelko puolison ja parisuhteen menettämisestä voi saada naisen ylittämään avun hake-
misen kynnyksen.

*H5: Naisillahan on aika tyypillistä se, et kantaa huolta niistä läheisistä, eli sit se voi olla just, et on huolissaan lapsesta vaikka, että lapsen ta-
kia. Tai sitte parisuhteessa, että on pelko siitä, että menettää sen pari-
suhteen ja kumppanin sen oman käyttäytymisensä vuoksi. Se menet-
tämisen pelko ja sit se jotenki huoli muista. Se jotenki, et minä olen
haitaksi muille, se on monesti se kärki, jolla tullaan.*

Siinä missä liiallinen häpeä estää avun hakemista, sopiva määrä syyllisyyttä ja häpeää voi myös edistää sitä. Sopiva **syyllisyys ja katuminen** aiheuttavat naiselle paineen muut-
taa omaa toimintaansa. Mikäli väkivallan käyttö ei aiheuttaisi naisessa negatiivisia tun-
teita ja katumista, ei syntyisi myöskään halua muuttaa käytöstään. Flinck ja Paavilainen
(2010) havaitsivat väkivaltaa käyttäneiden naisten avun hakemista edellyttävän väkival-
lan myöntämistä ja tunnistamista vääräksi. Syyllisyyden ja katumuksen herääminen saa-
vat aikaan halun muuttaa tilannetta. Mikäli väkivaltaa ei kadu tai häpeä lainkaan, ei
myöskään synny tarvetta päästä eroon väkivallan käytöstä. (Flinck & Paavilainen 2010,
196.)

*H4: No tota häpeä estää, mutta häpeä myös edesauttaa (avun hake-
mista). Että sit mä aattelen, et se on niinku sellanen kaksteränen
miekka, että tota, että toiset jää sen kanssa, sen vangiksi, sen häpeän
vangiksi, eikä uskalla tulla ulos kaapista niin sanotusti nyt sitte tän vä-
kivallan kanssa, oman väkivaltapotentialin tai aggression kanssa. Ja
sitten taas ne, jotka sitte haluaa sille asialle tehdä jotain ja aktivoituu,
ni niitten kohallahan se on tavallaan se ponnin myös hakee apua. Et se
on sekä toivo että sitte niiku estävä tekijä.*

Muiden edun ajattelun lisäksi monilla on vahva halu ja **motivaatio tutkia ja kehittää it-
seään**. Maria Akatemiasta apua hakeville naisille väkivalta on pääsääntöisesti vahvasti

omien arvojen vastaista ja toiveena on löytää rakentavammat kanavat aggressiolle. Vahvin motivaatio on pääsääntöisesti avun piiriin itse hakeutuneilla naisilla. Esimerkiksi lastensuojelusta vastentahtoisesti ohjautunut asiakas ei välttämättä koe asiaa omakseen, kun taas sisäisesti motivoitunut asiakas todella haluaa itse sitoutua muutokseen. Avun hakeminen vaatii myös tiettyjä **voimavaroja**. Avun hakeminen ja aktiivisen itsetunte-mustyöskentelyn aloittaminen voi olla raskasta ja aikaa vievää, eikä siihen välttämättä pysty, jos muut tekijät elämässä tuntuvat kaoottisilta.

H1: Et meillähän on ihan hirveen kyllä sit taas motivoituneet asiakkaat, et kaikista paikoista, mis mä oon ollu ni kyllä, kyl mä sanoisin, et niinku ihmiset ei halua olla väkivaltaisia ja se niinku se kyllä jotenki näkyy siinä, et et on semmonen tosi suuri motivaatio ja palo siihen muutokseen. Ja sitähän se just vaatiikin kyllä, koska se ei oo mitenkää helppoa.

Avun hakeminen tuntuu monelle vaikealta, ja usein sitä on jo harkittu jonkin aikaa ennen varsinaista ratkaisun tekemistä. Pisimmillään nainen on saattanut pohtia avun hakemista jo useamman vuoden. Usein on tunnistettavissa jokin asia, mikä on saanut ylittämään avun hakemisen kynnyksen. Monelle se on jokin tilanne, jossa väkivalta menee liian pitkälle ja joka on ikään kuin viimeinen pisara. Väkivalta on saattanut aiemmin olla sanallista, mutta ensimmäinen kerta fyysistä väkivaltaa saa toteamaan avun hakemisen ajankohtaiseksi. Tosilla väkivalta on ensin kohdistunut vain puolisoon, mutta lapsen kohdistuva väkivalta ylittää oman rajan ja saa hakeutumaan avun piiriin. Kynnyksen yli työntävä asia voi olla myös esimerkiksi puolison tai ystävän kommentti tai samaistuttava lehtiartikkeli.

5 Avun saaminen

5.1 Kokemukset Maria Akatemian ehkäisevästä väkivaltatyöstä

Osa naisista on saanut apua väkivaltaansa myös muista palveluista, mutta valtaosa haastatteluissa esiin tuoduista avun saannin kokemuksista koskevat kuitenkin Maria Akatemian ehkäisevän väkivaltatyön palveluita. Muissa palveluissa apua saaneista naisista toiset ovat saaneet itselleen sopivaa apua ja hyödyllisiä tukitoimia, kun taas toiset ovat kokeneet tarjolla olleet palvelut itselleen vääriksi. Väkivaltaa käyttävistä naisista moni hyötyisi konkreettisista arjen tukitoimista, kuten lastenhoitoavusta, mutta näitä palveluja ei aina ole saatu. Tarjotuille palveluille on asetettu myös rajoittavia ehtoja, jotka eivät kohtaa asiakkaan toiveiden ja tarpeiden kanssa. Työntekijät ovat saattaneet esimerkiksi asettaa ehtoja sille, mitä nainen voi itse tehdä sillä aikaa, kun lastenhoitoa tarjotaan.

H2: Ei oo resursseja tai ei oo oikeenlaisii palveluita tai asiakasta ei jontenki kuulla niissä hänen niinku, mitä hän kokis et mistä hän hyötyis, vaan voi olla niinku, et järjestetään perhetyötä tai kotipalvelua, mut sanotaan heti että: "Tää ei oo sit sitä varten, että sä voit lähtee sun niinku puolison kans vaikka jonnekkii", tai et: "Tää ei oo sitte sellaseen", ja tavallaan mä aattelen, et senhän pitäs lähtee sen palvelun sieltä, et mistä se ihminen kokee hyötyvänsä.

Muissa palveluissa hyvin autetuksi tulleet naiset eivät välttämättä hakeudu Maria Akatemiaan, koska ovat saaneet tarvitsemansa tuen jo muualta, ja siksi tällaiset kokemukset jäävät osittain näkymättömiin tässä aineistossa. Muita palveluita voidaan käyttää myös Maria Akatemian ehkäisevän väkivaltatyön rinnalla, ja työntekijät kannustavatkin asiakkaita kertomaan tilanteestaan avoimesti myös neuvolassa ja perhetyön sekä lastensuojelun palveluissa, sillä näillä tahoilla on mahdollisuus tarjota konkreettisia tukimuotoja muun muassa arkeen. Tässä luvussa käsittelen kuitenkin naisten kokemuksia Maria Akatemiassa työskentelystä sen korostuessa aineistossa niin selkeästi. Myöskään Elinalla ei vielä haastatteluajankohtana ollut kokemusta aggression ja väkivallan aiheiden työstämisestä ammattilaisen kanssa, sillä hänellä terapia oli vasta edessäpäin.

Moni Maria Akatemiaan yhteyttä ottava nainen epäröi aluksi, onko ottanut yhteyttä oikeaan paikkaan ja onko itse ikään kuin oikeanlainen asiakas. Moni kertoo jonkun hiljattain tapahtuneen tilanteen, jossa on käyttänyt väkivaltaa tai huoli väkivallasta on herännyt. Naista kiitetään yhteydenotosta, kerrotaan yhteydenoton tulleen oikeaan paikkaan ja avun hakemisen olevan oikea teko. Seuraavaksi työntekijä pyrkii kartoittamaan naisen tilannetta tarkemmin. Mikäli naisen tilanne arvioidaan kiireelliseksi, konkreettisia apuja tukitoimia lähdetään etsimään heti. Rauhallisemmissa tapauksissa sovitaan tulevia yksilötapaamisaikoja, jolloin aiheeseen lähdetään syventymään tarkemmin. Ennen yhteystietojen pyytämistä naiselle kerrotaan lastensuojeluilmoitusvelvollisuudesta. Monia ilmoitusvelvollisuus saattaa pelottaa, ja toisinaan nainen päättää vielä jäädä harkitsemaan asiaa, eikä anna yhteystietojaan heti.

Lähes kaikki omaan väkivallan käyttöönsä apua hakevat naiset ovat jo aloittaneet pohtimaan ja työstämään aihetta itsekseen ennen avun saamista. Varsinaisen **työskentelyn alkaessa** nainen voikin olla jo pitkällä ja valmis ottamaan seuraavat ratkaisevat askeleet työntekijän avustuksella, joten tuloksia saattaa näkyä hyvin piankin. Työskentely aloitetaan 3–5 yksilötapaamisella, joissa paitsi kartoitetaan naisen tilannetta ja väkivallan käyttöä, myös pohditaan naisen taustoja, kasvuperhettä ja tunnetaitoja. Väkivaltaa käyttävistä naisista huomattavan monella on kokemuksia väkivallasta joko lapsuuden perheessä tai aiemmissa tai nykyisissä parisuhteissaan.

H3: Jotkut saa siitä viiden kerran prosessista jo tosi paljon apua ja pääsee elämässä eteenpäin. Ja neki voi olla sellasia asiakkaita tiiätkö, ketkä on ite jo tehny tosi paljon sitä työtä, et sit tavallaan me ollaan silleen kiitollisessa asemassa, että asiakkaat on jo tosi motivoituneita vielä ottamaan ne seuraavat askeleet, koska ne on jo niin monia askeleita ottanu itse. Et sit siin on just siinä oikeessa kohdassa tukeakseen asiakasta vielä ottaan ne ratkaisevimmat askeleet. Ja sitte siitä voi oikeesti niinku lähtee joku semmonen tosi mahtava kasvu liikkeelle.

Keiskin (2018) mukaan monet väkivaltaansa apua hakevat naiset pitävät merkityksellimpänä ensimmäisiä yksilötapaamisia. Tapaamiset olivat mahdollistaneet väkivallasta ja aggressiosta kertomisen ehkä ensimmäistä kertaa. Yhteydenotto on voinut etukäteen tuntua jännittävältä tai pelottavalta, mutta uskaltamisesta seuraa helpotus ja ylpeys siitä, että oli lähtenyt hakemaan apua itselleen. Naiset pitivät tärkeänä lempeää,

rauhallista ja tukevaa kohtaamista. Tärkeää oli myös kuulluksi ja nähdyksi tuleminen ilman arvostelua tai tuomitsemista. (Keiski 2018, 56.) Maria Akatemian kartoittavien yksilötapaamisten aikana paitsi perehdytään asiakkaan tilanteeseen, myös pohditaan yhdessä naisen kanssa tämän kykyä ja halukkuutta osallistua vertaisryhmätyöskentelyyn.

Ryhmään osallistuakseen naisen on pystyttävä puhumaan omasta väkivallan käytöstään ja aiemmista kokemuksistaan avoimesti. Esimerkiksi käsittelemättömät traumaattiset kokemukset lapsuudessa voivat tehdä ryhmään osallistumisesta liian raskasta, ja silloin on parempi aloittaa toisenlaisella työskentelyllä. Vertaisryhmän tapaamisiin täytyy pystyä sitoutuman, mikä ei välttämättä vuorotyötä tekevillä onnistu. Suurin osa asiakkaista kuitenkin jatkaa vertaisryhmään. Kahden tunnin ryhmätapaamisia pidetään viikoittain ja työskentely jatkuu 15 viikkoa. Monia saattaa alussa hermostuttaa näin pitkään ja intensiiviseen työskentelyyn ryhtyminen. Ryhmiä on sekä verkossa että lähitapaamisina. Varsinkin paikalliseen ryhmään osallistuvia voi jännittää mahdollinen tuttujen tapaaminen ryhmässä. Etenkin eri alojen ammattilaiset pelkäävät kohtaavansa ryhmässä asiakkaitaan.

H4: Et siinä ku sä kysyt niitä esteitä, ni kyl mä aattelen, et ryhmää tulemisen esteenä on se, että entäs jos siel on joku tuttu. Ja varsinki sit ammattilaisilla itsellään, et mitäs, jos siel on joku mun asiakas tai mun oppilaan äiti tai päiväkodintädeillä, jos siel on joku vanhempi tai näin tai neuvolahenkilökunnalla niin, et kyl sitä ihan aivan erityisesti arvostaa sit, ku joku ammatti-ihminen niinku ylittää sit sen kynnyksen, ku se voi olla tosi korkee.

Ryhmistä saatu palaute on kuitenkin positiivista ja vertaistuen merkitys on monelle naisista suuri. Vertaisryhmätapaamisissa naiset luovat ja jakavat muille osallistujille omat kasvutarinansa. Kasvutarinoilla lisätään ymmärrystä itseään ja omaa toimintaansa kohtaan. Vertaisryhmiin osallistuneet naiset ovat pitäneet tarinoita samaistuttavina ja koskettavina. Naiset kuvaavat tulleen nähdyksi ja hyväksytyksi ryhmässään. Keiskin (2018) tutkimukseen osallistuneet naiset pitivät ryhmätyössä merkittävimpänä mahdollisuutta jakaa omia kokemuksiaan muiden vertaisryhmän naisten kanssa. Naiset kokivat päässeensä osaksi ryhmää, ja saaneensa ryhmältä apua ja tukea väkivallan prosessoinnissa. (Keiski 2018, 56.)

Työskentelyä aloittaessa keskeistä on rakentaa **luottamusta** työntekijän ja asiakkaan välille. Maria Akatemiaan yhteyttä ottavilla naisilla voi alussa olla hyvin negatiivinen käsitys itsestään ja omaan tekemiseen ja toimintaan suhtautuminen on armotonta. Etenkin naisilla, joilla on ennestään hankalia kokemuksia ihmissuhteissaan tai aiemmissa palvelukohtaamisissa, voi olla vaikeaa osata suhtautua myötätuntoiseen ja arvostavaan kohtamiseen. Luottamus rakentuu suhteeseen pikkuhiljaa, keskeistä on avoimuus ja suoraan puhuminen. Saattaa vaatia aikaa, että asiakas alkaa luottamaan työntekijään ja siihen, ettei häntä tuomita kertomiensa asioiden vuoksi. Asiakkaaksi hakeutuneelle naiselle voi olla mullistava kokemus pystyä kertomaan aggressiosta, vihasta ja väkivallasta, ja tulla siitä huolimatta kohdatuksi ja hyväksytyksi ihmisenä.

H2: Luottamuksen kannalta on tosi suuri merkitys, et miten ihminen tulee kohdatuksi, että tuleeks hän niinku aidosti ja inhimillisesti ja rohkeesti kohdatuksi. Eli se, että semmonen arvostava tapa kohdata, se että tavallaan ilmastaan asiakkaalle se, että juuri se, että hän on oikeesti tosi tärkeän oivalluksen tehny, ku hän on niinku lähteny hakemaan apua ja tukea, ja tavallaan on tosi tärkeän asian äärellä ja ollu tosi rohkea. Ja jotenki tarjotaan se turvallinen tila puhua niistä vaikeista tunteista. Et tavallaan mä aattelen, että et ei kavahdeta tai pelästytä tai kauhistuta niitä niiku erilaisia tunteita ja asioita, mitä sielä sitte niinku mitä asiakas siihen keskusteluun tuo.

Myös Latun (2016) tutkimuksessa onnistuneissa avun saannin kokemuksissa naisia oli kuultu ja heidät oli kohdattu arvostavasti. Merkittävää avun saamisen ja väkivaltaisen käyttäytymisen muutoksen kannalta oli etenkin mahdollisuus kertoa avoimesti, suoran ja salailematta omasta väkivallan käytöstään. Rehellinen ja luottamuksellinen suhde asiakkaan ja ammattilaisen välillä mahdollistaa naisten avun saannin. (Lattu 2016, 190.) Aggressiosta ja väkivallasta ääneen puhuminen on myös keino vähentää aiheen herättämää häpeän tunnetta.

Maria Akatemiankin työntekijöitä koskeva **ilmoitusvelvollisuus lastensuojelullisen huolen herätessä** voi toisinaan haastaa luottamuksen rakentamista. Yhteyttä ottavia naisia tiedotetaan ilmoitusvelvollisuudesta ennen yhteystietojen pyytämistä, mutta osa asiakkaista yllättyy silti asian tullessa ajankohtaiseksi. Työskentelyssä pyritään turvaamaan luottamuksen säilyminen myös niissä tilanteissa, missä lastensuojeluilmoituksen tekeminen tulee ajankohtaiseksi. Eri työntekijöillä on omanlaisiaan työskentelytapoja

luottamuksen säilyttämiseksi lastensuojeluilmoituksen tekemisestä huolimatta. Yksi haastateltavista kertoi tekevänsä arvion lastensuojelun tarpeesta mahdollisimman pian työskentelyn alussa, jottei myöhemmin joudu rikkomaan asiakkaalle syntyvää luottamuksen tunnetta. Toinen työntekijä taas kertoi odottavansa mieluiten muutaman tapaamisen ajan, jotta pystyy näyttämään asiakkaalle, että ilmoitus tehdään hyvin perusteluin ja asiakasta kuunnellen.

H1: Mä yleensä pyrin tekee mahdollisimman nopee sen arvion siitä, et vaik tarviiks tehdä se lastensuojeluilmoitus, et se on must helpompi, et jos mä voin jo heti sen ekan kerran jälkeen. (...) Se voi eri taval rikkoo sen luottamuksen, jos me on jo työskennelty jonki aikaa ja sit. Et se on aina must parempi, et mitä nopeemmin mä voin sen tehdä ja sit me voidaan siirtyy. Et mun ei tarvi enää tehdä sitä arvioo, vaa me voidaan siirtyy siihen työskentelymoodii, ni se on aina jotenki parempi.

H3: Mä en tee sillä ekalla kerralla, koska mä haluan, et se luottamus todella rakentuu ja et mä sit vasta yleensä kolmannella kerralla mä sit sanon et tiätkö, että nyt ku mä oon sua jo kolme kertaa nähny ja kaikki mitä me ollaan keskusteltu ja joka kerralla sä oot tuonu esille näitä juttuja, mitä on tapahtunu, ni mul on todella huoli heränny susta ja sun lapsesta ja teiän vuorovaikutuksesta. Ja tuon niinku tosi rehellisesti sen, että tiätkö että tää on oikeesti sellasta toimintaa, mikä on nyt saatava loppumaan, jotta mitään pahempaa ei tapahtuisi. Niinku tavallaan siin on koko se retoriikka, minkä mä rakennan just niinku niin tarkasti juuri siten, et sille asiakkaalle tulee semmonen olo, et mä oon todella sun puolella tässä ja siksi olis hyvä tehdä lastensuojeluilmoitus.

Lastensuojeluilmoituksen tekeminen pelottaa asiakkaita. Se mainitaan merkittäväksi esteeksi avun hakemiselle, ja se vaikuttaa naisten uskallukseen puhua aggressiostaan ja väkivallastaan rehellisesti ja avoimesti (Lattu 2016, 198–199). Lastensuojeluilmoituksen tekemisen tullessa ajankohtaiseksi monet naiset ovat kuitenkin yhteistyöhaluisia. Ilmoituksen tekemiseen liittyy monella **helpotusta**, kun etukäteen kammottu asia todellisudessa osoittautuukin arkiseksi ja odotettua helpommaksi. Osa asiakkaista kokee nimenomaan **tulleensa kuulluksi**, kun työntekijä todella ymmärtää huolen vakavuuden. Asiakkaat ovat kertoneet jopa kokeneensa ohittamisena sen, ettei oma terapeutti ole tehnyt lastensuojeluilmoitusta asiakkaan kerrottuaan kotona käyttämästään väkivallasta. Lastensuojeluilmoitus tarjoaa asiakkaalle mahdollisuuden saada kipeästi tarvittuja tukitoimia ja apua arkeen.

H1: Suurin osa tapauksissa on semmosia, et se jotenki ei riko sitä luottamusta ja ehkä saattaa jopa lisätä sitä. Et oon myös kuullu sitä, et asiakkaat on ihmetelly, että mä oon vaik terapias puhunu täst ja se ei oo tehny lastensuojeluilmotusta, et seki on tuntunu silt ohittamiselta tai siltä, et sitä asiaa ei oo otettu vakavasti, et sit se voi tuntuu myös vaa tosi helpottavalta siit ihmisestä.

Maria Akatemiassa ehkäisevän väkivaltatyön asiantuntijat kertovat tekevänsä lastensuojeluilmoituksen usein yhteistyössä naisen kanssa. Ilmoituksen tekemisestä ollaan avoimia ja asiakkaalle kerrotaan, mitä ilmoitukseen kirjoitetaan ja heille annetaan mahdollisuuksien mukaan vaikuttaa myös ilmoituksen sisältöön. Asiakkaita tuetaan lastensuojeluprosessin käynnistyessä ja autetaan kohtaamaan ilmoitukseen liittyviä vaikeita tunteita. Joskus Maria Akatemian työntekijä voi tarjoutua tulemaan mukaan ensimmäiseen lastensuojelun tapaamiseen tueksi. Lastensuojeluun liittyvää pelkoa ja stigmaa pyritään myös käsittelemään naisten kanssa. Ilmoituksen tarpeellisuudesta huolimatta naisilla herää usein myös **pettymystä, häpeää, pelkoa ja ahdistusta**. Toisinaan pettymys lastensuojeluilmoituksesta on valtava ja nainen saattaa päättää lopettaa asiakkuuden Maria Akatemiassa. Useimmiten kuitenkin myös vaikeimmista tunteista päästään yli ja työskentelyä pystytään jatkamaan.

H3: Tosi usein käy se, et asiakkaat just niinku rupee itkemään ja se on tosi ahdistava ja pelottava juttu, mut et siin on jo niin paljo rakennettu sitä luottamusta ni sit siinäki vaa, et niinku mä pidän sitä asiakasta virtuaalisesti kädestä kiinni ja et me mennää yhdessä, ja mä joskus jopa sanon, et jos sä haluat ni mä voin tulla siihen ensimmäisee tapaamiseenki, et jos sä haluat, et mä tuun sinne sun kanssa tai näi.

Työskentelyssä tunteilla on muutenkin keskeinen rooli. Myös Keiski (2018) havaitsi tutkimuksessaan tunnetyöskentelyn naisille merkittäväksi. Naisten kanssa pohditaan **tunteiden sallimista, tunnesäätelyä ja tunnereaktioita**. Tunteiden kokeminen hankaliksi ja liian voimakkaiksi on asiakkaille tyypillistä. Asiakkaista moni myös mieltää tietyt tunteet kuten vihan ja aggression kielletyiksi, joten niitä ei sallita itselle. Kun tunnetta on kielletty, se pääsee pikkuhiljaa kasvamaan ja saattaa lopulta räjähtää ilmoille esimerkiksi raivona tai väkivaltana. Työskentelyssä pyritäänkin kuuntelemaan ja sallimaan tunteita, jotta niitä tunnistettaisiin ja ilmaistaisiin hyvissä ajoin. Itsetuntemusta lisäämällä asiakas oppii huomaamaan omat tunteensa ajoissa, eivätkä ne pääse yhtä helposti kasautumaan.

H2: Monestihan ihmisillä on semmonen tunne, että et tulee et se tunne, joku tunne iso tunne tulee niin voimakkaasti ja niin äkillisesti, et ei ehdi ikään kuin niinku tajuta ja sit vaan niinku reagoi. Et ikään kuin se impulssi ja reaktio tulee tavallaan peräjälkeen, ja tuntuu siltä et se ei oo jotenki omassa hallinnassa tai et itsessä on joku semmonen puoli, jota ei pysty kontrolloimaan, ja sehän on aika pelottavaa.

H3: Mehän niinku sinänsä ei todellaka pyritä siihen, että ahaa et nyt susta tulee meidän palveluissa nainen, joka ei ikinä tunne vihaa, rai-voa, aggressiota. Ei, vaan et susta kasvaa nainen, joka todellaki tuntee myös näitä tunteita, mut et niille on tilaa, mut et niille on tilaa, sä annat itsesi niitä tuntea, sä kykenet niitä tuntemaan väkivallattomasti muiden tunteiden joukossa, piste. Koska siis kaikilla on niinku ollu lapsuudessa sitä että, kukaan tässä maassa ei saa kokea sellasta lapsuutta, et kaikkia tunteita saisi tuntea. Ei kukaan.

Työskentely on melko intensiivistä ja vaatiikin naisilta riittäviä **voimavaroja** ja mahdollisuutta järjestää aikaa arjessaan. Vaikeassa ja kuormittavassa elämäntilanteessa itsetuntemustyöskentely voi olla liian raskasta. Ennen kaikkea työskentely vaatii **motivaatiota**, koska aggression ja väkivallan teemat vaativat aktiivista pohdintaa ja työstämistä ratketaukseen. Toisinaan joku asiakkaista toivoisi mieluummin nopeita ratkaisuja ja helppoja vinkkejä ongelmaan, mutta pääasiassa Maria Akatemiaan hakeutuvat naiset ovat motivoituneita ja valmiita näkemään vaivaa prosessin eteen. Monilla on jo ennestään kokemusta jonkinlaisesta itsetuntemustyöskentelystä. Väkivalta-teeman työstäminen vaatii kykyä olla rehellinen itselle ja muille, sekä halua tarkastella itseään ja omia varjopuoliaan tarkemmin. Vertaisryhmään osallistuminen vaatii lisäksi kykyä puhua tilanteestaan avoimesti muille ja ottaa vastaan myös muiden ryhmäläisten kertomia kokemuksia.

Väkivalta on aiheena vaikea ja siitä puhuminen on monesti epämuikavaa. Hieman helpompaa voi olla keskittyä elämäntilanteen kuormittavuudesta puhumiseen tai muiden ihmisten toiminnan tarkasteluun. Väkivallasta on helpompi puhua kiertoilmauksin, kuin itse väkivalta-termiä käyttäen. Naiset kuvaavat esimerkiksi, että pinna paloi, kuppi meni nurin ja tapahtui ylilyönti. **Väkivallan sanallistaminen** on naisille vaikeaa, etenkin sen kohdistuessa lapsiin. Nainen ei välttämättä ole koskaan kuullut toisten naisten kertovan väkivallan käytöstä, ja sanoja ei vain löydy (Törrönen 2009b, 96). Häpeä pyrkii kätkeämään väkivallan, ja lisäksi lastensuojelun pelko saa osan naisista varomaan sanojaan. Myös naisten tekemä seksuaalinen väkivalta on valtava tabu, eikä sitä tuoda esiin juuri

koskaan. Naisten voi olla vaikea tunnistaa ja sanallistaa oman toiminnan lisäksi omia tunteitaan. Myös omien lapsuuden kokemusten tarkastelu on monille vaikeaa. Maria Akatemiassa kuitenkin autetaan naisia pitämään hankaluudesta huolimatta aggression ja väkivallan teemoja aktiivisesti keskustelussa.

H5: No ehkä voisko aatella, et helpommin jotenki, et helpompi aina on puhua niistä olosuhteista ja siitä elämäntilanteesta, niistä sellasista ulkoisista kuormitustekijöistä. Mut sit se puhtaasti siitä omasta väkivaltaisesta käyttäytymisestä puhuminen voi olla vaikeempaa.

H4: Se väkivallan aihe pitää pitää pinnalla, ja sen kyl huomaa välillä niinku ammattilaisista, että tai et ei se välttämättä meillekkä oo aina ihan helpoo niinku. Mut et sit mä aattelen, et se on semmonen eettinen velvollisuus, et ku he on hakenut apua väkivallan kysymyksiin, ni silloin myös puhutaan väkivallasta ja pidetään se niinku se aihe esillä semmosella tavalla, että siitä voi ja saa puhua.

Paitsi työskentelyn aloittaminen, myös **työskentelyn päättymisen** jännittää monia naisia. Työskentelyn lähestyessä loppua monilla pintaan nousee hätä siitä, ettei olekaan tullut valmiiksi työskentelyn aikana tai huoli itseksensä pärjäämisestä säännöllisen tuen päätyessä. Monella olisi lopussa vielä halukkuutta käsitellä tarkemmin jotakin teemaa, ja säännöllisesti palautteissa esitetty toive onkin pidemmät ryhmät tai jonkinlaiset jatkokurssit tai -työpajat. Toisinaan käykin niin, että asiakas palaa myöhemmin Maria Akatemian asiakkaaksi uudelleen. Moni jatkaa myös esimerkiksi psykoterapiaan, jossa pääsee käsittelemään syvemmin ryhmässä alulle laitettuja asioita.

H5: Joo se onki jännä miten se kääntyy, et siinä, ku aletaa ryhmää osallistumisest puhuu ni siin moni on, et siis viistoist kertaa ja kaks tuntii ja joka viikko, et ihan et tää on ihan mahotont järjestää. Ja sit ku se ryhmä loppuu ni sit toivotaaki et se jatkuis, et se on tosi hyvä juttu. Siin näkyy se ryhmien taika.

H1: Joskus voi tulla semmosta pientä jotenki hätää siitä, että vitsi ku nää mun jotenki ei oookaa kaikilla osa-alueilla se elämä ei oookaa aina viel siin viestoist kerrassa jotenki tullu pakettiin tai tai jotenki valmiiks. (...) Et että tavallaan sit pelottaa vähän, kun se työskentely loppuu ja joskushan meillä tulee kyllä, voi tulla myöskin asiakkuuteen uudestaan ihmisiä. (...) Vähän jännittää se, et kun jää taas omilleen, et miten se tilanne, koska sit ku se on tavallaan niin kauan, ku se on siin työpöydällä, ni sit ihmiset on siitä jotenki jollain tavalla tietoisia.

Kokonaisuudessaan työskentelyssä merkittäväksi koetaan erityisesti **nähdyksi ja kuuluksi tuleminen, vakavasti ottaminen, arvostus ja hyväksyntä**. Monella naisista on elämänsä varrelta kokemuksia hyväksymättä jäämisestä, joten kokemus kokonaan hyväksytyksi tulemisesta tuntuu mullistavalta. Useimmat naiset kertovat kokeneensa työskentelyn turvalliseksi ja lämminhenkiseksi. Työntekijät ja vertaisryhmän muut jäsenet tarjoavat kannattelua ja myös vaikeimmille tunteille tehdään tilaa. Työskentely koetaan myös vaikeaksi ja se herättääkin kaikenlaisia tunteita, myös häpeää, pelkoa ja ahdistusta. Joillekin asiakkaille lapsuuden ja muiden henkilökohtaisten asioiden tarkastelu tuntuu vastenmieliseltä kaivelulta ja työntekijöiden kysymykset tungettelevilta. Valtaosa kokee kuitenkin työskentelyn positiivisesti ja arvioi sen auttaneen itseään.

5.2 Avun saamisen vaikutukset ja palveluiden kehittäminen

Suurin osa Maria Akatemian työskentelyyn osallistuvista naisista kokee työskentelyn **merkittäväksi ja hyödylliseksi itselleen**. Useimmat arvioivat väkivallan käyttönsä vähentyneen työskentelyn myötä. Osalle jo ensimmäinen yhteydenottokerta aiheuttaa muutoksen parempaan suuntaan. Työskentelyssä etenkin vertaisryhmätapaamiset koetaan vaikuttaviksi. Ryhmässä naiset saavat kokemuksia kuulluksi tulemisesta ja muiden hyväksynnästä. Naisille on merkityksellistä kuulla muiden naisten samankaltaisia kokemuksia ja tajuta, ettei ole ainut aggression ja väkivallan ongelmien kanssa painiskellut nainen. Väkivallasta ja aggressiosta suoraan puhuminen on helpottavaa.

H4: Suurin osa hyötyy toiminnasta, monet hyvinki paljon niitten vastausten perusteel mitä me kerätään. Ja sitte kyllä paljon on sitä kiittävää palautetta siitä, että on saanu niinku, et jotkut sanoo, et se on ollu ihan elämää mullistavaa, erityisesti siis, se koko prosessi, mut sit se ryhmä on tavallaan se meidän timantti siäl lopussa, mihin me niinku siihen ryhmätoimintaan erityisesti halutaan panostaa.

Elinan kohdalla ADHD-diagnoosin saamisen myötä elämä on helpottunut. Ymmärrys itseään ja omaa toimintaa kohtaan on lisääntynyt, ja lääkkeiden ja aiempaa paremman itsetuntemuksen avulla tunteiden hallinta ja oman toiminnan ohjaaminen on helpottunut. Myös Rosqvistin ja Arnellin (2018) tutkimukseen osallistunut väkivaltaa käyttänyt

nuori nainen kuvaa ADHD-lääkityksen ja parantuneen itsetuntemuksen rauhoittaneen päänsisäistä sirkustaan ja helpottaneen tunteiden ja reaktioiden säätelyä. Kun tunteet ja impulssit eivät iske aivan niin voimakkaasti, omaa toimintaakin on helpompi hallita. (Rosqvist & Arnell 2018, 118–120.)

Elina: Se on ylipäätään helpottanu mun omaa suhtautumista siihen asiaan, et niinkun mulla on ollu myös se ongelma, että mä en välillä niinku tunnista sitä, että mä ylireagoin, koska se on mulle tosi normaalia. Et justiin vaikka joku, et mä saatan korottaa ääntä tosi herkästi, ni mä en ees ite tajua sitä, ja sitten toinen on sillee, et hei et voitko pikkusen rauhottua, ni sit mä oon sillee, että mitä, että mun mielestä mä puhuin ihan normaalisti. Ni nyt mä oon ite paljo tietosempi siitä, että miten mä käyttäydyn ja mistä se johtuu ja mä pystyn myös ite säätelmään sitä paljo paremmin.

Pia Keiski (2018) arvioi väitöskirjassaan väkivaltaa käyttäneille naisille suunnatun ryhmäintervention vaikutuksia naisten elämään. Keiski havaitsi intervention kohentaneen naisten itsearvostusta, vähentäneen riittämättömyyden kokemuksia, tuoneen uskallusta tuntea tunteita ja parantaneen itseyttä. Intervention aikana syntyneet muutokset näkyivät naisten arjessa ja vuorovaikutussuhteissa muun muassa fyysisen, emotionaalisen ja itseen kohdistuvan väkivallan vähenemisenä. Naiset arvioivat myös parisuhteensa laadun parantuneen, lastensa ymmärtämisen lisääntyneen ja äitiyden kokemuksen kohentuneen. (Keiski 2018, 55–61.) Keiskin havainnot vastaavat hyvin aineistosta löytämiäni Maria Akatemian ehkäisevän väkivaltatyön vaikutuksia naisten elämässä.

Työskentelyn myötä naisten **armollisuus ja myötätunto itseään kohtaan** lisääntyvät. Aiemmin itseen ankarasti suhtautuneet naiset oppivat sallimaan itselleen inhimillistä heikkoutta ja rajallisuutta. Monille naisille merkittävää on osallistua vertaisryhmätyöskentelyyn ja päästä kuulemaan myös muiden naisten kokemuksia aggression ja väkivallan haasteiden kanssa. Muita kohtaan voi toisinaan olla helpompaa tuntea ymmärrystä ja myötätuntoa, kuin itseään kohtaan. Ryhmissä naiset voivat auttaa toisiaan suhtautumaan myös itseensä lämpimämmin ja armollisemmin. Naisista useat kuvaavat myös **itsearvostuksensa lisääntyneen** työskentelyn myötä.

Moni on ennen työskentelyn aloittamista oppinut painamaan alas kaikki negatiiviset tunteet ja tähdännyt jatkuvaan suorittamiseen ja täydellisyyteen. Maria Akatemiassa kuitenkin korostetaan **kaikkien tunteiden sallimista** ja oman jaksamisen kunnioitusta. Naiset kuvaavatkin saaneensa elämäänsä tilaa ja luvan tuntea sekä ilmaista omia tunteitaan. Etenkin negatiivisille tunteille pyritään luomaan tilaa, koska niiden salliminen itselle on monille naisille kaikista haastavinta. Avun saaminen on myös **lisännyt naisten itsetuntemusta** ja tietoisuutta omasta elämäntarinastaan. Työskentelyn koetaan tarjoavan eväitä ja uusia näkökulmia elämään, ja monet naisista kokevat oman hyvinvointinsa kohentuneen työskentelyn myötä.

H3: Aika monet kuvaa sellaste, et ikäänku elämään tulee jotain tilaa tuntea, ja mä aattelen et se on jotenki se kuvaa sitä hyvin. Et jollain tavalla niinku kyse ei oo mistään muusta, ku siitä, että jotain naisissa alkaa tapahtuu, niinku et heihin alkaa minuuteen tulla sellasta tilaa tuntea tunteita, et sitä ei oo ollu koska lapsena ei oo saanu tuntea tunteita. Äiti on aina sanonu, et älä itke, älä tee sitä, nyt oot hiljaa ja nyt ei sitä ja niinku, että et kysehän ei oo mistään muusta, ku siitä, et meidän työskentelyssä saa oikeesti tuetusti muiden naisten vertaistuella ja ammattilaisen läsnäolevalla kannattelevalla tuella niinku alkaa tuntea niitä tunteita. Niinku niitä vaikeimpia tunteita: ahdistusta, kauhua, pelkoa, surua, vihaa, raivoa, häpeää. Niitä kaikkia tunteita. Et ensin se alkaa vaan siitä et hei, mä voinki näitä tuntea. Ja juurikin se, et tosi monet asiakkaat kuvaa, että tulee elämään tilaa tuntea tunteita, piste.

Konkreettisesti avun saaminen ja itsetuntemustyöskentely näkyy naisten elämässä **väkivallan vähenemisenä tai päättymisenä**. Naiset oppivat myös kiinnittämään huomiota **omasta jaksamisesta huolehtimiseen**. Naiset alkavat ottamaan arjessaan aikaa itselleen, levolle ja omille aktiviteeteilleen. Monet oppivat jakamaan vastuitaan muiden kanssa. Osalle naisista merkittäväksi muutokohdaksi muodostuu lastensuojeluilmoituksen tekeminen, joka saa aiemmin tilannetta vähätelleen puolison huomaamaan asian vakavuuden ja ottamaan kantaakseen osansa perheen vastuista. Naiset oppivat myös puhumaan asioistaan ja haasteistaan avoimemmin. Moni haluaa jatkaa itsetuntemustyöskentelyään jossakin muodossa ja osa naisista jatkaakin esimerkiksi psykoterapiaan.

H5: Mä koen, et meidän työskentelyn kannustamina naiset alkaa sitte pitää enemmän huolta siitä omasta jaksamisestaan ja ottamaan siitä vastuuta ja sit saa sitä marttyyriiviittaa ehkä pois harteilta ja pystyy jakamaan sitä vastuuta perheessä toiselleki aikuiselle ja ottamaan sitä

omaa aikaa, se on sellanen mitä monet alkaa sit meiän työskentelyn myötä ottamaan.

Elinan mukaan arjessa avun saaminen näkyy selkeimmin puolison kanssa. Aiemmin puolison oli ollut hyvin vaikeaa ymmärtää Elinan voimakkaita tunteita ja intensiivisiä reaktioita asioihin. Tämä oli aiheuttanut paljon ristiriitoja suhteeseen ja hankaloittanut yhdessä olemista. Diagnoosin ja sitä myötä lisääntyneen tiedon myötä myös puolison on ollut helpompi suhtautua Elinan tunne-elämään ja toimintaan. Elina on keskustellut asioista paljon puolisonsa kanssa, jotta ristiriitoja on saatu selvitettyä. Lisäksi Elinan itse-tuntemuksen kehittyminen ja oman toiminnan säätelyn helpottuminen vaikuttaa myös parisuhteeseen.

Elina: Niinkun selkein on ollu tota ton mun tota poikaystävän kanssa. (...) Hänen kanssa oon niinku jutellu tästä tosi paljon ja nyt, nyt niinkun hänkin ymmärtää minua paljon paremmin, et niinkun hänelle on ollu tosi vaikee ymmärtää sitä, et miten mä reagoin niin isosti niin pieniin asioihin. Niin nyt ku sille on joku selkee selitys, selkee nimi, niin hänkin pystyy sisäistämään sen asian, että en mä niinku tahallaan oo mitenkään ilkee tai vaikee, et niinku mulla on vaa vähä erilaiset aivot ku muilla, ni mä reagoin vähän eri tavalla.

Avun saamisessa naiset kokevat merkitykselliseksi hyvän ja arvostavan kohtaamisen, vakavasti ottamisen ja kuulluksi tulemisen. Sosiaali- ja terveyspalveluja voidaan kehittää melko pienilläkin asioilla naisten tekemän väkivallan tunnistamisen ja siihen liittyvän avun hakemisen parantamiseksi. Lisäämällä julkista keskustelua ja ammattilaisten tietoisuutta naisten väkivallasta ilmiö tulisi kaikille tutummaksi. Palvelujärjestelmää ja tarjolla olevaa tietoa ja ohjausta parantamalla aiempaa useampi löytäisi oikeisiin palveluihin. Riskitekijöitä tunnistamalla ja aidosti ja kiireettömästi asiakkaita kohtaamalla ja kuuntelemalla apua hakevat naiset todella voisivat saada apua.

Väkivaltaa käyttäneiden naisten kohtaamista ja avun saantia voidaan sosiaali- ja terveyspalveluissa helpottaa **lisäämällä kaikkien ammattilaisten ymmärrystä naisten väkivallan ilmiöstä**. Kun asiasta on valmiiksi tietoinen, väkivaltaa käyttäneen naisen kohtaaminen palveluissa ei yllätä. Naisten väkivallasta tarvittaisiin enemmän tutkimustietoa, julkista keskustelua ja ammattilaisten kouluttamista. Naisten ja erityisesti äitien väkivallan tabuisuutta hälventämällä avun hakeminen helpottuisi. Väkivalta tulisi ottaa asiaksi

muiden joukkoon, jolloin kynnyksensä kiertämiseen ja kysymiseen ei nousisi niin korkealle. Myös arkisemmasta ja lievemmästä väkivallasta täytyisi puhua ja ottaa se vakavasti. Esimerkiksi neuvolan kyselylomakkeissa olisi hyvä kysyä paitsi suoraan väkivallasta, myös lievemmistä aggression ja vihan teemoista eri sanoituksilla, koska moni ei tunnista omaa lievää väkivaltaa lainkaan väkivallaksi.

H1: Jotenki se, et se otettais vakavasti ja uskalletais kohdata se väkivalta, et ei jotenki pelättäis sitä tai ajateltas, et se ois semmonen mörkö, vaa jotenki lisättäis se sinne sillee ikäänku tavallisten asioiden listalle. Mut mikä ei varmaan tuu mitenkää muuten, ku vaa et siit asiast vaan puhuu ja puhuu ja puhuu, ni sit se jotenki tulee näkyväks.

H4: Että saada niinkun jotenkin normalisoitua sitä väkivallan ilmiötä, et se ei oo mikään äärigraaavi juttu jota nii, et se ei tarkota niinku mitään vuorenhuippua vaan se on niinku hyvin ruohonjuuritason asioista, mistä puhutaan loppupeleissä, ku puhutaan väkivallasta.

Moni apua hakeneista naisista on kokenut palvelujärjestelmän monimutkaiseksi ja haastavaksi. Tiedonsaanti koetaan vaikeaksi ja oikeisiin palveluihin ei löydetä helposti. Avun saamisen helpottamiseksi **palveluohjausta tulisi kehittää ja palveluverkostossa navigointia helpottaa**. Palveluihin hakeutumisen kynnyksensä tulisi madaltaa ja väkivallasta keskustelu tulisi ottaa vahvemmin osaksi myös esimerkiksi työterveyspalveluita, jotta työikäisten naisten tavoittaminen paranisi. Myös lastensuojelun palveluihin kohdistuvan stigman lievittämiseen tulisi aktiivisesti pyrkiä, jotta apua tarvitsevat äidit ja perheet uskaltaisivat hakeutua palveluihin. Palvelutarjonta ei aina kohtaa koetun palvelutarpeen kanssa. Väkivaltaa käyttävät naiset toivovat usein konkreettista apua ja tukea arkeen, ja näitä palveluita tarjoamalla voitaisiin helpottaa naisten kuormitusta, helpottaa arjesta selviämistä ja sitä kautta vähentää väkivallan käyttöä.

H2: Monesti kuulee, et ihmiset kaipais ihan sitä konkreettista arkista tukea eli sitä, et joku hoitaa lasta joskus, et pääsee itse jonnekkii tai sen kumppanin kans. Tai joku siivoo tai laittaa ruokaa tai näin, et sellasia tosi konkreettisia arjen tukimuotoja niin niillä autettais tosi montaa ja sitä niiku estettäisiin, et niiku ei uuvuta ja väsytä siin sen arjen keskellä.

Elinan avun saamista helpotti työterveyspalvelusta saatu hyvä palveluohjaus. Ilman työterveydenhuollosta saamaansa tukea Elina ei välttämättä vielääkään olisi saanut apua ongelmiinsa. Hän toivookin, että palveluihin löytämistä ja tiedonsaantia helpotettaisiin.

Kynnyksen palveluihin hakeutumiselle ja avun piiriin pääsemiselle tulisi olla mahdollisimman matala, jotta apua tarvitsevat ihmiset myös tulisivat autetuiksi. Varsinkin erilaisista mielenterveysongelmista kärsivien tai muuten esimerkiksi moniongelmaisten asiakkaiden palveluihin hakeutuminen voi olla vaikeaa, joten prosessin olisi oltava mahdollisimman selkeä ja helppo.

Elina: Avun hakeminen pitäis tehdä mahdollisimman helpoksi, et niinko ois superhelppoo löytää se, et mistä sitä apua löytyy ja ylipäättään sitä niinkö prosessia helpottaa. Et monesti niinkun ihmiset jotka kärsii mielenterveysongelmista tai mistä tahansa niinkun ongelmista, niin se voi olla tosi vaikeeta, se on tosi iso kynnyks lähtee ettimää sitä apu, nii se pitää tehdä super super helpoksi, et niinku sitä apua myöskin sitten saa. Et justiin ku mieltii sitä omaa prosessia, ni jos mulla ei ois ollu sitä työterveyttä siellä tukemassa mua alkuun, niin mä en todennäköisesti vielä tänäkään päivänä ois hakeutunu sinne avun piiriin.

Palveluverkoston kehittämisen ohella keskeisessä roolissa on **sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten osaaminen**. Tällä hetkellä osa ammattilaisista kokee osaamisensa naisten väkivallan suhteen niin vajavaiseksi, että aihetta tuntuu helpommalta vältellä. Työntekijät eivät tiedä, mitä heidän tulisi tehdä naisen kertoessa väkivallastaan. Naisia ei myöskään aina osata jatko-ohjata oikeiden palveluiden pariin. Maria Akatemian ehkäisevän väkivaltatyön asiantuntijat korostavat ammattilaisten asiaosaamisen lisäksi myös **itsetuntemuksen** merkitystä. Kaikilla meistä on oma suhde väkivaltaan, aggression ja vihaan, vaikkei sitä aktiivisesti tiedostaisikaan. Mikäli itsellä on ongelmia tai kipukohtia aggression ja väkivallan suhteen, myös asiakkaan ongelmia on vaikeaa kohdata. Ammattilaisten omien tunteiden kohtaaminen ja reflektointi auttaa asiakkaiden kohtaamisessa. (Keiski 2018, 77.) Itsetuntemustyöskentelyllä ammattilainen voi päästää sinuiksi omien asioidensa kanssa, jolloin myös muiden kertomat aggression ja väkivallan aiheet on helpompi ottaa vastaan työntekijän roolissa.

H1: Aina välillä, ku me noita opiskelijoita käydään heille luennoimassa tai muille ammattilaisille, ni sit voi olla myös se tavallaan semmonen vähän kädetön olo, et mä en oikee tiiä, et mitäs sitte ku et jos me kysytää ja sit jos se vastaaki, et on ollu väkivaltaa, ni mite mä sitte toimin. Tai et mulla aika alkaa täs loppuu ja tulee seuraava ihminen sisälle, tai et mä en tiiä, et mihi mä jatko-ohjaan sit tän ihmisen. Ni sit ne voi olla kans niit esteitä, että mä niinku väistän jotenki tän aiheen ja mitataan

se päänympäryys, koska se on semmonen niinku minkä mä pystyn ja osaan tässä hetkes tehdä.

H1: Mä ajattelen just, et voi tavallaan mennä niin pitkälle, kun itse on mennyt niin niin sit asiakkaan kanssa. Ni sit jos ei oo ollenka jotenki, et et voi olla et on itsellä niiku meil monilla on kuitenkin, mä aattelen et väkivalta jollain tavalla koskettaa meit kaikkia tai aggressio tai semmone, et et mä luulen et moni työntekijäki tunnistaa, että on menny vaikka oman lapsen kanssa hermot ja sit siinä ehkä jotenki itsellensäkin jotenki puhuu, että ei se mitään. Et tavallaan pitäis käyä asiat läpi aina kaikkien työntekijöiden myöski itsensä kanssa, vaik ei niinku suoraan tekis väkivaltatyötä, koska sitte kuitenkin he heitä kohtaa myöski siellä.

Naisten avun saantia voi parantaa myös **tunnistamalla väkivallan käytölle altistavia riskitekijöitä** aiempaa paremmin. Selkeä riskitekijä väkivallan käytölle on naisen kokema kuormitus ja uupumus arjessa. Näistä olisi hyvä osata kysyä, ja myös tarttua aiheeseen naisen tuodessa esiin väsymystä ja arjen raskautta. Uupumukseen tulisi myös tarjota ratkaisuja ja tukea arkeen. Arjen kuormitusta lisääviä tekijöitä voi olla esimerkiksi erityislapsen tarpeet tai hankalat allergiat ja toistuvat sairastelut lapsiperheessä. Lisäksi naisten lapsuudessaan tai parisuhteissaan kokema väkivalta lisää naisen todennäköisyyttä käyttää väkivaltaa myös itse. Riskitekijöitä tunnistaessa myös suuttumisesta ja väkivallasta kysyminen muiden asioiden ohella voi auttaa asioiden esille tulemista. Myös hyvin reippaan ja pärjäävän oloiset naiset voivat olla kuormittuneita ja avun tarpeessa, joten ulospäin näkyvän jaksamisen ei voi aina luottaa kertovat hyvästä ja helposta tilanteesta (ks. myös Keiski 2018, 81).

H1: Tai just se, että ihmiset, jotka on vaikka yksinhuoltajia, tai on niinku lapsella jotain erityistarpeita, niinku ihan mun asiakastyössä vaikka niinku lapsen allergiat voi näyttäytyä tosi suurena niinku altistavana tekijänä, et se voi tietysti tarkoittaa sitä, et lapsi on kauheen itkuinen ja kipeä ja täytyy tehdä perheelle kolmee eri ruokaa, ni sehän on niinku ihan valtava kuormitustekijä. Et jotenki semmosii niinku tietynlaisii kuormitustekijöitä tunnistettais semmosina niinku riskitekijöinä väkivaltaan. Ja siinhän ei just välttämättä tarvi sit lähtee heti sil väkivaltakärjelläkään, et jotenki et me tartutaan siihen uupumukseen ja tarjotaan erityist apuu sitten tai tukea ihmisille vanhemmuuteen.

Sosiaali- ja terveystalveluiden ammattilaisten osaamista ja tiedostavuutta vahvistamalla väkivaltaa käyttävien naisten avun saantia voidaan parantaa. Väkivallankäytöstään kertovan naisen **kohtaaminen** ei kuitenkaan vaadi erityisosaamista. Maria Akatemian

ehkäisevän väkivaltatyön asiantuntijoiden mukaan aivan tavallinen kohtaaminen ja kuunteleminen riittää. Myös Latun (2016) ja Keiskin (2018) tutkimuksissa korostui taval- lisen, myötätuntoisen kohtaamisen merkitys. Tärkeää olisi niin sanotusti ottaa koppi ai- heesta. Väkivallan puheeksi ottaminen on naisille vaikeaa, joten jos työntekijä ei tartu naisen tarjoamaan aloitukseen väkivallasta, asia jää helposti käsittelemättä. Väkivallan käytöstä voi esimerkiksi esittää lisäkysymyksiä ja osoittaa kuulevansa ja ottavansa asian vakavasti. Kohtaamisen ja keskustelun jälkeen asiakas voidaan tarpeen mukaan ohjata eteenpäin sopivaan palveluun, kuten neuvolapsykologille tai Maria Akatemian ehkäise- vään väkivaltatyöhön.

H5: Mä aattelen, et monesti ammattilaisilla tulee se jotenki se hätä, et minä en osaa, minä en tiedä tästä mitään, mut et jotenki haluis sanoo, et kyllä sinä osaat. Et jos oot sosiaali- ja terveysalalla niin varmasti osaat olla ihmisenä ihmiselle, ja siin hetkessä riittää, ku kuuntelee. Ja jos on niin, ettei itse tiedä miten täst pitäis edetä, niin sit voi lähtee et kertoo asiakkaalle et mäpä selvitän tätä asiaa ja palaan sulle.

Haastattelua tehdessä Elina on jo saanut apua lääkkeistä ja lisääntyneestä tiedosta ja itseymmärryksestä. Lisäksi hän suunnittelee Kela-korvattuun psykoterapiaan hakeutu- mista, jotta pääsee keskustelemaan ja käsittelemään kokemuksiaan ammattilaisen kanssa. Toiveena Elinalla olisi löytää terapeutti, jonka kanssa myös aggression ja väkival- lan teemoista olisi mahdollista keskustella. Elina pitää tärkeänä, että tuleva terapeutti osaa ottaa aggression ja väkivallan aiheet vakavasti ja ymmärtää ilmiötä. Hän haluaa voida puhua avoimesti myös näistä teemoista, tulematta kuitenkaan tuomitukseksi tai ar- vostelluksi.

Elina: No mä justiin toivon, et sitä niinkun voi käsitellä silleen niinku asiallisesti, et ensinnäki niinku ottaa sen tosissaan, et justiin se, että ku itekki tätä asiaa on miettiny, nii kyllä niinku naisten väkivaltakin on to- dellista ja niinkun sekään ei oo oikein, vaikka niinku voi olla ehkä sem- monen käsitys, että eihän niinku nainen voi olla uhka vaikka miehelle esimerkiksi, et niinku naiset on heikompia eikä miehet niinku oikeesti oo uhattuna semmosessa tilanteessa, niin mun mielestä semmonen käsitys on vähän huono, et niinkun yhtäläillä pitää vakavasti suhtautua siihen. Et niinku semmonen asiallinen suhtautuminen. Ja toivon, et jus- tiin saan tukea siihen oman asiani käsittelyyn ja pystyn puhumaan niistä avoimesti, myöskin silleen, että mua ei toisaalta myöskään tuo- mita.

Käyttämäänsä väkivaltaan ja aggressioon apua saaneet naiset ovat kokeneet avun saamisen merkittäväksi, jopa elämää mullistavaksi. Avun saaminen näkyy paitsi naisten parantuneessa hyvinvoinnissa ja itsearvostuksessa, myös vähentyneenä tai loppuneena väkivallan käyttönä ja helpottuneina lähisuhteina. Tutkimuksia ja keskustelua naisten väkivallasta on jo tehty. Tuloksia ja kerättyä tietoa ei kuitenkaan ole saatu siirrettyä käytännön työskentelyyn. (Keiski 2018, 77.) Naisten tekemän väkivallan sivuuttaminen siksi, että se herättää meissä ammattilaisissa negatiivisia tunteita, ei ole oikein. Myös naisten on saatava apua vihan, aggression ja väkivallan käytön haasteisiin.

6 Pohdinta

Väkivaltaa käyttäneiden naisten avun hakeminen ei näyttäyty helppona. Naiset kokevat vaikeaksi edes yrittää hakea apua johtuen väkivallan tabuluonteisuudesta ja naisten tekemään väkivaltaan yhdistetystä häpeästä ja stigmasta. Väkivallan puheeksi ottaminen ja oman väkivallan käytön sanallistaminen on naisille hankalaa. Apua ei kuitenkaan välttämättä saa, vaikka nainen uskaltaisikin ottaa huolen aggressiosta tai väkivallasta esiin. Huomattavalla osalla aineiston naisista on kokemuksia ohitetuksi tai torjutuksi tulemisesta sosiaali- ja terveyspalveluissa, kuten neuvoloissa. Huolen ohittaminen tai torjuminen on omiaan lisäämään naisen häpeää väkivallasta ja estämään uudet avun hakemisen yritykset.

Naisten kokemusten mukaan avun hakemiseen vaikuttaa keskeisesti naisten väkivallan tabuluonteisuus. Naisia hävettää vihan ja väkivallan ongelmat niin paljon, että kynnyksen avun hakemiselle on korkea. Ajatus avun hakemisesta herättää myös erilaisia pelkoja, joista eniten tuotiin esiin lastensuojeluun kohdistuvaa pelkoa. Varsinkin lapsiinsa väkivaltaa käyttäneet äidit olivat huolissaan lastensuojeluilmoituksesta ja siitä mahdollisesti seuraavista lastensuojelullisista toiminnoista. Kaikilla naisilla ei välttämättä ole tarkkaa käsitystä lastensuojelun toiminnasta, ja huostaanotto voidaan mieltää todellista yleisemmäksi lastensuojelun toimenpiteeksi. Lisäksi pelkoon vaikuttaa lastensuojelun voimakas stigma, ja jo pelkkä ajatus lastensuojelun väliintulosta voi herättää häpeää.

Avun hakemista estävissä tekijöissä on havaittavissa myös rakenteellisia ongelmia. Naisten avun saamisen esteenä on osaltaan ammattilaisten heikko osaaminen ja ymmärrys naisten tekemästä väkivallasta, sillä sosiaali- ja terveysalan opinnoissa naisten tekemää väkivaltaa ei yleensä käsitellä. Lisäksi ammattilaiset joutuvat jatkuvasti työskentelemään pienillä resursseilla. Sosiaali- ja terveyspalveluissa työntekijöillä on usein kiire, eikä työntekijöitä välttämättä ole tarpeeksi. Asiakkaita on paljon ja aikaa on vähän. Työntekijöillä ei resurssikysymyksistä johtuen välttämättä ole aikaa muuta kuin pakollisten asioiden hoitamiseen. Kiireestä johtuen monimutkaisempien ongelmien äärelle pysähtymiselle ei ole mahdollisuutta. Työntekijät tarvitsisivat perehdytystä naisten väkivallan kohtaamiseen sekä riittävät resurssit työn tekemiselle.

Avun hakemista estävien tekijöiden lisäksi on kiinnostavaa ja tarpeellista tarkastella myös avun hakemista edistäviä tekijöitä. Kun tunnistetaan mitkä asiat helpottavat avun hakemista, voidaan niitä vahvistaa ja tukea. Avun hakemista edistää ymmärrys väkivallasta ja sen satuttavuudesta sekä tiedon saanti tarjolla olevista palveluista. Tätä voidaan tukea lisäämällä naisille tarjottavaa tietoa. Avun hakemista edistää myös hyvä vastaanotto palveluissa ja naisen tarvetta vastaava palveluohjaus. Myös näihin työntekijöillä ja palveluntarjoajilla on mahdollisuus vaikuttaa. Kuten Keiskikin (2018, 76) toteaa, rakenteellisten tekijöiden takana on myös poliittiset arvot. Näihinkin voidaan vaikuttaa lisäämällä julkista keskustelua ja tutkimustietoa naisten väkivallasta ja avun hakemisesta.

Tässä tutkimuksessa naisten kokemukset avun saannista painottuvat Maria Akatemian työskentelyyn, koska suuri osa aineistosta on kerätty Maria Akatemian ehkäisevän väkivaltatyön asiantuntijoilta. Naisten kokemukset avun saamisesta ja väkivallan teeman parissa työskentelystä ovat pääasiassa hyvin positiivisia. Työskentely voidaan kokea vaikeaksi, ja se herättää monissa erilaisia negatiivisiakin tunteita, mutta avun saaminen on kuitenkin suurimmalle osalle helpottavaa. Keskeiseksi työskentelyssä nähdään luottamuksen rakentaminen, arvostava kohtaaminen ja se, että vihan ja väkivallan teemoista puhutaan suoraan. Myös ryhmämuotoinen vertaistyöskentely ja kokemusten jakaminen toisten naisten kanssa on ollut naisille merkittävää.

Maria Akatemian ohella naiset saavat apua väkivaltaansa myös muualta, kuten neuvoloista, lastensuojelusta tai esimerkiksi terapiasta. Lisäksi väkivaltatyötä tehdään muun muassa vankiloissa. Monesti väkivaltaa käyttänyt nainen saattaa hakea ja saada apua muihin ongelmiin, kuin suoraan väkivaltaan (Flinck & Paavilainen 2010, 196). Tällainen tilanne on tutkimuksen Elinalla, joka haki apua töissä kokemaansa burnoutiin. Usein myös muihin ongelmiin avun saaminen voi helpottaa samalla väkivallan käytön ongelmia. Esimerkiksi ADHD-diagnoosin saaminen ja lääkityksen aloittaminen helpottavat itesäätelyä ja voivat samalla auttaa aggression hallinnassa, tai perheelle tarjottava kotipalvelu voi vähentää vanhempien kuormitusta ja samalla vähentää väkivallan käyttöä. Monesti aggression ja väkivallan haasteiden kanssa kamppaileva nainen kaipaisikin jotakin konkreettista apua ja tukea elämäänsä.

Avun saaminen näyttäytyy merkityksellisenä ja vaikuttavana naisten elämässä. Avun saaminen yleensä vähentää väkivallan käyttöä sekä parantaa naisten perhesuhteita ja vuorovaikutusta. Avun saaminen näkyy naisissa kohonneena itsearvostuksena, omasta jaksamisesta huolehtimisena ja kehittyneenä tunnesäätelynä. Mielestäni tätä on tärkeää painottaa, jotta avun hakemisen ja saamisen haasteisiin suhtauduttaisiin vakavasti. Avun hakemista on tuettava ja avun saaminen on tehtävä helpoksi, koska avun saaminen mahdollistaa aidosti muutoksen naisten ja heidän läheistensä elämässä. Jokaisella on oikeus elää turvassa väkivallalta, ja tätä tuetaan varmistamalla avun saanti myös väkivaltaa käyttäville naisille.

Tutkimusprosessi on ollut melko pitkä ja omalta osaltaan tutkimuksen etenemistä on hidastaneet haasteet aineiston keräämisessä. Pysin alun perin keräämään aineiston suoraan väkivaltaansa apua hakeneilta naisilta. Tiesin jo valmiiksi haastateltavien löytämisen voivan olla haastavaa, mutta uskoin, että tavoittamalla riittävästi tutkimusasetelmaan sopivia naisia löytäisin muutaman haastateltavan. Haastattelupyynnöitä jaettiin Maria Akatemian ehkäisevän väkivaltatyön asiakkaille. Jaoin haastattelupyynnöitä myös omissa sosiaalisen median kanavissani ja esimerkiksi Facebookin Naistenhuone-ryhmässä. Julkaisut keräsivät jonkin verran tykkäyksiä ja joitakin kommentteja ja pari yhteydenottoa. Tiedän haastattelupyynnöni siis tavoittaneen väkivaltaansa apua hakeneita naisia. Kuitenkin vain yksi, tutkimukseni Elina, oli halukas antamaan aiheesta haastattelun.

Tutkimusta tehdessä olen pohtinut syitä aineiston keräämisen haasteille. Vähäinen innokkuus osallistua naisten lähisuhdeväkivaltaa koskevaan tutkimukseen lienee ymmärrettävää. Kuten tämän ja aiempien tutkimusten tuloksista käy ilmi, naisten tekemään väkivaltaan kytkeytyy vahvasti häpeä. Oletan häpeän olevan osasyynä myös naisten haluttomuuteen osallistua aihetta koskevaan tutkimukseen. Maria Akatemian työntekijän mukaan heidän aiempaankin pro gradu -yhteistyöhön haastateltavien löytäminen oli ollut haastavaa. Ymmärrän, ettei näin sensitiivisestä ja henkilökohtaisesta aiheesta haastattelun antaminen varsinkaan opiskelijalle välttämättä tunnu mielekkäälle. Haastatelluun suostuminen vaatii tietysti myös aikaa ja vaivaa osallistujalta. Vaikka kirjoituspyyntöön olisi ollut mahdollista vastata anonyymisti, kokemusten kirjoittaminen on voitu nähdä raskaaksi tai työlääksi.

Olenkin erittäin kiitollinen Elinalle ja Maria Akatemian asiantuntijoille heidän antamastaan ajasta ja arvokkaasta panoksestaan tutkimuksen valmistumiselle. Suunnitelmien muutoksista huolimatta olen tyytyväinen keräämääni aineistoon ja katson sen vastanneen hyvin tutkimuskysymyksiini. Koen, että ehkäisevän väkivaltatyön asiantuntijoiden haastattelujen ja Elinan haastattelun yhdistäminen tuloslukuissa toimii hyvin. Elinan kokemukset tuovat hieman erilaista perspektiiviä Maria Akatemiassa asioineiden naisten kokemusten lisäksi. Elinan kokemusten tuominen muun aineiston rinnalle myös muistuttaa, että kokemuksia vihanhallinnan haasteista, väkivallan käytöstä ja avun hakemisesta sekä saamisesta on monenlaisia, eikä tämä tutkimus tarjoa kaiken kattavaa kuvaa tästä ilmiöstä.

Tutkimus on tarpeellinen sosiaalityölle, sillä naisten tekemä lähisuhdeväkivalta jää edelleen usein tunnistamatta ja asian tabuluontoisuudesta johtuen kynnys avun hakemiseen on monelle korkea (Mm. Putkonen 2011, 1213). Sosiaalityöllä on keskeinen rooli väkivallan ennaltaehkäisyssä muiden sosiaali- ja terveystalveluiden ohella. Tunnistamalla avun hakemisen ja saamisen onnistumiset ja haasteet apua väkivaltaa käyttäneille naisille voidaan tarjota aiempaa paremmin. Tutkimus keskittyy naisten avun hakemiseen ja avun saamiseen, mutta lähisuhdeväkivallassa tekijän avun saaminen auttaa myös väkivallan kohteeksi joutuvia läheisiä. Naisten avun hakemista ja saamista tukemalla suojellaan siis myös puolisoita ja lapsia.

Maria Akatemian väkivaltaa käyttäneille ja vihanhallinnan haasteiden kanssa kamppaileville nuorille naisille suunnatun Keijun varjo -toiminnan sosiaalisen median kanavissa julkaistiin marraskuussa 2022 päivitys yhteydenottojen moninkertaistumisesta viime aikoina. Vain viimeisen kahden kuukauden aikana Keijun Varjoon yhteyttä ottaneiden nuorten naisten määrä on viisinkertaistunut ja ajanvarauksessa on ruuhkaa. On selvää, että väkivallan ja aggression haasteisiin apua tarvitsevia naisia on paljon ja nykyään myös yhä useampi uskaltautuu tarvittaessa ottamaan yhteyttä auttavaan tahoon. Väkivaltatyö nojaa hyvin vahvasti järjestötyöhön ja järjestöt taas ovat riippuvaisia heille eri tahoilta myönnettyistä määräaikaista rahoituksista. Onkin tärkeää varmistaa, että väkivaltatyölle osoitetaan riittävät ja vakaat resurssit. Lisäksi täytyy huolehtia, että väkivaltatyön palveluita on saatavilla myös suurten kaupunkien ulkopuolella.

Feministisen tutkimuksen tekeminen naisten väkivallasta on tärkeää. Ottamalla osaa myös vaikeampiin keskusteluihin on mahdollisuus vaikuttaa tapoihin, joilla aihetta lähestytään. (Kelly 1996, 34–35.) Feministinen näkökulma on ollut mukana läpi tutkimusprosessin. Jo tutkimuksen aiheen ja näkökulman valintaan on vaikuttanut halu tuoda esiin marginaaliin jääneiden naisten omia kokemuksia hankalasta aiheesta. Myös analyysissä ja tuloksia esitellessä olen pyrkinyt huomaamaan ympäröivän yhteiskunnan ja vallitsevien valtasuhteiden vaikutuksia naisten avun hakemisen ja saamisen haasteisiin. Minulle feministisen ajattelun ytimessä on ajatus tasa-arvoon pyrkimisestä ja epäoikeudenmukaisten rakenteiden ja olosuhteiden muuttamisesta, ja siihen olen pyrkinyt myös tässä tutkimuksessa.

Yhteiskunnalliselle tutkimukselle voidaan asettaa kehittämis- tai vaikuttamistavoitteita (Rolin 2006, 117–119). Etenkin feministiselle tutkimukselle on ollut tyypillistä pyrkimys vaikuttaa vallitseviin olosuhteisiin ja käsityksiin (Gringeri ym. 2010, 392). Ei ole oikeudenmukaista ja oikein, että väkivaltaa käyttäneiden naisten ja heidän väkivaltansa kohteeksi joutuneiden läheisten avun hakeminen ja saaminen on vaikeaa. Kaikilla tulee olla oikeus turvallisuuteen ja väkivallattomaan elämään. Tutkimuksellani olen pyrkinyt vaikuttamaan naisten avun hakemisen ja saamisen helpottumiseen. Naisten väkivallasta on jo tehty useita tutkimuksia, ja tutkimusten pohjalta on esitetty havaintoja ja johtopäätöksiä muutos- ja kehitystarpeista. Tutkimusten tuloksia ja saatua tietoa ei kuitenkaan ole saatu siirrettyä käytäntöön. (Keiski 2018, 77.) Toivon, että lisäämällä aiheesta käytävää keskustelua ja jatkamalla asian tuomista esiin muutoksia saadaan tuotua myös käytäntöön.

Lähteet

- Bildjuschkin, Katriina & Ewalds, Helena & Hietämäki, Johanna & Kettunen, Hanna & Koivula, Tanja & Mäkelä, Jukka & Nipuli, Suvi & October, Martta & Peltonen, Joonas & Siukola, Reetta 2020: Väkivaltakäsitteiden sanasto. Työpaperi 1/2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Bowen, Ellen L. 2009: Domestic violence treatment for abusive women. A Treatment manual. Taylor & Francis Group. New York.
- Clarkeburn, Henriikka & Mustajoki, Arto 2007: Tutkijan arkipäivän etiikka. Tallinna Raamattutrukikoda. Tallinna.
- Creswell, John W. 2013: Qualitative Inquiry & Research Design. Choosing Among Five Approaches. Sage Publications. Lontoo.
- Ellonen, Noora 2010: Väkivalta- ja hyväksikäyttöepäilyistä ilmoittaminen. Teoksessa Humppi, Sanna-Mari & Ellonen, Noora (toim.): Lapsiin kohdistuva väkivalta ja hyväksikäyttö. Täpausten tunnistaminen, rikosprosessi ja viranomaisten yhteistyö. Juvenes Print Oy. Tampere. 47–87.
- Ellonen, Noora & Pösö, Tarja & Peltonen, Kirsi 2015: Äidit ja lapsiin kohdistuva väkivalta. Kyselytutkimuksen tulosten pohdintaa. Yhteiskuntapolitiikka 80 (2015): 1. 72–80.
- Flinck, Aune & Paavilainen, Eija 2010: Naisten kokemuksia omasta väkivaltaisuudestaan parisuhteessa. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 2010: 47. 187–200.
- Flynn, Clifton P. 1990: Relationship Violence by Women: Issues and Implications. Family Relations vol. 39, No. 2 (Apr., 1990). 194–198.
- Gringeri, Christina E. & Wahab, Stéphanie & Anderson-Nathe, Ben 2010: What Makes it Feminist? Mapping the Landscape of Feminist Social Work Research. Journal of Women and Social Work 25(4). 390–405.
- Heiskanen, Markku & Ruuskanen, Elina 2010: Tuhansien iskujen maa. Miesten kokema väkivalta Suomessa. Euroopan Kriminaalipolitiikan Instituutti. Julkaisusarja No. 66. Helsinki.
- Heiskanen, Markku & Ruuskanen, Elina 2011: Men's experiences of violence in Finland 2009. Hakapaino Oy. Helsinki.
- Hesse-Biber, Sharlene Nagy 2007: Feminist Research. Teoksessa Hesse-Biber, Sharlene Nagy (toim.): Handbook of Feminist Research. Theory and Praxis. Sage Publications. Lontoo. 1–26.
- Hurtig, Johanna 2013: Taivaan taimet. Uskonnollinen yhteisöllisyys ja väkivalta. Hansaprint Oy. Vantaa.
- Judén-Tupakka, Soila 2007: Askelia fenomenologiseen analyysiin. Teoksessa Syrjäläinen, Eija & Eronen, Ari & Värri Veli-Matti (toim.): Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print. Tampere. 62–90.
- Kallinen, Kati & Pirskanen, Henna & Rautio, Susanna 2015: Sensitiivinen tutkimuksessa. Menetelmät, kohderyhmät, haasteet ja mahdollisuudet.
- Keiski, Pia 2018: Perheväkivaltaa käyttäneen naisen minuus. Realistinen synteesi perheväkivaltakäyttäytymisen vähenemiseen tähtäävän intervention vaikutuksista. Tampere University Press. Tampere.
- Keiski, Pia & Helminen, Mika & Lindroos, Maria & Kommeri, Hanna & Paavilainen, Eija 2018: Nainen perheväkivallan tekijänä – ryhmäinterventio väkivaltakäyttäytymisen loppumiseksi. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 55. 143–155.
- Kelly, Liz 1996: When does the speaking profit us? Reflections on the challenges of developing feminist perspectives on abuse and violence by women. Teoksessa Hester, Marianne & Kelly, Liz & Radford, Jill (toim.): Women, violence and male power. Open University Press. Buckingham. 34–49.
- Krug, Etienne G. & Dahlberg, Linda L. & Mercy, James A. & Zwi, Anthony B. & Lozano, Rafael 2005: Väkivalta ja terveys maailmassa. WHO:n raportti. Gummerus kirjapaino Oy.

- Jyväskylä.
- Laine, Timo 2018: Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Valli, Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Otavan kirjapaino. Keuruu. 29–50.
- Lattu, Emmi 2016: Naisten tekemä väkivalta. Tampere University Press. Tampere.
- Lehti, Martti 2020: Henkirikoskatsaus 2020. Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Helsinki.
- Lesojeff, Heini 2010: Levottomat Tuhkimot. Teoksessa Purjo, Timo & Gjerstad, Eevastiina (toim.): Sukupuoli ja väkivalta. Juvenes Print. Tampere. 64–72.
- Lidman, Satu 2015: Väkivaltakulttuurin perintö. Sukupuoli, asenteet ja historia. Tallinna Raamattutrukikoja. Tallinna.
- Nyqvist, Leo 2001: Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos. Painosalama Oy. Turku.
- Notko, Marianne 2011: Väkivalta, vallankäyttö ja vahingoittuminen naisten perhesuhteissa. Jyväskylä University Printing House. Jyväskylä.
- Ojuri, Auli 2004: Väkivalta naisen elämän varjona – tutkimus parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten elämänculusta ja selviytymisestä. Lapin yliopistokustannus. Rovaniemi.
- Ojuri, Auli 2006: Parisuhdeväkivalta ja turvakotien naistyö. Teoksessa Ensi- ja Turvakotien liitto ry (toim.): Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä. Karisto Oy. Hämeenlinna. 16–39.
- Paasivirta, Annukka (toim.) 2021: Kovemmin käsin. Suomalaisten kasvatusasenteet ja kuritusväkivallan käyttö 2021. Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu 7/2021.
- Pereira, Maria do Mar 2012: 'Feminist theory is proper knowledge, but...': The status of feminist scholarship in the academy. *Feminist Theory* 13(3). 283–303.
- Piispa, Minna & Heiskanen, Markku 2017: Sukupuoli ja väkivalta tilastoissa. Teoksessa Niemi, Johanna & Kainulainen, Heini & Honkatukia, Päivi & Hautanen, Teija (toim.): Sukupuolistunut väkivalta: oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tallinna Raamattutrukikoja OÜ. Tallinna. 68–88.
- Pohjola, Anneli (toim.) 2003: Eettisesti kestävä sosiaalitutkimus. Lapin yliopistopaino. Rovaniemi.
- Putkonen, Hanna 2011: Suomalaisten naisten väkivalta. *Duodecim* 127. 1212–1218.
- Putkonen, Hanna & Weizmann-Henelius, Ghitta & Eronen, Markku 2009: Vanhempien lapsiinsa kohdistamat henkirikokset Suomessa. *Duodecim* 125. 991–996.
- Rolin, Kristina 2006: Humanistisen ja yhteiskunnallisen tutkimuksen perinteet. Teoksessa Hallamaa, Jaana & Launis, Veikko & Lötjönen, Salla & Sorvali, Irma (toim.): Etiikkaa ihmistieteille. Hakapaino Oy. Helsinki.
- Ronkainen, Suvi 2017: Mitä Väkivalta on? Teoksessa Niemi, Johanna & Kainulainen, Heini & Honkatukia, Päivi & Hautanen, Teija (toim.): Sukupuolistunut väkivalta: oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tallinna Raamattutrukikoja OÜ. Tallinna. 19–35.
- Rosqvist, Hanna Bertilsdotter & Arnell, Linda 2018: Being a Responsible Violent Girl? Exploring Female Violence, Self-management and ADHD. *Girlhood Studies* 11 (2). 111–126.
- Ruohonen, Marita 2006: Perhe- ja lähisuhdeväkivallan vastaisen työn kehitys Suomessa. Teoksessa Ensi- ja Turvakotien liitto ry (toim.): Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä. Karisto Oy. Hämeenlinna. 9–15.
- Smith, Jonathan A. & Flowers, Paul & Larkin, Michael 2009: Interpretative Phenomenological Analysis. Theory, Method and Research. MPG Books Group. Iso-Britannia.
- Swan, Suzanne C. & Sullivan, Tami P. 2009: The Resource Utilization of Women Who Use Violence in Intimate Relationships. *Journal of Interpersonal Violence* 2009–06, Vol. 24 (6). 940–958.
- Säävälä, Hannu & Nyqvist, Leo 2006: Miestyö. Teoksessa Ensi- ja Turvakotien liitto ry (toim.): Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä. Karisto Oy. Hämeenlinna. 40–62.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.

- Törrönen, Hannele 2009a: Prosenttien sota. Teoksessa Törrönen, Hannele (toim.): Vaiettu naiseus. Ajatuksia naisen väkivallan tunnistamisesta, nimeämisestä ja hoitamisesta. Kariston kirjapaino Oy. Hämeenlinna. 27–40.
- Törrönen, Hannele 2009b: Väkivaltaa käyttänyt nainen tulee asiakkaaksi. Teoksessa Törrönen, Hannele (toim.): Vaiettu naiseus. Ajatuksia naisen väkivallan tunnistamisesta, nimeämisestä ja hoitamisesta. Kariston kirjapaino Oy. Hämeenlinna. 89–112.
- Virolainen, Vera 2018: Naisvankien tarinoita väkivallasta. Uhidiskurssia moninaistavat pienet kertomukset ja vivahteikas toimijuus. Yhteiskuntapolitiikka 83:5–6. 495–505.
- Virolainen, Vera 2020: From abused to abuser, inevitably? Female inmates accounting for identity categorizations to distance themselves from violence. *Qualitative Social Work* 0 (0). 1–20.
- Wigginton, Britta & Lafrance, Michelle N 2019: Learning critical feminist research: A brief introduction to feminist epistemologies and methodologies. *Feminism & Psychology* 2019–09, Vol 0(0). 1–17.

Virallislähteet

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983)

Tilastokeskus 2014: Suomen virallinen tilasto: Rikos- ja pakkokeinotilasto. (http://www.stat.fi/til/rpk/2014/15/rpk_2014_15_2015-05-28_tie_001_fi.html Viitattu 9.12.2020.)

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019: Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. (https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf.)

Liite 1 Haastattelupyyntö naisille

Hei,

olen Laura Purhonen ja kirjoitan sosiaalityön pro gradu -tutkielmaa Lapin yliopistossa. Tutkimukseni aiheena on lähisuhteissaan väkivaltaa käyttäneiden tai käyttävien naisten kokemukset avunhakemisesta ja avun saamisesta. Etsin nyt haastateltavaksi naisia, jotka ovat hakeneet apua omaan lähisuhdeväkivallan käyttöön.

Väkivaltaa käyttäneiden naisten kokemuksia avunhakemisprosessista on toistaiseksi tutkittu vain vähän ja aiheeseen perehtyminen on tärkeää, jotta palveluja ja ammattilaisten osaamista voidaan kehittää. Näin mahdollistetaan oikeanlaisen avun saaminen mahdollisimman monelle väkivallankäytön kanssa kamppailevalle naiselle. Toivoisinkin, että osallistuisit tutkimukseeni antamalla haastattelun omista kokemuksistasi.

Tutkimus suoritetaan yksilöhaastatteluin videopuhelun välityksellä. Haastattelun aikana kertomasi asiat jäävät vain haastattelijan, eli minun tietooni. Tietoja käytetään ainoastaan tämän pro gradu -tutkielman tekemiseen, eikä haastattelumateriaaleja tai tietoja luovuteta eteenpäin. Haastattelussa käsitellään kolmea pääteemaa: 1. Mikä sai hakemaan apua omaan väkivallan käyttöön? 2. Millaista avun hakeminen oli? ja 3. Millaista avun saanti oli?

Haastatteluun ja tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja osallistumisen saa keskeyttää tai peruuttaa missä vaiheessa tahansa ilmoittamalla siitä minulle. Mihin tahansa kysymykseen haastattelun aikana on mahdollista olla vastaamatta. Nauhoitan haastattelut ja jälkikäteen kirjoitan ne tekstimuotoon. Huolehdin tarkasti tietoturvasuudesta ja sinun anonymiteetistäsi, eikä valmiista tutkielmasta ole mahdollista tunnistaa sinua vastaustesi perusteella. Halutessasi saat tutkielman luettavaksesi sen valmistuttua.

Mikäli olet halukas osallistumaan tutkimukseeni ja antamaan aiheesta haastattelun, lähetä minulle sähköpostia osoitteeseen lpurhone@ulapland.fi, niin sovimme yhdessä ajankohdan haastattelulle. Minuun saa olla yhteydessä matalalla kynnyksellä ja vastaan enemmän kuin mielelläni kysymyksiin haastatteluun ja tutkimukseeni liittyen.

Liite 2 Infokirje tutkimukseen osallistuvalla

Hei,

olen Laura Purhonen ja kirjoitan sosiaalityön pro gradu -tutkielmaa Lapin yliopistossa. Tutkimukseni aiheena on lähisuhteissaan väkivaltaa käyttäneiden tai käyttävien naisten kokemukset avunhakemisesta ja avun saamisesta. Väkivaltaa käyttäneiden naisten kokemuksia avunhakemisprosessista on toistaiseksi tutkittu vain vähän ja aiheeseen perehtyminen on tärkeää, jotta ammattilaisten osaamista ja palveluita voidaan kehittää.

Tutkimus suoritetaan yksilöhaastatteluin videopuhelun välityksellä. Haastattelun aikana kertomasi asiat jäävät vain haastattelijan, eli minun tietooni. Tietoja käytetään ainoastaan tämän pro gradu -tutkielman tekemiseen, eikä haastattelumateriaaleja tai tietoja luovuteta eteenpäin. Rikoslain (19.12.1889/39) 15. luvun 10 § mukaan sivullisella on ilmoitusvelvollisuus suunnitteilla olevista törkeistä rikoksista, mutta jo tapahtuneista rikoksista ilmoitusvelvollisuutta ei ole. Toivonkin, että voit kertoa kokemuksistasi avoimesti.

Haastattelussa käsitellään kolmea pääteemaa: 1. Mikä sai hakemaan apua omaan väkivallan käyttöön? 2. Millaista avun hakeminen oli? ja 3. Millaista avun saanti oli? Mihin tahansa kysymykseen haastattelun aikana on mahdollista olla vastaamatta. Tutkimukseen osallistumisen saa keskeyttää tai peruuttaa missä vaiheessa tahansa ilmoittamalla siitä minulle.

Nauhoitan haastattelut ja jälkikäteen kirjoitan ne tekstimuotoon. Materiaalit säilytetään vain minun omalla tietokoneellani ja varmuuskopiona muistitikulla. Sekä tietokone, että muistitikku suojataan salasanoilla. Poistan kaikki haastattelumateriaalit saatuani tutkimuksen valmiiksi. Huolehdin tarkasti sinun anonymiteetistäsi. Poistan tunnistetiedot kirjoittaessani haastatteluja tekstimuotoon ja varmistan, että tutkielmaan valitsemiani haastatteluotteita ei voida muutenkaan yhdistää sinuun. Tarvittaessa muokkaan kertomuksesi yksityiskohtia anonymiteetin turvaamiseksi. Valmiista, julkaistavasta tutkielmasta ei ole mahdollista tunnistaa sinua vastaustesi perusteella.

Kiitos kun osallistut tutkimuksen toteuttamiseen!

Liite 3 Haastattelurunko naisille

Teema 1: Ennen avun hakemista

- Millainen tilanne on ollut ennen avun hakemista?
 - Kuinka kauan tilanne jatkui?
 - Tiesivätkö muut tilanteesta?
 - Miten muut suhtautuivat tilanteeseen?
- Mikä sai huomaamaan avun tarpeen?
 - Huomasitko asian itse vai huomasivatko muut ensin?
 - Jos muut huomasivat ensin, miten koit ajatuksen?
 - Miten koit avun tarpeen?
- Harkitsitko avun hakemista pitkään?
 - Millaisia ajatuksia ja tunteita koit avun hakemista harkitessa?
 - Millainen käsitys sinulla oli avun hakemisesta?
- Miten muut ihmiset suhtautuivat väkivallan käyttöön?
 - Kommentoiko kukaan käytöstäsi?
 - Jos kerroit muille huolestuneesi omasta käyttäytymisestä tai ajatuksistasi, miten muut suhtautuivat kertomaasi?
- Mikä sai ”ylittämään kynnyksen” hakea apua?
 - Tapahtuiko jotain erityistä?
 - Onko sinulta kysytty missään palvelussa väkivallasta tai onko sinulle tarjottu apua?

Teema 2: Apua hakiessa

- Mistä ja miten lähdit hakemaan apua?
 - Miten löysit tietoa palvelusta?
 - Millaista avun hakeminen oli konkreettisesti?
- Millaista tiedon ja auttavien tahojen etsiminen oli?
 - Löysitkö tietoa helposti?
 - Oliko palveluiden tiedot selkeitä?
- Lähditkö itse hakemaan apua vai ehdottiko sitä joku muu?
 - Miten suhtauduit ehdotukseen?
- Miltä avun hakeminen tuntui?
 - Miksi?
 - Miten tunteesi otettiin vastaan?
- Miten muut ihmiset suhtautuivat avun hakemiseen?
 - Kenelle kerroit asiasta?

Teema 3: Avun hakemisen jälkeen

- Miten avunpyyntösi vastattiin?
 - Miten koit vastauksen?
- Saitko apua ensimmäisestä paikasta, josta hait?
 - Haitko apua useammasta paikasta?
 - Jos et saanut apua sieltä, mistä ensin hait:
 - Ohjattiinko sinut muualle vai jäitkö yksin?
 - Miten koit sen, ettei apua saanut sieltä, mistä sitä hait?
 - Milloin hait apua uudestaan muualta?
- Millaiset odotukset sinulla oli apua hakiessa ja miten odotukset täyttyivät?

- Millaista apua toivoit?
 - Millaisena koit tarjotun avun?
- Minkälainen kokemus sinulle muodostui paikasta tai paikoista, joista hait apua?
- Miten sinut kohdattiin palvelussa?
 - Kuultiinko ja uskottiinko sinua?
 - Minkälaisia ammattilaiset olivat?
 - Miten ammattilaiset käyttäytyivät?
 - Minkälainen ilmapiiri oli?
- Mitä haluaisit sanoa ammattilaisille?
- Mihin olit tyytyväinen ja mihin tyytymätön?
 - Minkä olisit toivonut menevän eri tavoin?
 - Miten palvelua tulisi kehittää?

Liite 4 Kirjoituspyyntö naisille

Hei, olen Laura Purhonen ja opiskelen sosiaalityötä Lapin yliopistossa. Kirjoitan pro gradu -tutkimusta väkivaltaa lähisuhteissaan käyttäneiden naisten avun hakemisen kokemuksista. Apua hakeneiden naisten kokemukset auttavat lisäämään ammattilaisten osaamista sekä kehittämään palveluja. Toivon, että kirjoittaisit vapaasti kokemuksistasi avun hakemisesta ja avun saamisesta. Voit käyttää apunasi seuraavia kysymyksiä. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista ja vastaamalla kyselyyn annat minulle luvan käyttää kirjoitustasi tutkimuksessani. Vastaukset ovat anonyymeja. Mikäli käytät kirjoituksessasi tunnistettavia tietoja kuten nimiä tai paikkoja, huolehdi niiden poistamisesta anonymiteettisi varmistamiseksi. Käytän aineistoa vain tähän tutkimukseen ja tutkimuksen valmistuttua hävitän aineiston. Mikäli sinulla herää kysymyksiä tutkimukseeni liittyen, miinuun saa olla yhteydessä sähköpostitse (lpurhone@ulapland.fi). Suuri kiitos avusta ja luottamuksesta! Ystävällisin terveisin Laura Purhonen

1. Mikä sai sinut huomaamaan avun tarpeen ja hakemaan apua?
2. Mistä ja miten lähdit hakemaan apua? Millaista avun hakeminen oli?
3. Millaiset odotukset sinulla oli apua hakiessa ja miten odotukset täyttyivät?
4. Minkälainen kokemus sinulle muodostui paikasta tai paikoista, joista hait apua? Miten ammattilaiset kohtasivat sinut?
5. Mitä haluaisit kokemuksesi pohjalta kertoa ammattilaisille? Miten sinusta palveluja tulisi kehittää?

Liite 5 Haastattelupyyntö väkivaltatyöntekijöille

Hei, olen Laura Purhonen ja kirjoitan sosiaalityön pro gradu -tutkielmaa Lapin yliopistossa. Tutkimukseni aiheena on lähisuhteissaan väkivaltaa käyttäneiden tai käyttävien naisten avun hakeminen ja saaminen. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää naisten avun hakemista ja auttamisprosessin onnistumista. Väkivaltaa käyttäneiden naisten avun hakemista on toistaiseksi tutkittu varsin vähän, joten tiedon tuottaminen on tärkeää ammattilaisten osaamisen ja palveluiden kehittämiseksi. Näin mahdollistetaan oikeanlaisen ja oikea-aikaisen avun saaminen mahdollisimman monelle väkivaltaa käyttävälle naiselle.

Etsin haastateltavaksi väkivaltaa käyttäneiden naisten kanssa työskenteleviä ammattilaisia. Haastattelut tehdään videopuhelun välityksellä. Haastattelun aikana antamiasi tietoja käytetään ainoastaan tämän pro gradu -tutkielman tekemiseen, eikä haastattelumateriaaleja luovuteta eteenpäin. Haastattelussa käsitellään naisten avun hakemista ja naisille tarjottavaa apua. Haastatteluun ja tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja osallistumisen saa keskeyttää tai peruuttaa missä vaiheessa tahansa ilmoittamalla siitä minulle. Mihän tahansa kysymykseen haastattelun aikana on mahdollista olla vastaamatta. Nauhoitan haastattelut ja jälkikäteen kirjoitan ne tekstimuotoon. Huolehdi tarkasti tietoturvallisuudesta ja haastateltavien anonymiteetista. Halutessasi saat tutkielman luettavaksesi sen valmistuttua.

Mikäli olet halukas antamaan aiheesta haastattelun, lähetä minulle sähköpostia osoitteeseen lpurhone@ulapland.fi, niin sovimme yhdessä ajankohdan haastattelulle. Miinun saa olla yhteydessä matalalla kynnyksellä ja vastaan enemmän kuin mielelläni kysymyksiin haastatteluun ja tutkimukseeni liittyen.

Liite 6 Haastattelurunko väkivaltatyöntekijöille

Haastattelurunko

Teema 1. Avun hakeminen

- Minkälaisista tilanteista naiset tulevat hakemaan apua?
 - Ketkä hakevat apua?
 - Ketkä eivät hae apua tai ovat aliedustettuja palvelussa?
- Miten päätös avun hakemisesta syntyy?
 - Mikä saa naisen huomaamaan avun tarpeen?
 - Kuinka kauan avun hakemista suunnitellaan tai harkitaan?
- Mikä vaikuttaa naisen päätökseen hakea apua?
 - Mitkä asiat estävät avun hakemista?
 - Mitkä asiat edistävät avun hakemista?
- Onko naisilla aiempia asiakkuuksia muualla?
 - Millaisia kokemuksia naisilla on eri palveluista?
 - Onko asiakkuuksissa käsitelty naisten väkivaltaa?
- Miten tavoitatte väkivaltaa käyttäviä naisia?
 - Miten naiset löytävät tietoa Maria Akatemiasta?
 - Millaisia haasteita avun hakemisessa on? Miten haasteisiin voidaan vastata?
- Mikä saa naiset ylittämään kynnyksen hakea apua?
- Onko apua haettu ensin muualta?
 - Millaisia kokemuksia muualta apua hakeneilla on?
 - Ohjataan naisia teille muista palveluista?

Teema 2. Avun saaminen ja antaminen

- Mitä ensimmäisellä yhteydenotto kerralla tapahtuu?
 - Miten teihin otetaan yhteyttä?
 - Mitä apua hakeva nainen kertoo?
- Voitko kuvailla avun hakemista ja auttamisprosessin alkamista?
 - Seuraako avun hakemisesta / yhteydenotosta aina jotakin jatkoa?
 - Mitä apua hakevan naisen kohtaaminen vaatii työntekijältä?
- Miten naisia autetaan teillä?
 - Voitko kuvailla auttamisprosessin etenemistä ja vaihtoehtoja?
 - Ohjataan naisia koskaan muihin palveluihin saamaan tai hakemaan apua?
- Millaista väkivaltatyöskentelyä on naisille?
 - Mitä työskentelyssä on otettava huomioon?
 - Mitä työskentely vaatii naisilta?
 - Mitä naiselle merkitsee hakea apua?
- Mistä naiset puhuvat?
 - Mistä asioista on helppo tai vaikea puhua?
 - Puhutaanko suoraan väkivallasta vai käytetäänkö muita ilmauksia?
 - Mikä merkitys väkivallan ja sen syiden nimeämisellä on naisille?
- Millaista palautetta naiset antavat palveluistanne?
 - Mikä koetaan hyväksi ja tärkeäksi?

- Millaisia toiveita tai kritiikkiä on esitetty?
- Mitä muissa sote-palveluissa voitaisiin tehdä naisten väkivallan käytön huomioimiseksi?
- Miten neuvosit muita sote-ammattilaisia väkivaltaa käyttäneen naisen kohtaamisessa?
 - Miten naisten väkivallan käyttö tunnistettaisiin paremmin myös muissa palveluissa?
 - Miten tunnistaa tällainen apua tarvitseva nainen